

Förord

I mars 1999 överlämnade regeringen skrivelsen *Framtid med Asien. En svensk Asienstrategi inför 2000-talet (1998/99:61)* till riksdagen. Till grund för skrivelsen låg ett omfattande utredningsarbete. Riksdagen antog den föreslagna strategin och denna har varit vägledande för regeringens Asienpolitik sedan dess.

Den ursprungliga Asienstrategin utarbetades när den finansiella krisen var som djupast i Asien. Arbetsgruppen, som fick i uppdrag att lämna förslag till en strategi, fick göra så under en period präglad av ovanligt stor osäkerhet. Strategins huvudbudskap var, krisen till trots, att Asien som region var av klart växande betydelse och att det var i Sveriges intresse att bredda och fördjupa relationerna. Det är angeläget att efter tre år göra en tillbakablick och uppdatera strategin. Tre år är emellertid inte tillräckligt lång tid för att göra en utvärdering av strategin. Däremot finns det skäl att söka svar på frågan om vilka åtgärder eller insatser som verkligen har genomförts eller initierats i enlighet med strategins prioriteringar för att fördjupa och bredda Sveriges relationer med Asien. Analysen av händelseutvecklingen under de senaste tre åren tillsammans med kunskap om vilka åtgärder som strategin har föranlett bildar en grund för beslut om huruvida strategin behöver förändras.

Utvecklingen i Asien har under de senaste åren varit dramatisk på flera sätt; såväl ekonomiskt som politiskt och avseende säkerhets-situationen. Inom alla huvudteman som behandlades i Asienstrategin har förändringar skett, mycket i enlighet med strategin men också sådant som omöjligt kunde förutspås. Som exempel kan nämnas att Östtimor och Afghanistan behandlades knapphändigt i den ursprungliga strategin men får av naturliga skäl mer omfattande utrymme i föreliggande uppföljning. Hiv/aids snabba spridning i Asien är en annan utveckling som inte fullt ut förutsågs.

Det är glädjande att kunna konstatera att den tre år gamla Asienstrategin, trots de stora omvälvningarna under perioden, i allt väsentligt äger fortsatt giltighet. Inom vissa områden föreslås förändringar och tillägg men i grund och botten är Asienstrategin alltjämt aktuell, vilket stämmer väl överens med uppdraget om en strategi med perspektiv på år 2010. Föreliggande uppföljning skall därför läsas som ett komplement till den tre år gamla Asienstrategin.

Den ursprungliga strategin togs fram med stöd av en referensgrupp med representanter för såväl näringsliv, fackföreningsrörelse, enskilda

organisationer, forskare som regeringskansli och myndigheter. Ambassaderna i Asien spelade en central roll. Uppföljningen har genomförts på samma interaktiva sätt. Arbetet har letts av departementsrådet Anna Brandt.

Stockholm maj 2002

Börje Ljunggren
Enhetschef för Asien- och Oceanienheten på UD

Innehåll

1	INLEDNING	5
2	UTVECKLINGEN DE SENASTE TRE ÅREN INOM CENTRALA OMRÅDEN	7
2.1	EKONOMISK UTVECKLING.....	7
	<i>Asiens ekonomier i perspektiv</i>	8
	<i>Asiens olika ekonomier</i>	8
	<i>Asienkrisen och vägen till återhämtning</i>	11
	<i>Inhemskt sparande, direktinvesteringar och kapitalflöde till regionen</i>	12
	<i>Handel och betydelsen av Kinas och Taiwans inträde i WTO</i>	13
	<i>Behov av strukturella reformer</i>	14
	<i>Sammanfattande bedömning</i>	15
2.2	FATTIGDOM.....	15
	<i>Fattigdomsutvecklingen under senare år</i>	16
	<i>Demografi</i>	18
	<i>Hälsa och utbildning</i>	18
	<i>Hiv/aids</i>	19
	<i>Migration</i>	21
	<i>Viktiga initiativ rörande fattigdomsbekämpning under de senaste åren</i>	22
	<i>Sammanfattande bedömning</i>	23
2.3	MILJÖ OCH HÅLLBAR UTVECKLING.....	24
	<i>Socio-ekonomiska trender</i>	24
	<i>Trender för naturtillgångar</i>	25
	<i>Föroreningstrender</i>	26
	<i>Sammanfattande bedömning</i>	26
2.4	DEMOKRATI, MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH JÄMSTÄLLDHET.....	27
	<i>Demokratiutvecklingen under de senaste tre åren</i>	27
	<i>Det civila samhället</i>	30
	<i>Utvecklingen för de mänskliga rättigheterna</i>	31
	<i>Jämställdhet, kvinnans ställning</i>	33
	<i>Barnens situation</i>	35
	<i>Sammanfattande bedömning</i>	36
2.5	SÄKERHETSPOLITISK UTVECKLING.....	37
	<i>Den säkerhetspolitiska balansen och USA:s roll</i>	37
	<i>Sydasiens</i>	38
	<i>Östasiens</i>	38
	<i>Sydöstasiens</i>	39

ASEAN Regional Forum (ARF).....	40
Transnationell brottslighet och terrorism	40
Sammanfattande bedömning	41
2.6 RELIGIONENS BETYDELSE	42
Östasien.....	42
Sydöstasien.....	43
Sydasien.....	44
Sammanfattande bedömning	46
3 UPPFÖLJNING AV ASIENSTRATEGIN.....	49
Ekonomisk utveckling, handel och näringslivsfrämjande	49
Fattigdomsbekämpning	51
Miljö och hållbar utveckling	53
Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet	55
Säkerhetspolitiken	57
Forskning och högre utbildning.....	58
Samarbete mellan enskilda organisationer och nätverksbyggande	60
Kultursamarbete.....	61
4 ASIENSTRATEGIN TRE ÅR SENARE.....	63
Ekonomisk utveckling, handel och näringslivsfrämjande	64
Fattigdomsbekämpning	67
Miljö och hållbar utveckling	69
Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet	70
Mellanfolkligt samarbete inom utbildningens, forskningens, kulturens och folkrörelsernas områden	71
Säkerhetspolitisk utveckling	72
4.1 SAMMANFATTANDE SLUTSATSER.....	73
BILAGA 1 - LANDAVSNITT.....	77
AFGHANISTAN.....	77
BANGLADESH	80
BURMA	83
FILIPPINERNA	85
HONGKONG.....	88
INDIEN	89
INDONESIEN.....	94
JAPAN	97
KAMBODJA	100
KINA.....	102
LAOS	106
MALAYSIA	108
MONGOLIET	110
NEPAL.....	112
NORDKOREA	114
PAKISTAN	116
SINGAPORE.....	119
SRI LANKA.....	122
SYDKOREA	124

TAIWAN	126
THAILAND	129
VIETNAM	131
ÖSTTIMOR.....	134
BILAGA 2 - BESÖKSUTBYTET.....	139
BILAGA 3 - MAKROEKONOMISK DATA.....	147
BILAGA 4 - SOCIOEKONOMISK DATA	149
BILAGA 5 - BISTÅND	151
BILAGA 6 - HANDELSSTATISTIK.....	153
BILAGA 7 - FN:S KONVENTIONER	155
BILAGA 8 - KARTA	157
BILAGA 9 - FÖRKORTNINGAR.....	159

1 Inledning

Uppföljningen av Asienstrategin täcker perioden 1999 till våren 2002 och omfattar Afghanistan och länderna österut exklusive Oceanien och de centralasiatiska republikerna. Utrikesdepartementets enhet för Asien och Oceanien, UD-ASO, har genomfört uppföljningen. Bidrag till länderavsnitten har erhållits från utlandsmyndigheterna i regionen. Dessa återfinns som bilaga till uppföljningen.

Kapitel 2 analyserar de senaste tre årens utveckling med avseende på de fem huvudteman som behandlades i Asienstrategin;

- ekonomisk utveckling
- fattigdom
- miljö- och hållbar utveckling
- demokrati, MR och jämställdhet
- säkerhetspolitisk utveckling

Självklart är det svårt att dra gränser mellan dessa fem områden och i praktiken är de alla ömsesidigt beroende av varandra, men de presenteras i fem separata avsnitt i enlighet med Asienstrategin.

Härtill beskrivs religionens betydelse i regionen, en fråga som inte berördes explicit i Asienstrategin och som Sveriges riksdag uttryckt önskemål om att få tydligare belyst.

Kapitel 3 redogör för vidtagna åtgärder under de senaste tre åren med anledning av strategins prioriteringar.

Kapitel 4 slutligen presenterar de förändringar av strategin som föreslås och avslutas med tio sammanfattande slutsatser.

2 Utvecklingen de senaste tre åren inom centrala områden

2.1 Ekonomisk utveckling

Asienstrategin beskrev den fenomenala ekonomiska utveckling som skett i Asien de senaste 30-40 åren. Under 80- och 90-talen hade de flesta länder anammat en exportorienterad utvecklingsmodell och åtnjöt till synes ändlös hög och stabil ekonomisk tillväxt. Framgångarna var så exceptionella att många bedömare talade om mirakelekonomier och menade att Asien var på väg att återta den position regionen hade i världen på 1820-talet. Bilden förändrades dramatiskt i och med den finansiella kris som spred sig i regionen med start i Thailand i juli 1997.

Perioden sedan 1997 års finansiella kris i Asien har varit en av de mest ekonomiskt turbulenta i regionen i modern tid. Asienkrisen 1997 försatte ett flertal asiatiska ekonomier i en allvarlig kris. Under 1999 och 2000 kunde tecken på återhämtning och förnyad tillväxt skönjas, men den spruckna boomen i informations- och kommunikationsteknologi i USA ledde under 2001 till nya problem för de asiatiska ekonomierna. En återhämtning försenades på grund av terrorattackerna den 11 september 2001 och fortsatt svagt globalt ekonomiskt klimat, men under våren 2002 syntes klara tecken på en balanserad återhämtning. Hämmande faktorer är emellertid fortsatta brister i finans- och företagssektorn, undermålig transparens och behov av strukturella reformer, vilket är gemensamt för samtliga länder i regionen.

Vid WTO:s fjärde ministerkonferens i Doha i november 2001 fattades beslut om att inleda förhandlingar om handelsliberalisering inom ramen för WTO. Beslutet, som har mottagits väl i de asiatiska länderna, bör medföra positiva effekter på världshandeln i stort och därmed även påverka utvecklingen av Asiens ekonomier. Det är i nuläget för tidigt att förutse resultatet av förhandlingarna men

multilaterala handelsliberaliseringar för såväl handel med jordbruksprodukter och textilier som handel med industrivaror och tjänstehandel bör på sikt öka de asiatiska ländernas möjligheter att konkurrera på världsmarknaden och därmed bidra till den ekonomiska utvecklingen i regionen.

Asiens ekonomier i perspektiv

Asiens ekonomier (exklusive Japan) har under de tre senaste åren fortsatt att öka sin andel av världens handel och BNP genom att växa snabbare än samtliga andra regioner, med en tillväxttopp på 7 procent år 2000, jämfört med ett världsgenomsnitt på 4,8 procent. Särskilt under 2000 såg de asiatiska ekonomierna ut att återhämta sig väl från krisen, bland annat genom expansiva finanspolitiska åtgärder, konkurrenskraftiga valutakurser och i vissa fall strukturella reformer. Den globala nedgången under 2001 innebar att tillväxten föll till 3,5 procent men förväntas öka igen och uppgå till 5-6 procent under de kommande åren.

År 2000 stod Asien för ungefär 25 procent av världens BNP eller 33 procent omräknat enligt köpkraftsparitet¹ (purchasing power parity, PPP). Japan är världens andra största ekonomi och dess BNP är en och en halv gånger större än övriga Asiens tillsammans. Men omräknat enligt PPP-metoden får framför allt Kina och Indien större genomslag medan Japans ekonomiska storlek krymper. Räknat enligt PPP-metoden blir Kina världens andra största ekonomi och Asien exklusive Japan utgör 25 procent av världens totala BNI. Efter en relativt kraftig exportnedgång under krisåren når Asien exklusive Japan idag upp till samma andel, omkring 17-18 procent, av världens export som före krisen. På importsidan har regionen utökat sin andel från 18 procent till 21 procent under de senaste tre åren.

Asiens olika ekonomier

Japan är världens andra största ekonomi och svarar för 15 procent av världens totala BNP, vilket omräknat i PPP motsvarar 8 procent. Japan står ensamt för mer än hälften av Asiens totala BNP och det säger sig själv att landet spelar en viktig roll för återhämtningen i regionen. Japan är en central marknad för export från länder i regionen, och

¹ Ett inkomstmått som tar hänsyn till att det inhemska relativa priset på varor och tjänster som endast säljs lokalt är signifikant lägre i fattiga länder än priset på varor och tjänster som saluförs internationellt.

japanska investeringar i andra asiatiska länder har varit betydelsefulla. Det bör understrykas att Japans ekonomiska bekymmer är av ett helt annat slag än de som drabbade länderna i regionen i samband med Asienkrisen. Under mer än tio år har Japan befunnit sig i en lågkonjunktur vilken på senare tid ytterligare förvärrats av en allmän nedgång i världsekonomin. Genom en rad offentliga stimulanspaket syntes en måttlig återhämtning vara inom räckhåll under 1999, men ekonomin har återigen stagnerat i kombination med deflation. Ytterligare stimulanspaket kan komma att bli nödvändiga, men det finanspolitiska utrymmet är begränsat då den offentliga skuldsättningen redan är oroväckande hög. Radikala strukturella reformer måste genomföras för att landet skall ta sig ur den djupaste lågkonjunkturen sedan 1950-talet. Problemet med en hög andel dåliga lån² bland japanska banker och finansinstitut går inte längre att skjuta framför sig utan kommer att kräva ett större statligt ansvarstagande. På längre sikt utgör också Japans alltmer åldrande befolkning en särskild demografisk utmaning som kan verka tillväxthämmande på ekonomin.

Kina har haft en mycket snabb ekonomisk tillväxt och landets öppning mot omvärlden har lett till en av de största ekonomiska förändringarna i modern tid, med en fyrdubbling av landets BNP sedan 1980. Landet har stora valutareserver och en hanterlig utlandsskuld som främst består av långsiktiga lån. Detta var en av anledningarna till att Asienkrisens effekt på Kina blev begränsad. Regeringen kontrollerar mängden lån från utlandet, och resursflödet till Kina domineras av utländska direktinvesteringar, som till sin natur är mer långsiktiga och stabila. Fortsatta strukturella reformer är nödvändiga för att kunna bibehålla tillväxttakten i ekonomin och skapa nya arbetstillfällen för dem som blivit utan jobb efter rationalisering eller nedläggning av statsägda företag samt för att genomföra Kinas åtaganden som medlem i WTO. Problemen med förlustbringande statsägda företag kvarstår och utgör en stor andel av banksektorns dåliga lån. Regeringen har vidtagit åtgärder för att ta itu med bolagens skulder och osäkra fordringar men mer återstår för att undvika spridningseffekter till andra delar av ekonomin. Information om andelen dåliga lån är ytterst bristfällig men uppgifter om hela 80 procent har nämnts. Kinas WTO-anslutning kommer - på kort till medellång sikt - att innebära betydande påfrestningar för de förlustbringande statsägda företagen. Ett stort antal av dessa kan förväntas slås ut med ökad arbetslöshet som följd.

² Lån som det för tillfället inte görs några återbetalningar på och därför betraktas som osäkra fordringar.

Vietnam har haft god ekonomisk tillväxt under det senaste decenniet, vilket också omsatts i sociala förbättringar och en halvering av andelen fattiga på 10 år. Asienkrisen hade endast begränsade effekter på ekonomin. För att den positiva utvecklingen ska kunna fortsätta behövs emellertid omfattande strukturella reformer, inklusive reformering och privatisering av statsföretagen.

De sydöstasiatiska länderna *Malaysia*, *Indonesien*, *Filippinerna* och *Thailand* tillsammans med *Sydkorea* är exportdrivna ekonomier som drabbades hårt av Asienkrisen. Svårigheterna har fortsatt på grund av låg tilltro bland investerare samt försämrad export. Andelen dåliga lån inom banksektorn är fortfarande extremt hög. Endast *Sydkorea* - som kanske kommit längst med omstruktureringen av finanssektorn - och *Thailand* har under de tre senaste åren konsekvent reducerat andelen dåliga lån, till 10 -15 procent i Sydkorea och 25 procent i Thailand. *Indonesien* har den sämsta siffran, kring 50 procent, medan *Malaysia* och *Filippinerna* båda ligger runt 15-20 procent. Andelen har varit i stort oförändrad i Indonesien under perioden, medan den ökat i *Filippinerna* och *Malaysia*³.

De sydöstasiatiska tigerekonomierna *Taiwan*, *Singapore* och *Hongkong* är också exportdrivna ekonomier som drabbats av den globala nedgången 2001 och befinner sig nu i en lågkonjunktur, även om vissa tecken på återhämtning kan skönjas våren 2002.

I Sydasiens har *Indiens* tillväxt varit positiv men minskade betydligt under 2000 jämfört med de två tidigare åren. En återhämtning skedde under 2001 och tillväxten förväntas de kommande åren att återgå till tidigare års nivåer kring 6.5 procent. Landets dåliga statsfinanser med ett budgetunderskott på 10 procent av BNP utgör emellertid ett avsevärt hinder för den ekonomiska tillväxten. Behovet av strukturella reformer är därtill stort. I *Pakistan* har tillväxten varit positiv men modest. Kontinuerligt budgetunderskott och en bräcklig betalningsbalans har gjort ekonomin ytterst sårbar. En rad strukturella reformer har genomförts som kan ge positiva effekter inom kort. Konflikten i Afghanistan torde innebära ett försämrat ekonomiskt klimat på kort sikt för Pakistan, men ett omfattande internationellt stöd, inklusive skuldlättnader, tillsammans med reformpolitiken förväntas resultera i en tydlig återhämtning i tillväxten på längre sikt. *Sri Lanka* och *Bangladesh* har haft stabil tillväxt de senaste åren, men nödvändiga skatte- och finansreformer kommer att bli avgörande för en fortsatt positiv utveckling.

³ Uppgifterna om andelen dåliga lån inkluderar dåliga lån som övertagits av s.k. Asset Management Companies och som ännu ej avyttrats; East Asia Rebounds, But How Far?, Världsbanken 2002; Asian Development Outlook 2002, ADB 2002

Asienkrisen och vägen till återhämtning

Asienkrisen uppstod under sommaren 1997 och drabbade främst *Thailand, Malaysia, Indonesien, Sydkorea* och *Filippinerna*, men den fick även effekter för såväl den regionala som den globala ekonomin. Dessa snabbt växande asiatiska länders finansiella system utsattes för stora påfrestningar när ett undermåligt banksystem skapade en valutakris. Stora oskyddade kortfristiga lån ledde till kreditförluster, vilket i sin tur blottade allvarliga strukturella problem i finanssystemen och åstadkom panik bland såväl investerare som inhemska företag och låntagare. Krisen orsakade stora sociala problem med tilltagande fattigdom och svåra ekonomiska utmaningar för de berörda länderna. De flesta länder åstadkom under 1999 och 2000 en återhämtning med stark tillväxt bland annat tack vare ökad export, men i slutet av år 2000 började denna tillväxt åter vackla. Efter krisen har länderna i regionen vidtagit vissa strukturella åtgärder, exempelvis nya lagar för bankväsendet som ökat förtroendet för ekonomin, men dessa reformer måste ses som endast de första stegen i en mer omfattande omstrukturering. Det var snarare det globala klimatet med USA som tillväxtmotor som åstadkom återhämtningen.

Ekonomierna i Asien har i allt högre grad blivit en del av den globala ekonomin och därmed också starkt beroende av dess drivkraft, den amerikanska ekonomin. Förutom mot NAFTA-länderna i USA:s närhet slog den amerikanska ekonomiska nedgången 2001 särskilt hårt mot de asiatiska ekonomierna, eftersom dessa är särdeles exportorienterade mot den amerikanska marknaden. Dessutom har de asiatiska ekonomierna i hög grad inriktat sig på IT- och elektronikprodukter, vilket drabbade dem hårt när "IT-bubblan" i USA sprack. Särskilt ekonomier som *Sydkorea, Taiwan* och *Japan* är beroende av denna export, men även länder som exporterar kontorsmaskiner och telekommunikationsprodukter påverkades negativt t.ex. *Malaysia, Filippinerna* och *Singapore*.

Ekonomiernas fortsatta sårbarhet är främst beroende av hur långvarig den ekonomiska nedgången blir och i vilken mån nödvändiga strukturella reformer genomförs. De ekonomier som haft det största exportberoendet och den största exponeringen i IT-sektorn har varit värst utsatta för effekterna av lågkonjunkturen i USA. För samtliga fem värst utsatta länder *Indonesien, Sydkorea, Malaysia, Filippinerna* och *Thailand* steg exporten kraftigt under 1999 och första halvan av 2000 för att sedan kraftigt minska i slutet av 2000 och under 2001. Återhämtningen är till stor del beroende av hur den amerikanska ekonomin utvecklas och vilka åtgärder den amerikanska centralbanken vidtar. Därtill är det avgörande att länderna genomför nödvändiga

strukturella reformer samt vidtar inhemska åtgärder för att stimulera ekonomin.

Inhemskt sparande, direktinvesteringar och kapitalflöde till regionen

Inhemska resursmobilisering är centralt för ett lands ekonomiska utveckling. Bistånd kan inte och skall inte ersätta ländernas egna ansträngningar att skapa förutsättningar som stimulerar inhemskt sparande. Det finns ett tydligt positivt samband mellan inhemskt sparande och utländska direktinvesteringar. En viktig förklaring till de ekonomiska framstegen i Asien har varit just högt inhemskt sparande som överlag har legat på högre nivå än i andra regioner. I stället för att ersätta det inhemska sparandet har utländskt bistånd därför kunnat verka som betydelsefullt komplement. Tillsammans har sparande och bistånd kanaliserats till produktiva investeringar som genererat ekonomisk tillväxt. Framför allt i Östasien har det inhemska sparandet varit högt och har länge legat på 20-30 procent av BNP. I Sydostasien är det inhemska sparandet lägre men länder som Indien och Bangladesh uppvisar likväl sparande på 22 respektive 18 procent av BNP (se bilaga 3 – Makroekonomisk data). Överlag påverkade den finansiella krisen inte det höga inhemska sparandet i regionen.

Asienkrisen och på senare tid försämrade tillväxt i världsekonomin har däremot lett till ett minskat totalt kapitalflöde till Asien. Minskad tillväxt i OECD-länderna innebär minskad vilja till investeringar utomlands, särskilt i länder som uppfattas som politiskt eller finansiellt instabila. Nedgången i det totala kapitalflödet har främst skett inom portföljinvesteringar, medan utländska direktinvesteringar (FDI), som är en viktig motor för tillväxt, till sin natur tenderar att vara mer långsiktiga och inte fullt så trendkänsliga. Utländska direktinvesteringar till Asien (exklusive Japan) sjönk från USD 98 miljarder 1997 till USD 86 miljarder 1998, men återhämtade sig 1999 och nådde rekordnivå 2000 med USD 137 miljarder men sjönk något under 2001. Under krisåren 1997-1998 minskade FDI till regionen exklusive Japan med 13 procent, eller med 22 procent om man bortser från Kina. Situationen var värst i de krisdrabbade sydöstasiatiska länderna *Filippinerna, Indonesien, Malaysia, Sydkorea* och *Thailand*, där FDI gick ned i genomsnitt 42 procent mellan 1997 och 1998 och ytterligare 45 procent följande år. För dessa länder höll trenden i sig och under 2001 sjönk FDI ytterligare med Indonesien som extremfall med ett utflöde av FDI på USD 6 miljarder. Kinas betydelse som investeringsland ökar. Kina är efter USA världens näst största mottagare av FDI och har attraherat runt USD 40 miljarder per år de senaste tre åren.

Även om FDI till Indien har ökat något under senare år och 2001 uppgick till USD 3 miljarder är nivån anmärkningsvärt låg med tanke på landets storlek.

I flera länder i Asien är gästarbetare vanligt förekommande. Filippinerna är det land som exporterar flest gästarbetare men också Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Indonesien och Sri Lanka har betydande antal gästarbetare utomlands. Gästarbetarna sänder hem remitteringar som kan utgöra en väsentlig del av BNP. De pengar som sänds hem används såväl till att försörja familjemedlemmar som för att göra betydande direktinvesteringar. För många familjer var dessa remitteringar från utlandet den sista räddning från fattigdom under Asienkrisen.

Handel och betydelsen av Kinas och Taiwans inträde i WTO

Under arbetet inför Asienstrategin kunde konstateras att de asiatiska länderna, med Hongkong och Singapore som egentliga undantag, länge var mycket protektionistiska. Detta har med tiden långsamt ändrats och liberaliseringar har genomförts i många länder. Exporten från Asien uppgår idag till samma andel av världsexporten som före krisen och på importsidan har Asien ökat sin del under de tre senaste åren.

Den allra största förändringen hittills i fråga om marknadstillträde står *Kina* för. Denna utveckling kommer att öka påtagligt i samband med de reformer och åtaganden landet tagit på sig genom medlemskapet i WTO. *Kina* och *Taiwans* inträde i december 2001 får långtgående konsekvenser för såväl *Kina* och *Taiwan* som regionen och världshandeln i sin helhet. För *Kina* innebär inträdet påskyndat reformarbete som inverkar positivt på förtroendet hos investerarna och inflödet av kapital. Särskilt efter 2005 kommer landet att kunna dra fördel av ökad export på t.ex. textilområdet, då bl.a. EU:s och USA:s nuvarande restriktioner upphör. Lågt kostnadsläge och en stor hemmamarknad gör *Kina* attraktivt för krisdrabbade företag från t.ex. *Taiwan*, *Syd Korea* och *Japan*, som hoppas kunna tillverka sina inhemska designade och utvecklade produkter i *Kina*. Samtidigt kommer *Kinas* medlemskap i WTO att medföra ökad konkurrens gentemot övriga asiatiska länder på en mängd områden från tekoindustri till elektronik. *Taiwans* inträde i WTO förväntas leda till ökad handel och ekonomiskt utbyte mellan de två ekonomierna, vilket även är positivt ur säkerhetspolitisk synpunkt.

Förhållandet mellan *Kina* och *Japan* i och utanför WTO torde bli intressant att följa, med hänsyn till *Kinas* växande roll och den senaste tidens handelstvister. Det faktum att WTO:s näste generaldirektör, Dr

Supachai Panitchpakdi från Thailand, blir den förste asiatiska generaldirektören för WTO bör kunna bidra positivt till Kinas och övriga Asiens medverkan och därmed inflytande i organisationen.

En rad asiatiska länder, bl.a. *Vietnam, Kambodja, Laos* och *Nepal*, har ansökt om medlemskap i WTO. Processerna har kommit olika långt men på sikt kommer ett medlemskap att öppna upp ekonomierna och underlätta handelsutbytet med övriga världen. Vietnams inträde förväntas ske tidigast 2005.

Behov av strukturella reformer

De flesta asiatiska ekonomierna har ett behov av långtgående reformer inom bank- och finanssektorn. I så gott som alla länder återstår mycket arbete innan man lyckas sanera finanssektorn och etablera ett transparent och fungerande kreditsystem. Även reformer av kapitalmarknaderna är viktiga för att effektivt kunna kanalisera det höga inhemska sparandet till produktiva investeringar och för att skapa ökad likviditet. I Asienkrisens spår har också behovet av andra strukturella reformer blivit tydliga, inte minst reformer och bättre styrelseskick inom företagssektorn (s.k. corporate governance). Det gäller t.ex. möjligheten för utländska företag att etablera sig, införandet av en tydlig konkurslagstiftning, av konkurrensregler och en förbättrad revision. Härtill har det också blivit uppenbart att omfattande sociala reformer behövs, inte minst för att dämpa de negativa effekterna av den finansiella krisen och göra befolkningen mindre sårbar för framtida ekonomiska nedgångar.

Omvärlden kan spela en roll för att främja strukturella och institutionella reformer i länderna i syfte att bidra till ökad transparens och bättre procedurer inom företags- och finanssektorn. De internationella finansiella institutionerna, främst IMF, Världsbanken och ADB men också OECD, har som en följd av Asienkrisen utvecklat instrument för att öka transparensen och informationen inom finanssektorn och upprätta standarder för företagssektorn. Syftet är att genom dessa åtgärder söka minska risken för ytterligare kriser och därmed bidra till finansiell stabilitet. WTO har på liknande sätt agerat för att främja reformer på handelsområdet med vittgående ekonomiska konsekvenser. Stöd ges också till länderna för att förbättra och reformera de sociala skyddsnäten i händelse av en eventuell framtida finanskris.

Sammanfattande bedömning

Asiens ekonomier återhämtade sig både snabbare och starkare än vad de flesta ekonomiska bedömare förutspådde under krisåren 1997-1998. Många länder är idag tillbaka på samma BNP-nivåer som de hade före krisen. Även om stora skillnader existerar mellan länderna är regionens ekonomier idag överlag i bättre skick än före krisen. De flesta länder har överskott i bytesbalansen och flexibla växelkursregimer vilket gör dem mindre sårbara för externa chocker. Återhämtningen är emellertid bräcklig och krisen synliggjorde en rad strukturella och institutionella svagheter som fortfarande inte åtgärdats till fullo. I vissa länder är de negativa sociala effekterna av krisen fortfarande synbara. Omfattande strukturella reformer måste genomföras i samtliga länder i regionen för att säkerställa framtida tillväxt och, i de mindre utvecklade länderna, en gradvis reducering av fattigdomen. Omstrukturering är avgörande om länderna skall kunna tillgodogöra sig effekterna av en global återhämtning när en sådan kommer, och för att de skall kunna skydda sig mot framtida nedgångar.

Asienstrategin lyfte fram betydelsen av Japans ekonomi för en återhämtning i regionen. Dessvärre har Japans ekonomiska bekymmer snarare tilltagit under perioden och ytterst få av de reformer som beskrevs i Asienstrategin som nödvändiga för att få igång tillväxten har genomförts. Det lär dröja innan Japan kan uppvisa en tillväxt som ligger över OECD-genomsnittet. Den dystra bilden ska emellertid inte överskugga det faktum att Japan är världens näst största ekonomi och utgör 2/3 av Asiens totala BNP och att det inom den tudelade ekonomin finns enskilda sektorer med god tillväxt.

Sedan Asienstrategin har Kinas framryckning i Asien blivit än mer påtaglig. Kina av idag har som huvudintresse att skapa en stark och ekonomiskt välmående nation med politisk stabilitet. Varken krig med grannländerna eller inblandning i deras inre angelägenheter står på Kinas dagordning, med undantag för Taiwan-frågan – som ses som en intern angelägenhet - där Kina skulle kunna vara berett att riskera en väpnad konflikt. Kina eftersträvar en plats på den internationella arenan som motsvarar dess storlek och växande ekonomiska och politiska inflytande.

2.2 Fattigdom

Asienstrategin beskriver de stora och positiva förändringar som har skett i fråga om fattigdomen i Asien under de senaste 40 åren. Det är tydligt att fattigdomsreducering och ekonomisk tillväxt har gått hand i

hand och att fortsatt minskning av fattigdom är direkt kopplat till gynnsam ekonomisk utveckling. I stora drag har den positiva utvecklingen fortsatt även under senare år, och fattigdomen ligger i flera länder på lägre eller samma nivå som i början av Asienkrisen. Samtidigt är det värt att notera att situationen varierar avsevärt mellan och inom olika regioner, länder och sektorer, och att fattigdomen minskat långsammare under senare år.

Enligt Världsbanken förklarar Asienkrisen endast en mindre del av den långsammare fattigdomsminskningen under senare år. Lägre inkomstillväxt på landsbygden i länder som *Kina* och *Indien* – där de flesta fattiga bor – har enligt banken ett större förklaringsvärde. Fattigdomsbekämpningen i Asien kommer därför till stor del att handla om hur länderna i regionen kan utjämna skillnader i tillväxt mellan stad och landsbygd och mellan regioner, samt att genomföra de strukturella och institutionella förbättringar som är nödvändiga för att öka den ekonomiska tillväxten.

Fattigdomsutvecklingen under senare år

Enligt Världsbanken (*Global Economic Prospects 2002*) minskade den extrema fattigdomen i världen endast långsamt under 1990-talet. Andelen av världens befolkning som lever på mindre än en US-dollar per dag föll från 29 procent 1990 till 23 procent 1999, medan det absoluta antalet fattiga människor har legat på en mer eller mindre konstant nivå, på grund av befolkningsökningen. I Asien har befolkningsökningen inneburit att antalet fattiga ökat något under senare år medan andelen som lever i fattigdom minskat. Fortfarande lever närmare 2/3 av världens fattiga, cirka 750 miljoner människor, i Asien.

Inom Asien har utvecklingen varierat mycket mellan länder och regioner. *Kina* har t.ex. presterat mycket goda resultat; antalet människor som lever på under en US-dollar om dagen har minskat från över 360 miljoner människor (29 procent av befolkningen) 1990 till 210 miljoner 1999 (18 procent av befolkningen). Också *Vietnam* har under 1990-talet uppnått imponerande resultat och minskat andelen av fattiga från 58 procent 1993 till 37 procent 1998.

Sydasien, som är den fattigaste regionen i världen, uppvisar däremot en mer blygsam minskning av andelen fattiga: från 43 procent av befolkningen 1993 till 37 procent 1999. På grund av den relativt höga befolkningsökningen har antalet fattiga endast sjunkit marginellt. Det kan kopplas till den svaga ekonomiska tillväxten i jordbrukssektorn, inom vilken cirka 70 procent av Sydasien befolkning är verksam. Inom Sydasiens har *Indien* och *Bangladesh* uppvisat relativt bra resultat

vad gäller fattigdomsreducering, medan utvecklingen i *Pakistan* och *Sri Lanka* pekar på en viss stagnation.

Asienkrisen 1997-1998 drabbade Sydostasien hårt och i synnerhet de fattiga. Krisen visade på ett smärtsamt sätt sårbarheten i de framsteg som tidigare gjorts i att reducera fattigdom. I *Indonesien* fördubblades antalet fattiga nästan över en natt tillbaka till en nivå från början av 80-talet, men även i *Thailand*, *Filippinerna* och *Malaysia* ökade fattigdomen p.g.a. krisen. Ekonomiskt återhämtade sig de flesta länderna relativt snabbt, men det har tagit längre tid att ta igen förlorad mark vad gäller fattigdomsreducering. Det bör dock understrykas att fattigdom är ett komplext begrepp och att tillförlitliga data för fattigdomsutvecklingen under de allra senaste åren saknas.

Den globala lågkonjunkturen som inleddes 2001 tillsammans med terrordåden i USA fick negativa konsekvenser för den ekonomiska tillväxten och därmed minskningen av fattigdomen i Asien. Det är främst i länder som *Indonesien*, *Filippinerna* och *Thailand* som lågkonjunkturen riskerar att ånyo öka fattigdomen. En dramatisk ökning i totala antalet fattiga i Asien är dock inte att vänta så länge den ekonomiska tillväxten är robust i Indien och Kina med tillhörande reduktion av antalet fattiga.

Trots det stora antalet fattiga i Asien har världsdelen i snitt en jämnare inkomstfördelning än t.ex. Latinamerika och Afrika. Det råder en allmän felsyn att inkomstfördelningen är extremt ojämn i Asien och att fattigdomsproblematiken är mer en fördelningsfråga. Så är inte fallet. Den positiva ekonomiska utvecklingen har emellertid vidgat inkomstskillnaderna i några länder. Fördelningen av välståndet har till exempel blivit mer ojämn i *Kina*, *Indien* och *Bangladesh*, där inkomstskillnaderna ökat under den senare hälften av 1990-talet men där antalet absolut fattiga också har minskat kraftigt. Det bör påpekas att välstånd inte automatiskt innebär en mer jämlik fördelning; det relativt rika *Malaysia* har t.ex. en Gini-koefficient⁴ på 0,49, att jämföra med *Indiens* 0,38 och *Kinas* 0,40 (se bilaga 4 – Socioekonomisk data). Som en jämförelse kan nämnas att Brasilien har en Gini-koefficient på 0,60, Sydafrika 0,59, Tanzania 0,38 och Sverige 0,25.

En ökande snedfördelning av resurser inom de asiatiska länderna skulle i kombination med låg ekonomisk tillväxt kunna innebära att de

⁴ Ginikoefficienten av disponibla ekvivalensjusterade hushållsinkomster är det vanligaste statistiska måttet på ojämnheten i inkomstfördelningen. Det antar värdet 0 när inkomsterna är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhet, dvs. när en person får alla inkomster. Koefficienten är mest känslig för vad som händer i mitten av fördelningen. Den kan sägas visa hur stor inkomstskillnad det är mellan två slumpmässigt utvalda individer/hushåll i genomsnitt räknat i förhållande till medelinkomsten.

internationella utvecklingsmålen blir svåra att uppnå, särskilt i Sydasiens. Vikten av hög och stabil ekonomisk tillväxt med jämlik fördelning av det ökade välståndet kan därför inte nog understrykas.

Demografi

Kopplingen mellan befolkningsökning och fattigdom är komplex. Hög fertilitet är både ett symptom och en orsak till fattigdom. Totalt förväntas världens befolkning öka från 6 till 7 miljarder fram till år 2014. En tredjedel, eller cirka 300 miljoner, av denna nya miljard kommer att födas i Sydasiens medan Öst- och Sydostasien bidrar med 220 miljoner. Befolkningstillväxten i Asien har emellertid minskat de senaste 30 åren och sjönk från 1.6 till 1.4 procent under perioden 1995 – 2000. En oroväckande trend är dock den stadiga försämringen i fördelningen mellan könen i Sydasiens och Kina. Idag går det t.ex. 933 kvinnor på 1000 män i *Indien*, och 1999 föddes det i *Kina* endast 855 flickor per 1000 pojkar. De två främsta anledningarna till underskottet på flickor är att kvinnliga foster aborteras (trots att ultraljud för att bestämma fostrets kön är förbjudet enligt lag) samt ett stort mörkertal av oregistrerade flickfödslar. Flickebarnsmord förekommer men är förmodligen endast ett mycket litet skäl till underskottet. Kvinnors sårbarhet reflekteras dessutom i fråga om förväntad livslängd, tillgång till sjukvård och utbildning samt våld i hemmet.

Hälsa och utbildning

På hälsoområdet förbättras situationen stadigt, om än långsamt, i Asien. Den förväntade medellivslängden i Sydasiens ökade från 62 till 63 år mellan 1997 och 1999, medan den under samma period var oförändrad i Öst- och Sydostasien (69 år i Östasien). Spädbarnsdödligheten minskade från 40 till 35 per 1000 levande födda 1990-1999 i Öst- och Sydostasien, och från 87 till 74 per 1000 levande födda 1990-1999 i Sydasiens. I vissa länder såsom *Nordkorea* har dödligheten däremot ökat från 45 till 58 per 1000 levande födda. Överdödligheten i högre åldrar har dock sjunkit betydligt långsammare i hela regionen. Hälsa är naturligtvis en fattigdomsfråga, eftersom de fattiga drabbas hårdast vid sjukdomar och har en mycket begränsad tillgång till sjuk- och hälsovård. Ohälsa är en av de största riskfaktorerna för att sjunka under "fattigdomsstrecket".

Även på utbildningssidan har utvecklingen gått långsamt de senaste åren. I Sydasiens kan fortfarande endast 42 procent av kvinnorna läsa,

jämfört med 66 procent av männen. I *Nepal* och *Afghanistan* är 20 procent av kvinnorna läskunniga och i *Pakistan* 30 procent. De stora framstegen vad gäller läskunnighet sedan 1990 har skett i Östasien, medan antalet analfabeter ökade med 21 miljoner i Sydasiens. Den övervägande majoriteten av barn i Asien påbörjar grundskolan, men det allvarligaste problemet har varit den höga avhopsfrekvensen, särskilt för flickor. Återigen är det de fattiga som drabbas hårdast av bristen på tillgång till utbildning och svårigheterna att fullfölja påbörjad skolgång.

Vid det internationella toppmötet i Dakar i april 2000 antogs en deklARATION om "Education for all" där FN:s medlemsländer förbundit sig att utrota analfabetism och att tillse att alla barn får den till utbildning de har rätt till.

Ur ett fattigdomsperspektiv är det naturligt att fokus läggs på grundskoleutbildning åt alla, men även möjligheten till högre utbildning måste uppmärksammas. För många av de mer utvecklade länderna i Asien är utbudet av högre utbildning av kvalitet starkt begränsat. Prognoser visar att inom de närmaste 20 åren kommer efterfrågan på högre utbildning att tredubblas i Asien. Ökad produktivitet och teknologiska förbättringar kräver mer avancerad och sofistikerad utbildning och forskning. Finansiering av sådan utbildning kommer att bli avgörande. Offentlig finansiering av högre utbildning har ökat kraftigt i de mer utvecklade länderna i Asien men samtidigt har andelen per student minskat eftersom antalet studenter ökat kraftigt. Offentlig finansiering av högre utbildning är lägre per student i Asien än exempelvis i Latinamerika eller Afrika söder om Sahara. Högre kvalitet och större utbud av högre utbildning kommer att tvinga länderna att finna rätt balans mellan privat och offentlig finansiering.

Hiv/aids

Det område där utvecklingen varit mest negativ under de senaste tre åren är utan tvekan hiv/aids. Smittspridningen har gått snabbare än väntat i många länder och det finns fortfarande ett oroväckande mönster av förnekelse kring sjukdomen från alltför många regeringars sida. Om ingenting görs för att bekämpa den snabbt ökande hiv/aids-spridningen i Asien riskerar världsdelen att ha mellan 40 och 50 miljoner smittade år 2025. Det är fler än antalet människor som i dag lever med hiv/aids i hela världen (40 miljoner). Hiv/aids är med andra ord ett allvarligt hot mot Asiens ekonomiska och sociala utveckling, särskilt som epidemin drabbar de fattiga och utsatta delarna av samhället hårdast. De förbättringar som uppnåtts vad gäller sociala

faktorer hotas. Hiv/aids kan också göra det omöjligt för de fattigare länderna i regionen att uppnå Millenniemålen, på grund av den oerhörda ekonomiska och sociala belastning sjukdomen utgör.

År 2001 levde redan 7,5 miljoner människor med hiv/aids i Asien, och smittan ökade kraftigt i stora delar av regionen. *Indien* har t.ex. 5-6 miljoner smittade individer, och kommer inom kort att passera Sydafrika som det land med störst antal smittade. *Kina* drabbades 2001 av en blodtransfusionsskandal som ledde till att tusentals människor smittades. I flera länder där smittan tidigare inte har förekommit i större omfattning har spridningen skjutit fart under de senaste åren. I *Burma* har smittan ökat dramatiskt och landet är ett av de värst drabbade procentuellt i regionen, tillsammans med *Kambodja* och *Thailand*. I dessa tre länder har nu 2-3 procent av befolkningen smittats. I länder som *Pakistan*, *Bangladesh*, *Indonesien*, *Laos* och *Malaysia* är talen ännu relativt låga, men statistiken är mycket osäker och den verkliga omfattningen torde vara mångdubbelt större.

Ett stort problem har varit att det i Asien har funnits en tendens att förneka eller underskatta hotet från hiv/aids mot den egna befolkningen, eller att det skulle räcka med att bekämpa spridningen inom vissa riskgrupper. På senare år har det dock kommit tecken på en större insikt om spridningens mekanismer och en mer uttalad vilja till handling från de flesta regeringars sida. Det finns flera goda föredömen i regionen. I *Thailand* har antalet nya fall stabiliserats genom tidiga och målmedvetna insatser. UNAIDS uppskattar att den thailändska regeringen genom ett handlingskraftigt agerande redan har förhindrat 5 miljoner dödsfall i aids i Thailand. Även i *Kambodja*, *Filippinerna* och *Singapore* har bekämpningen rönt vissa framgångar.

I den deklaration om hiv/aids som antogs vid FN:s särskilda generalförsamling om hiv/aids i juni 2001 förbinder sig FN:s medlemsländer att inom en viss tidsperiod, uppfylla ett antal olika mål för att förebygga och behandla sjukdomen. Bl.a. skall heltäckande nationella strategier för hur hiv/aids skall bekämpas, inklusive finansieringsplaner, utarbetas till 2003. Länderna har också åtagit sig att till 2005 minska antalet smittade yngre (15-24 år) med en fjärdedel. Samtidigt förbinder sig de utvecklade länderna att bistå u-länderna med genomförandet av deklarationens åtaganden. I deklarationen slås också fast att problemet måste erkännas och att det finns ett behov av starkt ledarskap på alla nivåer i samhället för att sjukdomen effektivt skall kunna bekämpas.

Sexuell överföring är den vanligaste spridningsvägen. Uppgifter finns om att 80 procent av de hiv-smittade kvinnorna i Asien har smittats av sina makar. Den ökande användningen av injicerade droger inger också oro. Användandet av orena sprutor är en av orsakerna till

den mycket snabba spridningen av hiv i regionen. I nordöstra Indien är t.ex. över 65 procent av sprutnarkomanerna hiv-positiva. Ungefär samma siffror rapporteras från andra länder i regionen. I Indonesien ökade andelen smittade bland sprutnarkomanerna från 15 procent 1998 till 40 procent 1999.

Migration

Migrationsströmmarna i Asien finner idag främst sin förklaring i flykt från fattigdom, krig eller konflikter. Härtill finns en omfattande arbetskraftsutvandring från vissa länder, t.e.x. från *Filippinerna* och *Bangladesh*. Under de senaste åren har flyktingströmmar från *Afghanistan* till närliggande länder samt den olagliga invandringen av kinesiska medborgare till Europa och Australien väckt uppmärksamhet.

Efter den 11 september 2001 kulminerade antalet afghanska flyktingar i *Pakistan* och *Iran*. Sammanlagt befann sig över 3,5 miljoner afghaner på flykt utanför hemlandet. Antalet som var på flykt inom landet uppgick till omkring en miljon. Även om grannländerna främst var berörda kan ett antal intermezzon med fartyg med afghaner destinerade till Australien förtjäna att nämnas. Efter regimskiftet i Kabul görs nu stora ansträngningar, bl.a. med svensk stöd, för att underlätta för flyktingarna att återvända. Under de första fem månaderna återvände över 700 000 afghaner från grannländerna.

Den olagliga invandringen till Europa ställdes i blixtbelysning år 2000 då 58 kinesiska medborgare dog i en container i Dover under ett försök att olagligt ta sig in i Storbritannien. Denna händelse ledde till ökade åtgärder inom EU mot olaglig invandring. Under det svenska ordförandeskapet togs ett antal kontakter mellan EU och *Kina* för att förebygga människosmuggling. Storleken av problemet låter sig av naturliga skäl svårigen uppskattas. Åtskilliga uppgifter har talat om att ett mycket stort antal kinesiska medborgare tagit sig vidare till EU via Förbundsrepubliken Jugoslavien. Denna resväg har emellertid upphört efter regimskiftet i Jugoslavien, då den nya regeringen införde nya inreseregler för kinesiska medborgare. Frågan om åtgärder för att förebygga olaglig invandring och människosmuggling har diskuterats inom ASEM, senast vid en konferens på Lanzarote i april 2002.

1999 fördrevs och flydde en kvarts miljon människor från *Östtimor* till *Indonesien* undan våldet som följde på folkomröstningen i Östtimor om självständighet. Även om merparten har återvänt till Östtimor sedan dess, finns upp emot 50 000 flyktingar kvar i Indonesien under svåra förhållanden.

Även i andra delar av Asien flyttar människor för att förbättra sina livsvillkor. Den i många avseenden instabila situationen i Indokina samt i närliggande länder leder till återkommande migrationsströmmar. För närvarande uppehåller sig ett stort antal burmesiska flyktingar i flyktingläger i *Thailand*. Under senare tid har även flyktingströmmar från södra *Vietnam* till *Kambodja* uppstått.

I många av de situationer som här berörts är de humanitära följderna omfattande. En ökad medvetenhet om de mänskliga kostnaderna sprider sig. De asiatiska länderna har börjat genomföra gemensamma insatser för att komma till rätta med de negativa sidorna av migrationen. Ett exempel är den ovan nämnda dialogen med EU om olaglig invandring. Ett annat exempel på initiativ, där främst ASEM-länderna tagit aktiv del, är den av Indonesien och Australien arrangerade migrationskonferensen på Bali i februari 2002.

Viktiga initiativ rörande fattigdomsbekämpning under de senaste åren

Målet att avskaffa fattigdomen står idag högst på den internationella utvecklingsagendan, tydligast representerat i form av Millenniumdeklarationen och millenniemålen (vilka i sin tur baseras på de internationella utvecklingsmålen presenterade några år tidigare av OECD/DAC).

I september 2000 presenterades målen i FN:s generalförsamling. Deklarationen sätter upp som mål att andelen extremt fattiga ska halveras till år 2015 med 1990 som ursprungsår. I praktiken innebär det en reducering av andelen fattiga från 30 procent av jordens befolkning 1990 till 15 procent 2015. Då skall också alla barn ha tillgång till grundskoleutbildning, och barnadödligheten skall ha minskat med två tredjedelar. Samma år, senast, skall alla människor ha tillgång till kunskap och service vad gäller reproduktiv hälsa, inklusive säker och pålitlig familjeplanering. År 2005 skall alla länder ha en nationell plan för hållbart bruk av naturen. Andelen undernärda människor skall halveras, spridningen av hiv/aids minskas och skillnaderna mellan pojkar och flickor inom primär- och sekundärutbildning utjämnas senast 2005. För att uppnå dessa mål kommer det att krävas en kombination av kraftfulla effektiva internationella och inhemska åtgärder i de asiatiska länderna där fortfarande 2/3 av jordens fattiga befolkning lever. Beträffande det första målet, att halvera andelen extremt fattiga till år 2015, visar grovt gjorda prognoser att Östasien som region är på god väg att uppnå målet inom kort, men att Sydostasien inte kommer att uppnå målet till år 2015 med nuvarande takt.

Idag finns också ett mer nyanserat sätt att se på fattigdom. Världsbankens World Development Report 2000/2001 sammanfattar problematiken i tre rubriker: empowerment (makt eller röst), opportunity (möjligheter) och security (säkerhet). Sambanden mellan orsakerna bakom fattigdom är många och nära förknippade med varandra. Sällan har det blivit så uppenbart som under den finansiella krisen i Asien 1997-1998. För den fattige är brist på skydd mot våld och kriminalitet, liksom brist på inflytande och möjligheter att påverka sitt liv, nära kopplade till bristen på materiella resurser. Dessa dimensioner av fattigdom är dock svåra att mäta, varför inkomst- eller konsumtionsmått fortfarande i huvudsak används för att bedöma trender i fattigdomsnivå. En större förståelse för dessa s.k. "non-income dimensions" tydliggör dock kopplingen mellan fattigdomsbekämpning å ena sidan och en demokratisk utveckling, inklusive uppbyggnad av ett fungerande rättsväsende, å den andra.

IMF och Världsbanken tog 1999 initiativ till att stödja de fattigaste länderna med utarbetande av nationella fattigdomsstrategier (poverty reduction strategies, PRS) för att hjälpa dem och deras samarbetspartners att effektivisera insatserna för fattigdomsbekämpning. Flera låginkomstländer i Asien, *Bangladesh, Indonesien, Kambodja, Laos, Mongoliet, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam*, och *Östtimor*, arbetar för närvarande med att färdigställa sådana strategier. Det är viktigt att givarsamfundet assisterar länderna i PRS-processen och anpassar sitt utvecklingssamarbete till de prioriteringar som förs fram i fattigdomsstrategierna.

Sammanfattande bedömning

Trots framstegen kvarstår fattigdom som Asiens största utmaning. Om de internationella utvecklingsmålen ska uppnås måste kampen mot fattigdom vinnas i Asien där 2/3 av jordens fattiga bor. Fortsatt ekonomisk tillväxt är en nödvändig men inte alltid tillräcklig förutsättning för minskad fattigdom. Såväl ländernas regeringar som det internationella givarsamfundet måste målmedvetet fokusera på fundamentala åtgärder för fattigdomsbekämpning. Det positiva är att förutsättningarna för att uppnå målen har visat sig bättre i Asien än i andra delar av världen. Hiv/aids utgör emellertid ett växande hot mot den ekonomiska och sociala utvecklingen i stora delar av regionen.

På ett mer övergripande plan finns det anledning att se över den relativa storleken på det bistånd som ges till Asien från omvärlden, inte minst i ljuset av de antagna milleniemålen och dess fokusering på uppnådda resultat. Speciellt EU-kommissionens bistånd till Asien

förefaller vara oproportionerligt lågt och motsvarade endast 10 procent av gemenskapens totala bistånd 2001. Det var därmed det lägsta per/capita jämfört med andra regioner, trots att en betydande majoritet av världens fattiga lever i denna världsdel. Det bör noteras att utav medlemsländernas bilaterala bistånd går i snitt 18 procent till Asien. Det föreligger således en orimlig diskrepans mellan de bilaterala prioriteringarna och gemenskapens bistånd. Endast en femtedel av det svenska bilaterala biståndet går idag till Asien, för 20 år sedan var andelen den dubbla.

Ett tungt vägande skäl till att överväga en ökning av den relativa storleken på Asienbiståndet, såväl EU-kommissionens som det bilaterala, är att Asien under lång tid varit den världsdel där biståndet på mest effektivt sätt har kunnat medverka till långsiktiga förändringar i fattighetsnivåer. Det inhemska sparandet ligger generellt på hög nivå och med några få undantag utgör bistånd endast en liten andel av BNP, speciellt i jämförelse med länder på samma inkomstnivå i andra regioner. På senare tid har såväl internationella (exempelvis slutdokumentet från den internationella konferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey) som nationella (Globkom) rapporter pekat på vikten av att biståndet i högre utsträckning fokuseras på länder där inte bara behoven finns utan där också förutsättningarna för att effektivt kunna reducera fattigdom existerar.

2.3 Miljö och hållbar utveckling

Asien är fortfarande den mest förorenade regionen i världen och miljöproblemen tilltar. Den viktigaste förklaringen till miljöförstämringen i Asien är otillräcklig institutionell kapacitet och bristande miljöpolitik. En alltmer konsumtionsinriktad livsstil tillsammans med fattigdom, hög befolkningstillväxt och urbanisering bidrar till en ständigt eskalerande miljöförstöring i Asien. De grundläggande orsakerna till miljöförstöringen och dess fortskridande skiljer sig inte nämnvärt jämfört med fem år tillbaka. Det är i stället bristen på förändring som bör ses som det allvarligaste hotet mot regionens miljö.

Socio-ekonomiska trender

Minskade investeringar och lägre ekonomisk tillväxt i samband med den ekonomiska krisen i Asien sedan 1997 har påverkat miljöutvecklingen negativt, eftersom hållbar utveckling och miljö ofrånkomligen fallit på listan över prioriterade områden. I de flesta länder

har budgetallokeringar för miljö och hållbar utveckling minskat och därmed lett till färre investeringar i miljöbevarande projekt och miljövänlig teknologi.

Den höga befolkningstillväxten utgör ett allt större hot mot hållbar utveckling i Asien. Idag bor ca 3,6 miljarder människor i Asien. Enligt FN beräknas denna siffra att stiga till ca 5 miljarder år 2025. Det är emellertid inte enbart folkmängden som utgör ett hot utan i lika stor utsträckning konsumtion per capita. En konsumtionsnivå liknande den i USA skulle år 2025 innebära att den asiatiska regionen skulle behöva 4,5 miljarder ton spannmål, eller den årliga skörden från två jordar enligt dagens produktionsnivå.

Största delen av befolkningstillväxten äger rum i städerna. Den kraftigt ökande urbaniseringen är idag skuld till en stor del av belastningen på miljön i form av bl a minskad jordbruksareal och ökad koncentration av miljöfarligt utsläpp och luftföroreningar.

Trender för naturtillgångar

Produktionen inom jordbruket har visserligen ökat som ett resultat av utbredd användning av gödningsmedel och konstbevattning, men den extensiva användningen av gödningsmedel och bekämpningsmedel tillsammans med ineffektiv konstbevattning riskerar i längden att i stället leda till ytterligare miljöförstöring och akut vattenbrist. I delar av regionen råder det redan vattenbrist p.g.a. massivt utnyttjande av källor för färskvatten i samband med hög industrialiseringstakt. Detta gäller för bl a *Syd Korea, Singapore* och norra *Kina*. Bristen på färskvatten kan i många fall leda till konflikter mellan industrin och privat jordbruk, där ofta de små privata jordbruken får ge vika. I allvarligare fall kan bristen på färskvatten också leda till stora flyktingströmmar och konflikter mellan länder.

Avskogningen i regionen är världens högsta med 1,2 procent per år. Detta är speciellt allvarligt eftersom Asien redan har en relativt lägre andel skog än resten av världen. Asien har bara en tredjedel så mycket skog per person som världen i övrigt, och endast en tiondel så mycket skog per person som i Latinamerika. Minskad skogsareal innebär inte bara brist på timmer utan påverkar även den biologiska mångfalden och tillgången till vatten. Den marina miljön hotas allt mer av överexploatering och föroreningar i samband med ökad urbanisering framför allt i kustområden. Den höga befolkningstillväxten tillsammans med ökad industrialisering leder till ökat energiutnyttjande och regionens energibehov beräknas fördubblas inom 12 år.

Oroande är också att regionen idag är beroende av import av matprodukter samt att dagligt kaloriintag faller under eller nära rekommenderade värden i nio av regionens länder.

Föroreningstrender

Allt eftersom förbrukning av bränsle och industriell produktion ökar, växer även dess restprodukter i form av miljöfarliga utsläpp, och dagens nivåer beräknas år 2030 ha blivit 5-10 gånger högre. Tolv av världens femton mest förorenade städer ligger i Asien. Fyra floder i regionen toppar också listan över världens mest förorenade floder. Varje år dör över en miljon människor i Asien av magsjukdomar som en direkt konsekvens av förorenat dricksvatten. Den kraftiga ökningen av fast avfall innebär en stor belastning för miljön. Idag produceras ca 5,2 miljoner ton fast avfall per dag, en siffra som beräknas vara mer än dubbelt så hög om 25 år. Den globala växthuseffekten innebär också ett allvarligt hot i många delar av Asien. En halv meter högre havsnivå skulle innebära att stora delar av *Bangladesh* lades under vatten och många öar i Stilla Havet helt dränktes.

Japan har bekräftat att man avser att ratificera Kyotoprotokollet under 2002 och landet förstärker därmed sin roll som förebild för en effektiv miljöpolitik i regionen. Av OECD-länderna kvarstår USA som enda land som inte undertecknat protokollet. För effektivt minskade utsläpp av bl a koldioxid i regionen krävs att även stora ekonomiskt expanderande utvecklingsländer, som t ex *Kina* och *Indien*, inför kraftiga restriktioner för den inhemska industrin.

Sammanfattande bedömning

De flesta trender pekar på en kraftigt försämrad miljösituation i Asien i framtiden. Miljön kommer att bli sämre innan det blir bättre. Det är svårt att se några ljusglimtar, men inom den nationella miljöpolitiken kan dock vissa positiva förändringar märkas. De flesta länder har idag något statligt organ som ansvarar för miljöpolitik, och dessa institutioner har stärkts politiskt de senaste åren. En mer utbredd miljömedvetenhet och ett ökat antal aktiva lokala enskilda organisationer tillhör också en positiv förändring. Tillgången till statistik och fakta om miljöförändringar i regionen har ökat och innebär större möjligheter att föra en effektiv miljöpolitik.

För att undvika att miljöskadorna omöjliggör framtida ekonomisk utveckling och urholkar levnadsbetingelserna för miljontals människor

fordras ökat miljömedvetande och kraftfulla insatser från regeringarnas och det civila samhällets sida, i förening med fattigdomsbekämpande åtgärder och internationellt samarbete. Det är en svår balansgång att effektivt kombinera åtgärder för minskad fattigdom med ökad ekonomisk tillväxt utan att samtidigt belasta miljön. Det finns ett samband mellan fattigdom och miljöförstörelse, eftersom människor med låg levnadsstandard ofta tvingas utnyttja naturresurser på ett kortsiktigt sätt. I takt med ekonomiskt välstånd ökar i regel insatserna inom miljöområdet och villigheten att betala för en renare miljö. Samtidigt måste det hållas i minnet att ökat ekonomiskt välstånd ofta medför att levnadsvanor förändras och konsumtionen ökar, vilket även leder till större belastningar för miljön om inte denna konsumtion miljöanpassas. Kunskap och miljömedvetande, effektiv miljöpolitik och tillgång till miljövänlig teknologi är tre faktorer som är nödvändiga för denna balansgång och som det via internationellt samarbete är möjligt att förbättra, bl.a. genom kapacitets- och institutionsbyggande.

2.4 Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet

Den trend som beskrivs i Asienstrategin med en gradvis förbättring i fråga om öppenhet, demokrati och mänskliga rättigheter i Asien under en tioårsperiod kan sägas ha fortsatt under de senaste tre åren. Givetvis är framstegen inom en så kort tidsrymd begränsade och på sina håll har även försämringar skett, men det förefaller ändå tydligt att den långsiktiga trenden mot gradvis ökad demokratisering, öppenhet och förstärkning av de mänskliga rättigheterna består.

Ett demokratiskt system är i sig ingen garanti för respekt för de mänskliga rättigheterna, eftersom våldsamma inre konflikter av etnisk, religiös eller politisk karaktär ofta leder till övergrepp, som myndigheterna inte förmår skydda medborgarna från eller själva begår mot landets befolkning. I flera länder i Asien som har ett väl etablerat demokratiskt styrelseskick förekommer sådana konflikter vilket lett till svåra brister i fråga om skyddet för de mänskliga rättigheterna.

Demokratiutvecklingen under de senaste tre åren

Allt fler länder i Asien går mot demokrati. Det senaste exemplet är *Indonesien* där ett demokratiskt system börjat växa fram och ersätta det tidigare enväldet. Fria val har hållits, och maktskiftet Wahid-Megawati i juli 2001 ägde rum fredligt och inom det civila politiska systemets

ramar. Demokratiska institutioner utvecklades under den två och ett halvåriga (1999-maj 2002) FN administrationen av *Östtimor*. Dessa bildar nu en grund för den nya östtimoresiska regeringen att bygga vidare på. Svårigheterna är dock stora på grund av den förödelse som den långvariga konflikten åstadkommit.

Demokratier som etablerades under 80-talet eller början av 90-talet i Sydost- och Östasien har under treårsperioden fortsatt att befästa sina demokratiska institutioner och stärka de medborgerliga och politiska rättigheterna. I dessa länder har Asienkrisen medfört ökad medvetenhet om behovet av ökad transparens. I *Filippinerna* har vägen öppnats för en rad nödvändiga reformer på det samhällspolitiska området med åtgärder för att skapa ökad transparens i myndigheternas och regeringsinstitutionernas verksamhet och för att bekämpa korruptionen. I *Sydkorea* bekräftas den demokratiska utvecklingen av att landets mest kände dissident, Kim Dae Jung, kom till makten i ett fritt val. I *Thailand* har den nya författning som började gälla i oktober 1997 drivit den politiska utvecklingen i ytterligare demokratisk riktning. Thailands senat består numera av valda ledamöter och inte som tidigare av utnämnda. För att slå vakt om lagenlighet och god samhällsstyrning har även ett JO-ämbete inrättats. Demokratin i *Taiwan* har befästs ytterligare, vilket bekräftades i och med presidentvalet i mars 2000 och parlamentsvalet i december 2001. Valen ledde till att det tidigare enväldiga Nationalistpartiet förlorade såväl presidentmakten till oppositionens kandidat Chen Shui-bian som sin majoritet i parlamentet.

Även i *Mongoliet* har det demokratiska systemet bestått trots påfrestningarna av den svåra ekonomiska krisen och de upprepade naturkatastroferna med torka och hagelstormar som drabbat nomadbefolkningen. I parlamentsvalet i augusti 2000 återkom det reformerade kommunistpartiet MPRP genom att erövra 72 av de 76 platserna i Stora Hural. *Hongkong SAR (Special Administrative Region)* har en hög grad av insyn i samhällslivet men är av konstitutionella skäl inte en fullt utvecklad demokrati. Parlamentets befogenheter är begränsade och dess medlemmar utses endast delvis i allmänna val. Valet av högste befattningshavare, Chief Executive, avgörs i Peking. Inom den överenskomna ramen sker dock planenligt en långsam ökning av antalet direktvalda platser till den lagstiftande församlingen.

Ett antal länder har sedan länge etablerade styrelseskick som är demokratiska om än behäftade med brister. Exempel är *Malaysia* och *Singapore*, vars styrelseskick har vissa auktoritära inslag.

Kina, Vietnam och *Laos* styrs alltså av enväldiga kommunistpartier. I Kina och Vietnam har den process fortsatt som lett till strukturella förändringar på det ekonomiska, rättsliga och sociala planet. I Laos har en liknande process inletts. Målet för reform-

verksamheten är att modernisera enpartistaten och styra landet genom lagar ("rule of law") men inte att gå mot demokrati. Rättssäkerhet är inte heller möjligt att uppnå så länge enpartisystemet består. Det är rimligt att anta att de totalitära systemen undermineras på sikt, i takt med att medborgarnas och olika gruppers krav på medinflytande stärks, även om denna process kan ta lång tid.

I Sydasiens har demokratin starkt fäste i *Indien* och *Sri Lanka*. Fattigdom, analfabetism och korruption begränsar dock de svagastes möjligheter att hävda sina rättigheter i samhället. Konflikten mellan Sri Lankas regering och LTTE har medfört att befolkningen i de av LTTE kontrollerade områdena inte lever under ett demokratiskt styrelseskick. Förhoppningar knyts nu till en mer fredlig utveckling till följd av överenskommelsen om vapenvila. En viss positiv utveckling i *Nepal* kan skönjas, även om bilden förmörkas av den väpnade konflikten mellan centralmakten och den maoistiska gerillan. Trots stora problem på vägen har en viss positiv utveckling skett i *Bangladesh* under senare år. Våldsamma konflikter i stora delar av kontinenten har ytterligare undergrävt möjligheterna att komma till rätta med problem kring social och etnisk-religiös diskriminering, och behoven att fördjupa demokratin kvarstår. Den Awami League-regering som kom till makten 1996 satt tiden ut och skiftet skedde genom demokratiska val. Demokratins funktionssätt uppvisar samtidigt stora brister vilka ytterst bottnar i korruption och avsaknad av en demokratisk kultur.

Militärkuppen i *Pakistan* i oktober 1999 innebar visserligen ett bakslag i demokratihänseende, men i jämförelse med den bristande demokratin under den föregående regimen har utvecklingen ändå på vissa områden inneburit ökad öppenhet, t.ex. i fråga om pressens möjlighet att arbeta. I juni 2001 upplöstes de parlamentariska församlingarna, och general Musharraf utsåg sig själv till president. Militärregimen har utlovat demokratiska val i oktober 2002 och av allt att döma kommer det löftet att hållas. Det finns dock anledning att se med viss oro på militärens fortsatta inblandning i det politiska livet. General Musharraf genomförde en folkomröstning den 30 april 2002 i syfte att legitimera ett fortsatt innehav av presidentämbetet under fem år. Det är för tidigt att nu veta hur det kommer att påverka återgången till en vald regering, men risken är uppenbar att det kan leda till en underminering av demokratin och försvåra eller försena en utveckling mot stabila och oberoende institutioner.

Utvecklingen i *Afghanistan* sedan terrorattackerna den 11 september 2001 har medfört dramatiska förändringar. Talibanregimen har störtats och en interimistisk administration under premiärminister Karzai har etablerats. För första gången under flera decennier finns hopp om att demokrati kan utvecklas i Afghanistan och att landet kan komma att

integreras med världen i övrigt, även om riskerna för bakslag inte får underskattas.

I Asiens mest opåverkade diktatur, *Nordkorea*, har på senare år vissa öppnings-tendenser kunnat skönjas. Toppmötet i juni 2000 i Pyongyang mellan Kim Dae Jung och Kim Jong Il väckte förväntningar om att en förändringsprocess kunde komma i gång, vilka dock inte infriats.

Även militärregimen i *Burma* har på senare år i någon mån visat prov på öppenhet, genom att inleda samtal med Aung San Suu Kyi och genom att frige c:a 180 politiska fångar. Såväl FN:s särskilda sändebud Razali som FN:s MR-rapportör Pinheiro och ILO kunde besöka landet under 2001. I maj 2002 frigavs Aung San Suu Kyi ur sin 20 månader långa husarrest. Vägen till demokrati förblir dock mycket lång. SPDC har inte visat någon verklig vilja till förändring.

Det civila samhället

Det civila samhällets inflytande växte i ett flertal länder i regionen. I *Indonesien* ökade antalet enskilda organisationer i och med att demokratiseringsprocessen inleddes 1998. Många av dem spelar i dag en viktig politisk och social roll och påverkar den politiska dagordningen. I *Filippinerna* bidrog det för regionen mycket välorganiserade civila samhället till kritiken mot president Estrada och dennes fall. Också i *Bangladesh* är det civila samhället livaktigt och har spelat en viktig roll i den politiska utvecklingen, bl.a. under valet 2001. I *Thailand* var det civila samhället instrumentalt för att driva fram 1997 års konstitution.

Samtidigt var det fortsatt svårt för det civila samhället att växa sig starkt i de länder som präglas av en stark eller auktoritär stat. De sedan tidigare positiva tendenserna, framförallt inom media och statligt sanktionerade enskilda organisationer med ett något öppnare tänkande, fortsatte, men utan att markera något genombrott. I *Pakistan* domineras det civila samhället av muslimska organisationer med en religiös dagordning. Utrymmet för sekulära rörelser är minimalt. *Kina* har stränga krav på registrering av alla enskilda organisationer och många grupper har trängts hårt, t.ex. Falun Gong som stämplats som en illegal organisation. Helt fristående enskilda organisationer står inte att finna i länder som *Kina*, *Vietnam* och *Laos*, där enpartistaten sätter klara gränser. Situationen är dock inte statisk, och på t.ex. miljöområdet har organisationer vuxit fram i *Kina* som bidragit till att lyfta fram viktiga frågor på dagordningen. Även enskilda organisationer till stöd för kvinnor utsatta för våld har kommit att spela en positiv roll i samhället.

Utvecklingen för de mänskliga rättigheterna

Respekten för de mänskliga rättigheterna i Asien har fortsatt att förbättras, i enlighet med den trend som varit förhärskande under hela 90-talet. Situationen är dock fortfarande synnerligen otillfredsställande på många områden och i ett flertal länder. En av de största bristerna är att rättssystemen på många håll inte fungerar och är korrumperade, prisköpta åt statsmakten eller kan utnyttjas av starka grupper. Polisbrutalitet är utbredd i flera länder. Endast långsamt sker en upprustning av rättsväsendet. I en del länder/territorier är dock rättssäkerheten god eller relativt god och har förbättrats på senare år, förutom *Japan* och *Hongkong* som är jämförbara med västländer även t.ex. *Sydkorea*, *Indien*, *Mongoliet*, *Thailand*, *Taiwan* och *Singapore*. I ett land som Indien är det dock ofta mycket svårt för de fattiga att hävda sin rätt. I *Malaysia* har snarast en försämring ägt rum av rättsväsendet sedan slutet av 80-talet, genom att det kommit att utnyttjas för att bemöta politisk opposition. Straffriheten för personer med ekonomiskt och politiskt inflytande är ett stort problem såväl i Indien som i Sri Lanka och Bangladesh. Rättsväsendet i Indonesien, som sägs vara ett av världens mest korrumperade, förbättras endast långsamt.

Samarbetet med FN:s MR-mekanismer och ratificeringarna av internationella konventioner har ökat något under treårsperioden. Under 2000 undertecknade *Laos* både Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR), men ingen tidsplan för deras ratificering har presenterats. *Kina* ratificerade 2001 ICESCR, men gjorde en deklaration som innebar reservation i fråga om rätten att välja och bilda fackförening. *Pakistan* ratificerade i augusti 2001 två ILO-konventioner, en om barnarbete och en om likalönprincipen. *Nepal* ratificerade två ILO-konventioner 2001, en om barnarbete och en om tvångsarbete. *Bangladesh* anslöt sig 2000 till ICCPR, liksom till tilläggsprotokollet till CEDAW (Kvinnokonventionen) och tilläggsprotokollen till CRC (Barnkonventionen) om barn i väpnade konflikter och barnpornografi. *Indonesien* och *Mongoliet* undertecknade båda 2000 tilläggsprotokollet till CEDAW. Det får dock noteras att varken Indonesien, Malaysia, Pakistan eller Singapore ratificerat någon av FN:s två centrala instrument för de mänskliga rättigheterna (ICCPR och ICESCR). Vidare är anslutningen till 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll begränsad till fem av regionens länder, vilket innebär att ett 20-tal asiatiska länder inte ratificerat dessa instrument (se bilaga 7 för en fullständig förteckning av vilka konventioner som ratificerats av asiatiska länder).

FN:s speciella rapportör för MR i *Kambodja* gjorde två besök under 2001. Tillsammans med FN:s kontor för mänskliga rättigheter i *Kambodja* har han givit värdefulla bidrag till MR-utvecklingen. *Vietnam* har inlämnat rapporter till kommittéerna för CEDAW och CRC och 2002 behandlades både Vietnams och *Kinas* CERD-rapport (rasdiskrimineringskonventionen). *Kinas* rapport under CEDAW behandlades av kommittén 1999. *Kinas* tortyrreport under CAT behandlades 2000.

Press och andra media i *Indonesien* har sedan Soehartos fall i maj 1998 kunnat verka i praktiskt taget full frihet. En ny presslag från 1999 innebär ett klart framsteg för pressfriheten. Utländska TV- och radiosändningar tas emot fritt i landet och antalet parabol-, kabel-TV och Internetabonnemang har ökat de senaste åren. Import av utländska publikationer utsätts dock för granskning, och kinesiska trycksaker får inte importeras. I *Pakistan* arbetar pressen i ett friare klimat sedan militärkuppen än under Sharif-regeringen, som i högre utsträckning använde sig av öppna påtryckningar och hot mot presskåren. I *Malaysia* har däremot det fria ordets ställning försvagats. Det enda medium som är fritt från censur är Internet, där flera regeringskritiska nyhetstjänster etablerat sig. Sedan *Kina* 1995 tillät Internet-abonnemang har över 60 lagar som inskränker denna rätt stiftats. Trots försöken till kontroll har Internet ändå bidragit till att öka tillgången på information, även samhällskritisk sådan, under de senaste åren. *Vietnam* antog 1999 en ny presslag, enligt vilken journalisten kan hållas ansvarig i domstol för sina artiklar, om de anses skada enskilda eller landets säkerhet, oavsett om det skrivna är sant eller inte. Lagen har inte underlättat möjligheterna att rapportera om t.ex. grov korruption och brott mot de mänskliga rättigheterna.

Beträffande dödsstraffet har tendensen varit olika, men i många länder har bruket ökat eller hållits på en oförändrat hög nivå. Ojämförligt mest tillämpas dödsstraffet i *Kina*, som under 2000 utförde 60 procent av alla kända avrättningar i världen, c:a 1000. År 2001 hade det kända antalet mer än fördubblats och uppgick enligt Amnesty till 2468. Den dramatiska ökningen sammanhänger med den pågående kampanjen för att "slå hårt" mot brottslighet. Mörkertalet är ovisst men sannolikt mycket stort. Dödsdomar utdöms inte bara för våldsbrott utan även för ekonomiska brott. En ny tendens är ett ökat antal avrättningar av muslimska "separatister" i Sinkiang, anklagade för terrorism. I motsats till övriga *Kina* avrättas även politiska fångar i Sinkiang.

I *Afghanistan* väckte talibanregimens urskillningslösa användning av dödsstraffet och offentliga avrättningar starka protester i internationella sammanhang.

Medan *Kina* och *Laos* har ökat antalet brott som kan leda till dödsstraff har *Vietnam* begränsat det, från 44 till 29. Skäl till revideringen av strafflagen i Vietnam uppgavs vara en önskan att anpassa den till internationella normer och en medvetenhet om att det huvudsakligen är utbildade och fattiga som döms till döden. Förhållandevis många dödsdomar verkställs dock fortfarande i Vietnam, som liksom *Kina* inte publicerar statistik över dödsdomar och avrättningar. I *Laos* har ännu ingen dödsdom verkställts. I *Pakistan* är dödsstraffet vanligt, runt 20 procent av alla stränga straff är dödsstraff, och under 2000 utdelades totalt 749 dödsdomar. Även *Mongoliet* gör förhållandevis stort bruk av dödsstraffet. Från c:a 10-20 per år skedde under 2001 en viss ökning. Det finns inga uppgifter om att ett moratorium skulle vara förestående. *Singapore* sägs ha världens högsta antal dödsstraff per capita, ett straff som regelmässigt döms ut för narkotikabrott.

Länder som har dödsstraff men inte tillämpat det på senare år är t.ex. *Sydkorea*, *Indien*, *Filippinerna* (sedan mars 2000), *Sri Lanka* och – såvitt känt – *Burma*. *Kambodja* och sedan länge *Hongkong* har avskaffat det helt. I *Östtimors* konstitution förbjuds dödsstraffet. Varken *Japan* eller *Malaysia* har aviserat något avskaffande av dödsstraffet. *Indonesien* som hade ett sex-årigt moratorium avrättade under 2001 två personer. Även i *Filippinerna* diskuteras möjligheten att åter börja använda dödsstraff. *Thailand* har på senare år infört en strängare tillämpning av dödsstraffet bl.a. för narkotikabrott, och under 2002 har regeringen förklarat att den ämnade "påskynda avrättningar för narkotikabrott".

Jämställdhet, kvinnans ställning

Kvinnans ställning i Sydasiens region är på många sätt eftersatt. Våld mot kvinnor är fortsatt ett betydande problem i hela regionen. I *Afghanistan* utgjorde talibanregimens diskriminering av kvinnor ett flagrant brott mot kvinnors rättigheter i ett land där kvinnans ställning - särskilt på landsbygden - av tradition har varit svår och där även andra regimer visat föga intresse av att förbättra respekten för kvinnans rättigheter. Också i *Pakistan* och *Bangladesh* är kvinnans underordnade och ojämlika ställning i samhället djupt rotad i traditionen. Kvinnors tillgång till utbildning och möjligheter till avlönat arbete är sämre än männens. I en del muslimska länder ger den lag som tillämpas i familjerättsliga tvister kvinnan en sämre rättsställning. Även om läskunnigheten för kvinnor i Pakistan fördubblats på 20 år är den bara knappt hälften av männens, 28 procent. I Bangladesh har dock mikro-

krediter förbättrat kvinnors möjligheter till lån och ekonomiskt oberoende, och antalet flickor som börjar skolan ökar. I *Indien* och *Sri Lanka* har kvinnor enligt lag samma politiska rättigheter som män, och hinduisk lag i Indien ger kvinnor samma arvsrätt som män. I praktiken sker emellertid diskriminering av kvinnor på många plan, och kvinnors representation och inflytande i affärsvärlden och det politiska livet är begränsade. Läskunnigheten är generellt sett mycket hög i Sri Lanka, 90 procent av kvinnorna är läskunniga, jämfört med 95 procent för männen.

I jämförelse med OECD-länder i övrigt har kvinnor i konfucianskt präglade samhällen som *Sydkorea* och *Japan* svårare att göra sig gällande i det offentliga livet och på arbetsmarknaden. Trots god utbildningsstandard är andelen kvinnor på kvalificerade poster låg även om tendensen är ett ökande antal kvinnor i ledande position i Japan. Även i *Singapore* återfinns kvinnor främst i lägre betalda yrken, men ledande kvinnor förekommer även i förvaltningen, universitetsvärlden och näringslivet. I *Filippinerna*, *Hongkong* och *Thailand* liksom i *Taiwan*, är kvinnor tämligen väl representerade på höga poster.

I länder som styrts av kommunistpartier, som *Kina*, *Vietnam* och *Mongoliet*, har kvinnor av tradition i relativt hög grad haft tillgång till utbildning och deltagit i det offentliga arbetslivet. I *Vietnam* är kvinnans ställning och rättsskydd överlag bättre än i de flesta länder i Syd- och Östasien, även om skillnaderna är stora mellan stad och landsbygd. Också i *Kina* är kvinnans ställning betydligt starkare i städerna än på landsbygden, där konfucianska värderingar lever kvar, t.ex. i kravet på att kvinnan ska föda söner och i synen på att flickor inte behöver utbildning på samma sätt som pojkar. I hela samhället är det dock fortfarande uppenbart att kvinnorna är underrepresenterade på de högsta posterna inom stats- och partiapparaten. Detsamma gäller även i *Mongoliet*. Andelen kvinnliga studenter i högre utbildning är dock större än andelen manliga i *Mongoliet*.

Handel med kvinnor och barn för bl.a. prostitution, giftermål eller som arbetskraft har uppmärksammats som ett vanligt förekommande fenomen i Asien men även i andra delar av världen. Människohandel är en gränsöverskridande organiserad brottslighet och en modern form av slavhandel, som utgör en grov kränkning av människors värde och av mänskliga rättigheter. Problemet är huvudsakligen ett resultat av fattigdom och brist på försörjningsmöjligheter, fortsatt utbrett förtryck av kvinnor och barn, ökande efterfrågan på billig arbetskraft och sexuella tjänster samt en alltmer organiserad brottslighet. De främsta ursprungsländerna för människohandeln i Öst- och Sydostasien är *Burma*, *Filippinerna*, *Kambodja*, *Kina*, *Thailand*, *Indonesien* och *Vietnam*, medan transit- och/eller destinationsländerna framförallt är

Thailand, Malaysia, Kina och Japan. I Sydasiens går människohandeln i huvudsak från *Bangladesh* och *Nepal* till *Indien* och *Pakistan*. Handeln med människor bedrivs också inom länderna från fattigare områden på landsbygden till städerna.

Barnens situation

Alla länder i Asien har anslutit sig till FN:s konventionen om barnets rättigheter⁵, som innehåller såväl ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som medborgerliga och politiska. Dessvärre brister inte sällan ländernas tillämpning av Barnkonventionen. Barnens situation är fortfarande mycket allvarlig i många delar av Asien.

En stor del av världens fattiga barn finns i Asien. Asiatiska utvecklingsbanken uppskattar t.ex. att, tre fjärdedelar av världens undernärda och underutvecklade barn finns i Asien, varav hälften finns i Sydasiens, att årligen sex miljoner barn under fem år dör i utvecklingsländer i Asien, vilket utgör mer än hälften av den totala barndödligheten i världen, och att 30 miljoner barn mellan 6 och 14 år i Asien inte går i skolan, de flesta av dem är flickor. Barn och ungdomar från fattiga familjer har sämre hälsa och får sämre utbildning än andra barn. Dessutom bidrar fattigdom ofta till diskrimineringen av flickor. Barn som saknar familjegemenskap är en särskilt utsatt grupp.

Barns rättsliga ställning som individer och barns deltagande är ett problem i Asien där barn många gånger betraktas som familjens egendom. Detta förhållande gör att barn har svårt att göra sin röst hörd i hem och skola, såväl som i närsamhället. Det får också konsekvenser för skyddet av barn i familjelagstiftning och i tillämpning och uppföljning av det rättsliga skyddet mot t.ex. sexuellt utnyttjande av barn, våld mot barn, barnaga, och diskriminering av barn med handikapp.

Barn och unga drabbas skoningslöst av de väpnade konflikter och andra oroligheter som pågår i många delar av Asien, framförallt i *Afghanistan*, *Sri Lanka* och *Indonesien*. Till följd av detta befinner sig tusentals barn på flykt, många har förlorat någon eller båda av sina föräldrar och de riskerar att rekryteras som barnsoldater eller att falla offer för minor.

Barnarbete är en vanlig förekomst i Asien. Omkring en tredjedel av världens barnarbete utförs här. Mest utbrett är barnarbetet i Sydasiens och allvarligast är situationen i Bangladesh, men även i andra delar av

⁵ Taiwan är som icke-medlem i FN dock förhindrat att underteckna FN:s konventioner.

regionen utnyttjas barn i arbete på ett sätt som kan vara skadligt för deras psykiska såväl som fysiska hälsa och utveckling.

I december 2001 hölls den andra Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn i Yokohama, Japan, för att utvärdera hur länderna följt deklarationen och handlingsplanen från Stockholmskongressen 1996. I slutdokumentet från kongressen bekräftar länderna sina åtaganden för fortsatt arbete med att skydda barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp.

Barntoppmötet som ägde rum i New York i maj 2002 var en uppföljning av barntoppmötet 1990, men också en ny markering av vikten av att barn prioriteras i utformningen av politik på alla områden, att barnens rättigheter som enskilda individer erkänns och att frågor om barns hälsa och utbildning likaväl som särskilt utsatta grupper av barn lyfts fram.

Sammanfattande bedömning

Grundläggande för en demokratisk samhällsutveckling och respekt för de mänskliga rättigheterna är, förutom yttrande- och organisationsfrihet, ett fungerande rättssystem. För det internationella samfundets del bör ansträngningarna i högre grad inriktas på stöd till rättsutveckling och utbyte av erfarenheter på detta område. Ansträngningar bör också i högre grad göras på att stärka demokratins institutioner och främja framväxten av en demokratisk kultur, i vilken också oppositionen har en roll och kan verka. Det kan ske genom utbyte och samarbete såväl bilateralt och genom EU som med internationella institutioner, t.ex. FN-mekanismer och andra internationella organ. Effekterna av Asienkrisen har varit negativa för flera länder, särskilt i Sydostasien, och i högre grad drabbat kvinnor och medfört en försämring i fråga om kvinnors villkor och jämställdhet. Samtidigt kan konstateras att oberoende av Asienkrisen pågår en systematisk diskriminering av kvinnor på många håll i Asien. Även på jämställdhetens område bör det internationella samfundet öka sina ansträngningar genom att föra en dialog med Asien men också genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i samarbetet med regionen. Sverige har, tillsammans med andra internationella aktörer, ett stort ansvar för att driva dessa frågor i hela regionen.

2.5 Säkerhetspolitisk utveckling

Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Asien sedan 1999 bekräftar delvis bilden som Asienstrategin gav. Bl.a. består känsligheten i den strategiska balansen mellan stora aktörer som USA, Kina och Japan. Balansen fick ny dynamik av att USA:s intresse och närvaro i regionen ökade, vilket framförallt utgjorde en strategisk utmaning för Kina. Medan den mellanstatliga instabiliteten i Östasien och stabiliteten i Sydostasien var oförändrade ökade instabiliteten i Sydasien. På längre sikt finns en risk för ökad osäkerhet, p.g.a. fortsatt upprustning och vapenutveckling. Samtidigt har nya typer av hot mot stabiliteten alltmer uppmärksammats. Framförallt handlar det om transnationell brottslighet och internationell terrorism samt interna konflikter som ökar i intensitet, vilket också uppmärksammades i Asienstrategin.

Den säkerhetspolitiska balansen och USA:s roll

Den övergripande säkerhetspolitiska balansen i Asien var fortsatt instabil. Den strategiska utmaningen mellan framförallt USA och Kina accentuerades under perioden. USA kom att spela en allt viktigare roll i hela regionen, bl.a. p.g.a. kampen mot terrorismen, vilket har skapat en delvis ny säkerhetspolitisk miljö. Efter att ha bekämpat talibanregimen i Afghanistan har USA upprättat militärbaser i Centralasien och i Pakistan. Tidigare hade Kina och Ryssland ensamma en stark position. I Sydostasien, framförallt i Filippinerna, har USA också engagerat sig i de fortsatta ansträngningarna mot terrorism. USA:s betydelse har även stärkts av att alla länder i regionen aktivt har tagit ställning för USA i kampen mot terrorism.

USA och Kina fortsatte också att utmana varandra med modernare vapen och förstärkta trupper. Den modernisering och uppbyggnad av stridsstyrkorna som Kina, å sin sida, inledde under slutet av 90-talet fortsatte, bl.a. med aviserade förstärkningar av kärnvapenförmågan, långdistansmissiler, flygvapnet och flottan. Under 2001 sade USA, å sin sida, ensidigt upp ABM-avtalet och gick vidare med utvecklingen av NMD "National Missile Defence" under kraftiga protester från Kina. Som en följd av terrorattackerna den 11 september 2001 kommer den amerikanska försvarsbudgeten därtill att kraftigt öka. Under 2001 beslutade USA, liksom under en följd av tidigare år, om leveranser av försvarsmateriel till *Taiwan*.

Även om USA behöll sin militära närvaro och stabiliserande roll i Östasien och Sydkinesiska sjön kvarstod frågan om USA:s långsiktiga intresse i regionen. Hur Kina och de koreanska staterna skulle reagera

på en japansk upprustning, i det fall att USA skulle lämna regionen, var fortsatt osäkert. Japan visade nytt säkerhetspolitiskt engagemang genom att 2001 för första gången bidra med flottinsatser utomlands i insatsen mot Afghanistan och genom att 2002 för första gången skicka fredsbevarande trupp, till Östtimor.

Sydasien

I Sydasiens försämrades den säkerhetspolitiska situationen. Konflikten i *Afghanistan* eskalerade och ledde genom USA:s och de allierades ingrepp efter terrorattackerna i USA 11 september 2001 till talibanregimens fall i slutet av samma år. En interimregering installerades med stöd av FN, men osäkerheten om den fortsatta utvecklingen bestod. Konflikten mellan *Pakistan* och *Indien* fortsatte och förvärrades efter den 11 september 2001 och kriget i Afghanistan,, bl.a. med förnyade spänningar i det omstridda Kashmir. Länderna vägrade fortsatt att underteckna icke-spridnings- och provsprängningsavtalen (CTBT, NPT), och Indien genomförde ett antal missiltester. Genom inblandning av USA utsattes Pakistan för ett visst tryck att upphöra med stöd till terroraktiviteter i Kashmir. I Indien tilltog den interna osäkerheten i och med att spänningen mellan hinduer och muslimer ökade. Att USA – de facto – har intagit en roll av medlare på subkontinenten har blivit tydligt efter den 11 september 2001. Parallellt med detta har den strategiska dialogen mellan Indien och USA fördjupats, t.ex. i fråga om terroristbekämpning och informationsdelning. På försvarssidan har Indien och USA inlett ett omfattande samarbete, bl.a. i form av gemensamma militärövningar och markant ökad försäljning av amerikanskt försvarsmaterial till Indien.

Interna konflikter var ett viktigt inslag i den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen. I *Nepal* blev den maoistiska gerillan alltmer aktiv och därmed ett allvarligt hot mot statsmakten. I *Sri Lanka* fortsatte konflikten mellan regeringen och LTTE, men i februari 2002 ökade förhoppningarna om en fredlig lösning i samband med att parterna kom överens om ett vapenstillestånd.

Östasien

I Östasien förbättrades det politiska klimatet i de mellanstatliga konflikterna något. På *Koreahalvön* inleddes en dialog som bröt det tidigare dödläget men som hittills producerat få konkreta resultat. Det första interkoreanska toppmötet genomfördes i Pyongyang 2000 mellan

president Kim Dae Jung och den nordkoreanske ledaren Kim Jong-il. Trots flera efterföljande kontakter, familjeåterföreningsmöten och överenskommelser lyser de konkreta resultaten med sin frånvaro.

Engagemangspolitiken fick också omvärldens stöd. USA:s engagemang ökade under 1999, vilket bl.a. ledde till ett ensidigt nordkoreanskt moratorium på missiltester i utbyte mot lättade ekonomiska sanktioner och ett besök av utrikesminister Albright till Pyongyang under 2000. Den nytilträdde Bushadministrationens översyn 2001 av politiken gentemot Nordkorea medförde ett avbrott i processen. Trots positiva amerikanska signaler har samtalen hittills inte återupptagits.

EU har aktivt stött processen. I maj 2001 besökte EU-trojkan under ledning av statsminister Persson både Pyongyang och Seoul. Nordkoreanerna sade sig då vara villiga att fortsätta dialogen med USA och Sydkorea. De meddelade också att moratoriet för testning av missiler förlängdes till 2003. Bl. a. Kommissionen, Storbritannien och Tyskland etablerade diplomatiska relationer med Nordkorea efter det interkoreanska toppmötet. Nordkoreanerna genomförde också ett flertal besök på lägre nivå i EU.

Konflikten mellan Folkrepubliken *Kina* och *Taiwan* består, men några positiva utvecklingar inger hopp om att en militär konflikt skall kunna undvikas. Tonläget har förbättrats efter det taiwanesiska presidentvalet 2000, och det öppna våldshotet från fastlandets sida har avtagit, trots att president Chens självständighetsvänliga parti DPP gick framåt i valet 2001. Informella kontakter mellan akademiker har avlöst de officiella kontakterna på låg nivå, som avbröts av Kina. Stärkta och formaliserade ekonomiska relationer, genom Kinas och Taiwans medlemskap i WTO och lättnader i restriktionerna mot investeringar på fastlandet från Taiwans sida, bedömdes verka i positiv riktning. Beslutet 2001 att förlägga OS 2008 till Peking kan bidra till återhållsamhet från Kinas sida.

Sydostasien

Den mellanstatliga stabiliteten i Sydostasien är fortsatt god men interna konflikter är ett allt allvarigare problem i flera länder. I regionens viktigaste mellanstatliga konfliktområde, Sydkinesiska sjön, tog utvecklingen ett steg framåt genom att *Kina* gick med på att inleda diskussioner multilateralt med ASEAN om en uppförandekod för de omstridda öarna, bl.a. Spratly. Tidigare har Kina insisterat på att konflikterna måste hanteras bilateralt. Samtidigt har en överenskommelse om vilka ö-grupper som borde omfattas försvårats och diskussionerna har nu gått i stå. Därtill utgjorde Kinas upprustning av

flottan en militär utmaning för länderna runt Sydkinesiska sjön. FN, med fredsbevarande trupp, tog över styret av Östtimor 1999 efter det att östtimoreserna röstat för självständighet och landet skövlats av pro-indonesisk milis. Viss osäkerhet kvarstår även efter självständigheten 20 maj 2002 med anledning av de flyktingar och milisgrupper som fortsatt befinner sig i Indonesien.

De interna konflikterna, framförallt de som kretsar kring frågor om identitet, har i vissa länder i regionen fortsatt och i vissa fall intensifierats. I *Burma* kvarstod konflikten mellan militärregimen i Rangoon och etniska minoriteter. Instabiliteten i landet utgjorde fortsatt ett hot mot grannländerna *Thailand* och *Indien*. I *Indonesien* tvingade interna konflikter över 1,3 miljoner personer i intern flykt. Våldet i provinserna Aceh och Papua (Irian Jaya), där separatistiska rörelser är verksamma, förvärrades. Trots att försiktiga diskussioner inletts med separatiströrelserna, och de två provinserna fått särskild autonomi är problemen långt ifrån lösta. Vid ett flertal tillfällen flammade också blodiga etniska konflikter upp i Moluckerna, Centrala Sulawesi och Centrala Kalimantan. I *Filippinerna* kvarstår konflikten med MILF i det muslimska Mindanao.

*ASEAN Regional Forum (ARF)*⁶

Det multilaterala diskussionsforumet för säkerhetsfrågor, ARF, utvecklades långsamt men i positiv riktning under perioden. I de olika mötena diskuterades konflikter mer öppet än tidigare och de förtroendeskapande åtgärderna drevs vidare. Under 2001 beslutade ARF att fortsätta utveckla förebyggande diplomati och skapa en mer aktiv roll för ordförandelandet samt att sammanställa en lista på eminenta personer som ska kunna engageras i konfliktfrågor. Thailand sällade sig till Japan och Sydkorea som observatör i OSSE vilket förväntas kunna leda till att värdefulla erfarenheter överförs.

Transnationell brottslighet och terrorism

Under senare år har de destabiliserande konsekvenserna av transnationell brottslighet och terrorism uppmärksammats i allt högre grad. I framtiden kan risken för nya externa störningar inte bortses från.

⁶ Medlemmar i ARF är ASEAN-länderna -Brunei, Burma, Filippinerna, Indonesien, Kambodja, Laos, Malaysia, Singapore, Thailand och Vietnam, samt de associerade länderna Australien, Nya Zeeland, Kanada, EU (som union), Indien, Japan, Kina, Mongoliet, Nordkorea, Papua Nya Guinea, Ryssland, Sydkorea, USA

Konsekvenserna av internationell terrorism var tydliga i *Afghanistan* där talibregimen härbärgerade terroristnätverket "Al Q'aida". I *Filippinerna* har regeringen med stöd av USA tagit krafttag mot "Abu Sayyaff", en kriminell grupp med muslimsk-separatistisk retorik som bl.a. kidnappade utländska turister i Malaysia 1999. I *Singapore*, *Malaysia* och *Filippinerna* greps i början av 2002 flera personer som misstänktes planera terrorattentat i regionen. *Indien* och *Burma* inledde diskussioner för att bekämpa indiska separatistgrupper som använder Burma som bas. LTTE i *Sri Lanka* terrorstämplades av Indien, USA och Storbritannien.

Afghanistan, *Burma* och till viss del *Indonesien* och *Filippinerna* anklagades för att utgöra baser eller transitvägar för transnationell brottslighet. Narkotika fortsätter att strömma ur Afghanistan och Burma. Människor flydde från Afghanistan och Burma och spädde på marknaden för människosmugglare. Att burmesiska flyktingar tagits emot och lever i läger i Thailand bidrog till spänningarna mellan dessa två länder. Indonesien som transitväg för flyktingar mot Australien och som bas för människosmuggling aktualiserades också genom ett antal spektakulära och dödliga färder på överlastade indonesiska fiskebåtar.

Flera regionala initiativ har tagits för att gemensamt verka mot transnationell brottslighet och internationell terrorism, bl.a. inom ARF, ASEAN och mellan *Singapore*, *Malaysia*, *Filippinerna* och *Indonesien*. Indonesien och Australien arrangerade i början av 2002 en regional konferens om människosmuggling.

Sammanfattande bedömning

Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Asien präglades av fortsatt instabilitet, osäkerhet och allt fler nya hot. Detta lyfter fram behovet av stärkt multilateral samverkan och förebyggande åtgärder för att stärka säkerheten i regionen. Därför vore det önskvärt att fler länder undertecknade konventioner om massförstörelsevapen och terrorism, och att globala förhandlingar om rustningskontroll och nedrustning drivs vidare. Regionala säkerhetsarrangemang, t.ex. ett utvecklat ARF, skulle kunna bidra till att undvika att latent konflikter utvecklas våldsamt. Därtill behöver förebyggande åtgärder vidtas mot internationell terrorism och transnationell brottslighet, t.ex. genom att stärka vitala institutioner som grännskydd, genom att öka den ekonomiska integrationen och genom att främja moderata religiösa grupper.

2.6 Religionens betydelse

För många människor i Asien är religionen en integrerad del av kulturen och sättet att leva, snarare än bara en uppsättning trosföreställningar och traditioner. Religionen och kulturen ger anhängaren en kollektiv identitet. Detta gäller i hög grad för länderna i Sydasiens och Sydostasien, medan länderna i Östasien är mer sekulariserade. För många människor är det av lika stor betydelse att vara exempelvis muslim som att ha en viss nationalitet. Samtidigt kan religionen även utnyttjas i nationalistiska syften.

Även om religionen alltid varit ett frö till politiska konflikter också på många håll i Asien har denna omständighet i större utsträckning än tidigare uppmärksammats av omvärlden. Religiöst inspirerade konflikter har blivit en allt mer betydelsefull säkerhetspolitisk faktor. Det finns flera exempel på pågående eller avslutade konflikter i regionen som har religiösa undertoner, t.ex. i *Indien* (Punjab, Kashmir, de nordöstra delstaterna), *Bangladesh* (Chittagong Hill Tracts), *Sri Lanka*, *Indonesien* (Moluckerna, Aceh) och *Filippinerna* (Mindanao). Även i länder där befolkningen till övervägande del följer samma religion kan religiöst färgade konflikter förekomma. Hit kan länder som *Pakistan* och *Afghanistan* räknas.

De huvudsakliga religionerna i Asien, räknat i antalet anhängare, är islam, hinduism, buddhism och kristendom. Utöver dessa religioner finns en rik flora av trosuppfattningar och livsåskådningar. Ofta existerar flera religioner och trosuppfattningar sida vid sida och i många fall blandade med varandra. Bl.a. på grund härav existerar många olika varianter av en och samma religion. Asien är den enda av världens kontinenter där kristna utgör en relativt begränsad andel av den totala befolkningen.

Östasien

De huvudsakliga religionerna och trosuppfattningarna i Östasien är buddhism, shintoism, islam, konfucianism och kristendom. Under 1900-talet har dessutom flera mindre trossystem uppstått eller förts in i Östasien, influerade av de äldre riktningarna. Konfucianismen som spelar en central roll i flera länder i Östasien saknar såväl en gudstro som kosmologi och brukar därför inte kallas religion. Utmärkande för konfucianismen är dess morallära.

Kina är ett förhållandevis sekulariserat samhälle. Kinas äldre trossystem, framför allt daoismen (alternativ stavning: taoism), har levt vidare sida vid sida med buddhismen som kom in i landet för 2000 år

sedan. Många kineser har en synkretistisk hållning, d.v.s. man blandar gärna olika läror. Element från buddhism, konfucianism och daoism blandas med dyrkan av förfäder och andar. Konfucianismen har på senare år upplevt något av en renässans i Kina, vilket landets ledning har försökt att utnyttja i regimförstärkande och nationalistiskt syfte. I Kina finns även grupper av muslimer och kristna. Islam utövas av olika etniska minoritetsgrupper i Sinkiang i västra Kina och närliggande områden, samt av s.k. kinesiska muslimer i hela norra Kina. I Tibet utvecklades lamaismen som en särskild form av buddhism. Den är även den dominerande religionen i *Mongoliet*. Den tibetanska kulturen är starkt förbunden med den lamaistiska tron, och det tibetanska folket har trots årtionden av ateistisk politik från Kinas sida behållit en stark religiös tro. Under kulturrevolutionen (1966-1976) förbjöds varje religionsutövning i Kina och de troende utsattes för förföljelse. Sedan reformpolitiken infördes 1978 har religionsutövning blivit tillåten och tempel, kloster, moskéer och kyrkor restaurerats. Bestämmelserna för hur religionsutövning ska gå till är dock mycket strikta, t.ex. för nyrekrytering och innebär bl.a. att vaticantroga katoliker och icke erkända husförsamlingar utsätts för förföljelse. I minoritetsområden som Tibet och Sinkiang är kontrollen av den religiösa verksamheten särskilt hård, och kampanjer bedrivs i klostren för att motverka Dalai Lamas inflytande. Den landsomfattande kampanjen mot Falungongrörelsen har dessutom inneburit omfattande allvarliga övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Buddhismen är den mest utbredda religionen i *Taiwan*, där den ofta blandas med daoism och konfucianism.

Koreanerna har traditionellt kombinerat inhemsk folktro med inslag från t.ex. buddhism, konfucianism och kristendom. Under senare decennier har kristendomen ökat kraftigt och anses ha gått om buddhismen som Koreas största religion. Liksom i Kina är dock synkretism det förhärskande mönstret.

Japan brukar anses vara det mest sekulariserade samhället i regionen. Shintoismen är japanernas inhemska religion med rötter i äldre tiders folktro. Det är inte ovanligt att japaner blandar shintoism med buddhism exempelvis genom att shintoceremonier används vid bröllop och buddhistiska riter vid begravningar.

Sydöstasien

De förhärskande religionerna i Sydöstasien är islam, buddhism, kristendom och hinduism. Islam är den största religionen i *Indonesien*, *Malaysia* och *Brunei*, och de flesta muslimer är där sunniter. Det råder religionsfrihet i dessa länder men att vara muslim är t.ex. enligt

författningen i Malaysia en av de egenskaper som kännetecknar en malaj. Den indonesiska staten är baserad på principen om religionsfrihet och religiös tolerans mellan landets fem erkända religioner (islam, katolicism, protestantism, hinduism, buddhism). De flesta indonesiska muslimer har kännetecknats av en synkretistisk hållning, där islam i varierande grad har blandats med olika former av folkstro, buddhism och hinduism.

Indonesien har under senare år präglats av svåra inre konflikter. I flera etniska konflikter har gränslinjen kommit att dras mellan religioner, t.ex. mellan kristna och muslimer i Moluckerna. Allmänt kan konstateras att moderata muslimska rörelser har fått en större politisk betydelse i Indonesien efter demokratins införande, samtidigt som marginella, men högljudda, fundamentalistiska grupper är på frammarsch.

Buddhismen är dominerande religion i *Burma, Laos, Kambodja, Singapore, Thailand* och *Vietnam*. Det finns dock stora skillnader mellan länderna vad gäller sättet att utöva religionen. Den dominerande buddhistiska skolan i Sydostasien är theravada-buddhismen, i vilken Buddhas filosofi står i centrum. Buddhistmunkarna har under senare år spelat en viktig roll i motståndet mot militärregimen i Burma. Även i Vietnam har buddhistmunkar spelat en viktig roll i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Munkväsendet åtnjuter stor respekt också i det thailändska samhället. I Thailand finns starka inslag av folkstro, liksom i flertalet länder i Sydostasien. I Vietnam och Laos har den ökade öppenheten lett till en smärre renässans för buddhismen, vilket bl.a. har tagit sig uttryck i att tusentals pagoder reparerats.

Filippinerna är, som ett resultat av landets historia som spansk koloni, ett övervägande katolskt land. Kyrkan rymmer både konservativa och radikala grupper och det finns olika åsikter om i hur hög grad kyrkan skall engagera sig politiskt. I södra Filippinerna finns en sunnimuslimsk minoritet, starkast representerad på Mindanao. En konflikt mellan den kristna och den muslimska befolkningen har gamla rötter, och vissa muslimska grupper kämpar med våld för att skapa en självständig muslimsk stat. *Östtimor* är liksom Filippinerna övervägande katolskt, och kyrkan spelade här en viktig roll under befrielsekampen mot Indonesien.

Sydasien

I Sydastien dominerar hinduism och islam. Buddhism och kristendom finns i begränsad utsträckning, liksom jainism, sikhism, baha'i, zoroastrism och olika ursprungsbefolkningars religioner. Religionen

genomsyrar vardagen i de sydasiatiska länderna, varför religiösa faktorer har en stor politisk betydelse.

Islam återfinns främst i *Afghanistan*, *Pakistan*, *Bangladesh* och *Indien* (det finns lika många muslimer i Indien som i Pakistan). Merparten av muslimerna tillhör sunniriktningen. I Afghanistan och Pakistan är dock en femtedel av muslimerna shiamuslimer. I Pakistan, som är en islamisk republik, har rivaliteten mellan shia- och sunni-muslimer på senare tid lett till en blodig konflikt mellan extrema rörelser. Religiösa minoriteter som kristna, hinduer och ahmadiyahs har varit utsatta för omfattande diskriminering i Pakistan.

Det afghanska samhället är konservativt och traditionsbundet och vardagslivet har alltid genomströmts av religionen. Under talibanregimens extrema form av islam fick religionsutövandet en auktoritär prägel som inte förekommit tidigare. Allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna, framförallt förtrycket av kvinnor och minoriteter, skedde i religionens namn. De afghanska kvinnornas redan eftersatta ställning försämrades ytterligare under talibanregimens tid vid makten.

Hinduismen är den största religionen i *Indien* och *Nepal*. Indien har en hinduisk majoritetsbefolkning medan själva staten har en helt sekulär författning. Hinduismen är en mångfacetterad religion, som präglas av stor flexibilitet och tolerans gentemot andra läror. Det förekommer dock tidvis allvarliga spänningar mellan hinduer och muslimer i landet, t.ex. i Gujarat under 2002. Såväl fundamentalistisk och radikal islam som hinduisk nationalism har fått ökat utrymme i regionen, framförallt sedan andra hälften av 1980-talet. Nepal är det enda land i världen som enligt sin grundlag är en hinduisk stat, men även andra religiösa grupper har rätt att utöva sina traditioner. Buddhism är vanligast bland nepaleser tillhörande tibetanska språkgrupper, men det är svårt att dra klara gränser mellan hinduer och buddhister eftersom trosföreställningarna många gånger flyter samman.

I *Bangladesh* liksom i flera andra länder i regionen började islamisk fundamentalism vinna allt större uppslutning under 1980-talet. Vid samma tidpunkt började självständighetskampens ideal om ett sekulärt Bangladesh att urholkas, och genom en omdiskuterad grundlagsändring under general Ershads militärregim stadfästes islam som statsreligion. I Bangladesh har de religiösa minoriteterna (hinduer, buddhister, anhängare av stamreligioner och kristna) tidvis upplevt diskriminering och våldsamma förföljelser. Det råder delade meningar om huruvida Bangladesh är på väg att bli ett mer fundamentalistiskt islamiskt samhälle eller ej.

Buddhismen dominerar i *Sri Lanka* och *Bhutan*. Det finns tre buddhistiska munkordnar som tillsammans kontrollerar betydande

egendomar i det inre av Sri Lanka. Dessa ordnar och dess munkar har ett stort inflytande över opinionsbildningen i landet. Alltsedan landets självständighet har det funnits spänningar mellan de två största befolkningsgrupperna singhaleser (buddhister) och tamiler (i huvudsak hinduer). Tidvis har buddhistiska munkar varit pådrivande i kampen mot tamilska separatister. I Bhutan är en lamaistisk gren av buddhismen statsreligion, och tidvis har spänningar förekommit mellan landets buddhistiska folkmajoritet och den hinduisk-nepalesiska minoriteten.

Sammanfattande bedömning

Sedan slutet av 1980-talet har olika fundamentalistiska religiösa grupper i Asien vuxit i styrka, delvis i spåren av de omvälvande politiska och ekonomiska förändringar som flera av länderna i regionen har genomgått. I Sydasiens - och i angränsande Centralasien - har religionen blivit en gemensam nämnare, men samtidigt verkat splittrande i oppositionen mot vanstyre, fattigdom, orättvis resursfördelning o.s.v. Den har även utnyttjats för att förhindra utländskt inflytande, även vad gäller demokrati och jämställdhet. Terroristattackerna i USA den 11 september 2001 accentuerade riskerna för att både muslimska extremister och främlings- och islamfientliga krafter i västvärlden skall utnyttja religionen i syfte att få till stånd en "kamp mellan islamisk och västerländsk civilisation". Detta kan i sin tur innebära en risk för ökade motsättningar mellan muslimer och icke-muslimer i olika länder, men också mellan länder som representerar "islam" respektive "västvärlden". På grund av risken för att islam likställs med fundamentalism i västvärlden är det viktigt med ökad informationsspridning och kunskap om religionen.

Religiös tillhörighet kommer under överskådlig framtid att ha stor betydelse för många asiater, inte minst för den framväxande välutbildade medelklassen. Många moderata religiösa rörelser bedriver omfattande frivilligverksamhet inom t.ex. utbildning och sjukvård, ofta till förmån för de fattigaste delarna av befolkningen. Flera sådana rörelser stödjer även demokratiskt och sekulärt samhällsstyre i sina respektive länder. Genom missionsrörelsen, och senare genom utvecklingssamarbetet och kyrkornas internationella verksamhet, har Sverige och EU sedan länge kunnat bedriva omfattande samarbete med Asiens kristna. Däremot har kontakter och samarbete med, och ekonomiskt stöd till t.ex. muslimska, hinduiska och buddhistiska organisationer i Asien inte förekommit i någon större utsträckning. Mot bakgrund av

detta kan det finnas ett värde i att Sverige och EU i framtiden fäster större vikt vid kontakter med de tongivande religionerna i Asien.

3 Uppföljning av Asienstrategin

Asienstrategin slog fast att det ligger i Sveriges intresse att söka ömsesidiga och fördjupade relationer till Asien. På flera sätt har åtgärder vidtagits inom i stort sett alla områden som föreslogs sedan strategin lades fram 1999 och fram till och med 2001. Sverige har, i enlighet med strategin, verkat för ökad demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna, miljömässigt hållbar utveckling, ökad handel, och förbättrat förutsättningarna för utbyte med Asien inom forskning och utveckling, samt varit aktiv i EU, FN och ASEM för dessa mål.

Likväl har det inte varit möjligt att stärka relationerna med Asien på alla sätt som var tänkt. Det svenska bilaterala biståndet till Asien ökade något i absoluta termer men inte som andel av det totala svenska utvecklingssamarbetet. Endast ett fåtal nya åtgärder har vidtagits för bredare, ömsesidiga relationer inom kultur och mellan enskilda organisationer. Därtill har utlandsmyndigheternas möjligheter att framöver aktivt verka för Sveriges engagemang minskat p.g.a. att sex tjänster på ambassader i regionen⁷ har dragits in.

Ekonomisk utveckling, handel och näringslivsfrämjande

Ökat handelsutbyte var en central målsättning i Asienstrategin. De flesta förslagen att verka för att förbättra förutsättningarna för handel med Asien och för att stärka handelsfrämjandet har genomförts i Sveriges agerande bilateralt, i EU och multilateralt. Sveriges export till Asien är högre idag än den var före Asienkrisen.

Sverige verkade för att förbättra de handelspolitiska förutsättningarna i Asien under perioden. Sverige stöttade Kinas och Taiwans anslutning till WTO, vilket utgjorde de viktigaste framstegen i att avreglera och förbättra marknadstillträdet mellan Asien och EU. Sverige stödjer även *Vietnams* WTO-ansökan samt förbereder ett eventuellt kapacitetsutvecklande stöd i samband med anslutningsprocessen. Genom EU och bilateralt verkar Sverige för att om behov

⁷ Ambassaderna i Dhaka, Jakarta, Kuala Lumpur, Manila, Peking och Tokyo.

finns bistå de asiatiska länder som anslutit sig till WTO att leva upp till de åtaganden medlemskapet innebär. Sverige verkar även för att ASEM skall utnyttjas för en dialog om viktiga handelspolitiska frågor som t.ex. WTO. Särskilt betydelsefull är dialogen om att förenkla handel t.ex. inom standardiseringsområdet och tullhantering, samt om konkurrens, korruption och arbetsvillkor. Inom ASEM arrangerar Sverige också tillsammans med Sydkorea seminarier om globalisering. Det första mötet hölls i Seoul 2001 på temat globalisering och regionala frågor. Ett uppföljningsseminarium på temat globalisering och IT planeras till Sverige under år 2002.

Under perioden har Sverige även verkat för att tullar ska sänkas och kvoter elimineras, bl.a. i förberedelsearbetet inför en ny handelsrunda. TEKO-kvoterna undanröjs successivt fram till 2005, vilket är av stor betydelse för flera asiatiska länder. 2001 tog EU ett initiativ till nolltullar för import av allt utom vapen och ammunition ("everything but arms") från de minst utvecklade länderna (MUL), varav flera finns i Asien⁸. Sverige verkade för en restriktiv användning av antidumpingåtgärder av EU.

Regeringen och utrikesdepartementets ledning har de senaste åren - t ex i finansplanen 2002, i uppdragsbeskrivningarna för tillträdande beskickningschefer, i riktlinjerna för verksamhetsplaneringen och vid chefsmöten i Stockholm och i regionerna - tydligt framhållit att utrikesförvaltningen i högre grad skall prioritera arbetet med att främja svenska ekonomiska intressen i utlandet. Utrikesdepartementet har tagit en rad initiativ för att vidareutveckla metodiken för detta arbete och för att kunna genomföra offensiva satsningar på strategiska marknader och produktområden.

I regeringsbeslutet om riktlinjer för budgetåret 2002 för det statliga uppdraget till Sveriges exportråd framhålls att "särskild uppmärksamhet skall ägnas affärsmöjligheter på svärbearbetade eller avlägsna men lovande marknader". Exportrådet skall vidare "genomföra särskilda satsningar för att främja i första hand små och medelstora företags exportmöjligheter på intressanta och snabbväxande marknader, särskilt Kina, Indien och Ryssland".

Betydande insatser har gjort för att utveckla främjandeverksamheten i enlighet med strategin. UD:s organisation stärktes genom att Projektexportsekretariatet (PES) tillfördes ytterligare resurser och den föreslagna tjänsten som regional ekonom på UD:s Asienenhet (ASO) tillsattes. Samverkan mellan myndigheter och näringsliv drevs vidare i ASO:s referensgrupp med ett femtontal representanter från stat och

⁸ MUL i Asien enligt FN 2001: Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Burma, Kambodja, Laos, Maldiverna och Nepal, till vilka även Östtimor nu räknas.

näringsliv. Även utlandsorganisationen stärktes genom beslut att upprätta ett generalkonsulat i Kanton (Guangzhou). Långsiktiga satsningar på enskilda marknader, som föreslogs, har gjorts genom att främjandestrategier för *Indien* och *södra Kina* har tagits fram. Satsningen på *Sydkorea*, som föreslogs bli första land, är under utveckling. *Taiwan* föreslås bli nästa marknad. Offensiva satsningar har, som föreslogs, gjorts på miljöteknikområdet (se även miljöavsnittet) och andra sektorer som IT och massa- och pappersindustri.

Inom investeringsfrämjandet har den ekonomiska utvecklingen i Asien skapat nya möjligheter för främjandet av utländska investeringar i Sverige. Regeringen har i april 2002 gett ett särskilt bidrag till Invest in Sweden Agency (ISA) på 3 miljoner kronor för att starta ett treårsprogram för att etablera närvaro i Kina och främja kinesiska investeringar i Sverige.

Främjandesatsningar som ännu inte har förverkligats inkluderar det föreslagna generalkonsulatet i Osaka, som i nuläget saknar finansiering samt en förstärkning av utlandsmyndigheternas roll i främjandet genom utökad utbildning.

Förslaget i Asienstrategin att utvecklingssamarbetet skulle kunna spela en större roll för att främja handel och investeringar, t.ex. genom ökade kontaktytor, krediter, garantier och utbildning, resulterade endast i begränsade åtgärder, delvis beroende på det dåliga konjunkturläget. Sida utvidgade Startsyd-programmet, för små och medelstora företag, till att omfatta fler länder i Asien, fjorton jämfört med fem tidigare, i stället för att etablera ett nytt StartAsien. Hittills har dock intresset från näringslivet varit begränsat till följd av den vikande konjunkturen, men i slutet av 2001 genomförde Sida en informationskampanj om programmets utvidgning, vilket resulterade i ett femtiotal intresseanmälningar från svenska företag. Stöd till utbildning som följd av projektexport har endast utgått i ringa omfattning.

Fattigdomsbekämpning

Utvecklingssamarbetet med Asien har, i enlighet med strategin, i högre utsträckning inriktats på reformer för demokrati, respekten för de mänskliga rättigheterna och hållbar ekonomisk utveckling. Däremot har andelen av det svenska bilaterala biståndet till Asien inte ökat.

I utvecklingssamarbetet har Sida eftersträvat en klarare fokusering på stöd till reformprocesser och institutionsuppbyggnad för att främja demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna samt inlett en långsiktig satsning på ett utbyggt miljösamarbete (se miljöavsnittet). Detta avspeglas i de nya landstrategier som antagits eller kommer att

antas av regeringen för *Indien, Vietnam, Kambodja, Laos, Kina, Mongoliet, Indonesien, Filippinerna* och *Thailand*. Sidas regionala rådgivare för demokrati och MR har bidragit till att höja MR/demokrati-kompetensen på ambassader i ett par länder i regionen. Beträffande EU:s utvecklingssamarbete har Sverige, främst genom Sida, lämnat synpunkter på kommissionens landstrategier för de asiatiska länderna som beslutas i EG:s biståndskommitté för Asien och Latinamerika (ALA-kommittén).

I de internationella finansiella institutionerna, IFI:s, dvs för Asiens del IMF, Världsbanken och Asiatiska Utvecklingsbanken (ADB), har Sverige varit pådrivande för att öka fokus på bekämpning av fattigdom. Under senare år har framför allt ADB genomgått stora förändringar, vilka hamnat något i skuggan av förändringsarbetet i Världsbanken. ADBs verksamhet är idag mer inriktad på breda utvecklingsfrågor och sedan 1999 utgör fattigdomsreducering det övergripande målet för bankens verksamhet i såväl de fattigaste som de mer utvecklade länderna i regionen. Bankens inriktning ligger idag väl i linje med den svenska internationella utvecklingsagendan och som regional aktör kan ADB i många fall spela en unik roll som de andra internationella finansiella institutionerna inte kan.

Sverige har också i IFI:s aktivt deltagit i och gett stöd till utarbetandet av de s.k. nationella fattigdomsstrategierna (PRS). I takt med att dessa färdigställs kommer det svenska utvecklingssamarbetet att anpassas till dem. Sverige har uppmärksammat de sociala effekterna av den finansiella krisen och behovet av åtgärder från institutionerna för att stärka de sociala skyddsnäten för de mest utsatta befolkningsgrupperna.

I ASEM-samarbetet har Sverige bidragit till fas ett och två av ASEM Trust Fund (ATF). Fonden har inrättats i Världsbanken för att finansiera experthjälp inom de sociala och finansiella områdena i Asienkrisens spår. Frågan om åtgärder för att förebygga olaglig invandring och människosmuggling har också diskuterats inom ASEM-samarbetet, senast vid en konferens på Lanzarote i april 2002.

Som redan konstaterats har utvecklingen vad gäller hiv/aids i regionen varit mer negativ än vad som förutspåddes i Asienstrategin. Ett antal initiativ har från svensk sida tagit på området. En konferens om hiv/aids i Asien hölls i Sidas regi hösten 2001. Den gav impulser till flera konkreta åtgärder för att dels uppmärksamma problematiken och dels bidra till att begränsa spridningen av hiv/aids i Asien. Under hösten 2001 genomförde Sida utbildningsinsatser avseende hiv/aids-problematiken på sex ambassader i regionen. Sida har länge stött enskilda organisationer som arbetar med hiv/aidsbekämpning i t.ex. Indien. Sverige bidrog även starkt till UNAIDS tillkomst. Under de

närmaste åren kommer Sverige att öka insatserna mot hiv/aids i Asien, bl.a. genom att bidra till den globala fond som sattes upp för detta ändamål 2001, och till hiv/aidsbekämpning inom det regionala Mekongsamarbetet.

Målsättningen att öka det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med Asien uppnåddes inte som helhet. Jämfört med övriga regioner var Asiens andel av det bilaterala utvecklingssamarbetet oförändrat med ca en femtedel av den totala biståndsvolymen.⁹ I absoluta termer ökade det bilaterala samarbetet med Asien från 1 580 miljoner kronor till 1 750 miljoner kronor mellan 1997 och 2000.

Miljö och hållbar utveckling

Flera initiativ har tagits för att stärka miljöns roll i relationerna med Asien, framförallt i utvecklingssamarbetet och för att främja svensk miljöteknikexport. Sverige har också verkat för att internationella konventioner ska ratificeras och respekteras. Förslagen att stärka samverkan inom Sverige och utbilda personal vid utlandsmyndigheterna har dock inte genomförts.

Särskilt på biståndsområdet har miljöinsatser ökat i betydelse. Miljömålet har lyfts fram i flera landstrategier för utvecklingssamarbetet. Goda exempel härvidlag är strategierna för *Thailand* och *Indonesien*, medan miljömålet fortsatt utgör huvudmål för utvecklingssamarbetet med *Kina* och *Filippinerna*. En betydande del, c:a 16 procent¹⁰ av biståndet till Asien avser miljöprojekt. Sverige har också samarbetat med EU-kommissionen avseende miljöinriktade strategier och projekt i Asien.

Miljödepartementet och UD har tagit ett flertal initiativ för att lansera svensk miljöteknik och stödja utvecklingen mot en miljöanpassad produktion, enligt strategins förslag. I maj 2000 hölls Miljökonferensen "A Swedish-Asian Forum on the Future of Asia's Urban Environment" i Stockholm. Konferensen inriktades på urban miljö för att bl.a. lansera svensk miljöteknikexport med stöd av Sida, Naturvårdsverket och Exportrådet. UD anordnade ett seminarium om miljöteknik vid Asiatiska utvecklingsbanken och i Filippinerna 2001. Miljödepartementet genomförde ett seminarium om luftföroreningar i Hongkong hösten 1999. Departementet höll i AEETC:s (Asia-Europe

⁹ Beräkning: Bilateralt bistånd till Syd-, Sydöst- och Östasien som andel av totalt bilateralt exklusive "globalt" bistånd. Se Sveriges internationella utvecklingssamarbete årsbok 2001, ss 198-201.

¹⁰ 274 miljoner kronor i stöd till naturbruk och mot föroreningar 2000, enligt www.sida.se. Totalt bilateralt bistånd till Asien 1 750 miljoner kronor.

Environment Technology Centre) åttonde möte i Stockholm juni 2001 och deltog i AEETC-möten i *Sydorea* 2000 och *Thailand* 2000. Miljödepartementets statssekreterare deltog hösten 2001 i *Macau*-konferensen om strategier för hållbar utveckling inom ramen för AEETC. I januari 2002 arrangerades i Peking det första miljöministermötet inom ASEM-samarbetet.

UD och Miljödepartementet har, i enlighet med strategin, verkat för ökat stöd till internationell miljöförvaltning inklusive frågor om genomförande av miljökonventioner, genom EU och multilateralt, bl.a. i förberedelsearbetet inför toppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002. Miljödepartementet deltar i ett flertal globala processer (UNEP, GEF, CSD) där dessa frågor behandlas i dialog med bl.a. asiatiska delegationer. Inom ASEM-samarbetet har Sverige tillsammans med *Thailand* arrangerat ett seminarium om kemikalier och miljö i Bangkok 1999 och ett uppföljningsseminarium våren 2000 i Stockholm. Sverige och *Kina* diskuterar f.n. ett samarbetsavtal inom miljöpolitikområdet.

Miljöministern har genomfört ett antal besök i Asienregionen under de senaste två åren då frågor om internationell miljöpolitik, miljökonventioner (speciellt klimatfrågor), miljöteknikexport mm. har funnits på agendan (*Kina* 1999 och 2001, *Indien* 2000). En delegation från Miljödepartementet och Naturvårdsverket besökte under våren 2001 *Kina* och *Indien* för samtal kring Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet. Miljöministern åtföljdes av affärsmanndelegationer vid besöken i *Kina* och *Hongkong* 1999 och *Indien* 2000.

Däremot har målsättningarna att stärka miljöbevakningen i Sverige och samverkan inom regeringskansliet, myndigheter, företag och forskning inte nått hela vägen fram. Miljödepartementet har tagit fram ett utkast till handlingsplan för Sveriges miljösamarbete med Asien (1999) genom ett arbete i en övergripande referensgrupp där berörda myndigheter/intressenter representeras och genom tematiska arbetsgrupper för att inom specifika områden öka samordningen. På grund av brist på resurser har detta arbete ännu ej slutförts. Sida har fattat beslut om att inrätta ett miljösekretariat i Bangkok (SENSA, Swedish Environmental Secretariat for Asia) för att stödja ambassaderna i Sydostasien och skapa kontakter mellan svenska och asiatiska intressenter på miljöområdet. Ambassadpersonal har ännu inte utbildats i miljöfrågor, som föreslogs, utöver Sidas ordinarie kurser.

I maj 2001 inbjöd den svenske miljöministern 250 ungdomar, varav ca ett femtiotal från Asien, till en konferens om miljö och hållbar utveckling i Borgholm. Konferensen var en officiell del av vårt EU-ordförandeskap.

Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet

UD och Sida har inom alla områden som föreslogs i Asienstrategin verkat för demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna i Asien. I enlighet med strategin har Sverige aktivt fört fram mänskliga rättigheter och demokratifrågor, och reagerat på allvarliga kränkningar, i FN och FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, i EU och bilateralt de senaste tre åren.

Det svenska bidraget till att fördjupa EU:s dialog om mänskliga rättigheter med *Kina* har varit betydande. Sverige lyckades uppnå en enad EU-linje vid FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna i Genève första halvåret 2001. Under svensk ledning utarbetades rådslutsatser om EU:s övergripande Kinapolitik, vilka antogs av allmänna rådet i juni 2001.

Under ordförandeskapsperioden lyckades Sverige åstadkomma en mer aktiv och främjande *Burmapolitik* till stöd för de samtal som inletts mellan Aung San Suu Kyi och militärregimen. Skarp kritik mot regimen kompletterades med dialog och ett visst begränsat ekonomiskt stöd från EU, bl.a. för bekämpande av hiv/aids. Sverige har varit pådrivande i EU:s dialog med *Nordkorea*, och diskussioner mellan EU och Nordkorea om mänskliga rättigheter har hållits. Under det svenska ordförandeskapet uppdaterades EU:s hållning till stöd för *Indonesiens* reformer och ett utrikesministermöte genomfördes. I de reguljära dialogerna med regeringarna i *Kina*, *Indonesien*, *Vietnam*, *Laos* och *Kambodja* har respekten för de mänskliga rättigheterna varit självklara ämnen. Genom EU har Sverige bistått med valobservatörer och valstöd till exempelvis *Östtimor* 1999, 2001 samt 2002, *Indonesien* 1999, *Bangladesh* 2001, *Sri Lanka* 2000 och 2001 samt *Kambodja* 2002.

Sverige har särskilt drivit att länder i regionen skall förmås att ratificera och respektera de grundläggande konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Här har framgångar nåtts i samverkan med andra länder beträffande *Laos* och *Kina*. Under ordförandeskapet uppvaktade Sverige länderna i Asien med gemensamma EU-demarcher mot dödsstraffet. Sverige har fortsatt aktivt stöttat dialogen om mänskliga rättigheter och rättsstaten inom ramen för ASEM, vilket Sverige tillsammans med Frankrike tagit initiativ till. Fyra seminarier har hittills ägt rum.

Sverige har, i enlighet med Asienstrategin, sökt samarbete med andra asiatiska länder för att främja respekten för mänskliga rättigheter. Under perioden lyckades det att få med *Sydkorea* som medförslagsställare till resolutionen om *Burma* som Sverige årligen har tagit initiativ till. Erfarenheterna visar att det finns utrymmer för mer samarbete på detta område.

I utvecklingssamarbetet har demokrati och mänskliga rättigheter fått en starkare betoning. I de nya landstrategierna för utvecklingssamarbetet med *Vietnam, Laos, Kambodja, Thailand, Indonesien, Filippinerna, Mongoliet* och *Kina* har dessa frågor fått central plats. Samarbetet för att stärka rättsväsendet har etablerats med bl.a. Vietnam, Kina, Laos, Kambodja och Indonesien. Raoul Wallenberginstitutet i Lund har fortsatt att utbilda asiatiska statstjänstemän och andra i mänskliga rättigheter, bl.a. från *Kina, Indonesien* och *Vietnam*. Samarbetet med Kina har varit särskilt aktivt och har även innefattat utbildning av åklagare och poliser.

Sverige har i det bilaterala och multilaterala utvecklingssamarbetet aktivt uppmärksammat kvinnors villkor. I landstrategierna för Bangladesh, Vietnam, Laos och Kambodja har kvinnors roll för att motverka fattigdom och våld mot kvinnor intagit en central plats. I de internationella finansiella institutionerna har Sverige också verkat för att verksamheten skall genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Med ADB utvecklades ett samarbete under åren 2000 och 2001 där Sverige bidrog till utbildning av bankens personal i jämställdhetsfrågor. Inom ramen för ASEM tog Sverige tillsammans med *Thailand* och *Filippinerna* under hösten 2000 ett initiativ till intensifierat samarbete mellan Asien och Europa för att bekämpa människohandel. Vid ASEM:s utrikesministermöte i Peking 2001 antogs en handlingsplan som fokuserar på förebyggande insatser, lagföring och stöd till brottsoffren. Sverige kommer att verka för att handlingsplanen följs upp genom seminarier och studier kring några nyckelfrågor. I Sydostasien stödjer Sverige genom Sida bl.a. ESCAP:s (UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific) projekt för att skapa ökad medvetenhet om människohandel.

Barnen står i fokus i Sveriges utvecklingssamarbete. I Asien stödjer Sverige UNICEF:s arbete för att främja barns rättigheter, för att minska mödradödligheten, hjälpa barn som är i behov av särskilt skydd, förhindra spridning av hiv/aids bland unga och hjälpa barn och kvinnor som drabbats av katastrofer och väpnade konflikter. Sverige stöder även Rädda Barnens arbete i Sydostasien som är inriktat på flyktingfrågor i *Afghanistan* och *Pakistan* och på att förhindra barnarbete i *Bangladesh*. I Öst och Sydostasien arbetar organisationen framförallt med kapacitetsuppbyggande och påverkansarbete för att främja barns rättigheter.

På regeringens uppdrag har Utrikesdepartementet gjort en översyn av barnfrågor i det internationella utvecklingssamarbetet i syfte att formulera en sammanhållen policy och ett systematiskt barnrättsperspektiv i såväl det bilaterala som multilaterala utvecklingssam-

arbetet. Resultatet av översynen kommer att redovisas i en skrivelse till riksdagen under våren 2002.

Sverige verkar för att frågor om barnarbete även fortsatt ska behandlas i ILO och att ILO stärks genom att relevanta konventioner, t.ex. Konvention 182 om de värsta formerna av barnarbete, ska ratificeras även av de asiatiska utvecklingsländerna.

Åtgärder för att stärka frågor om arbetsvillkor, fackligt arbete och barnarbete har vidtagits. Utöver stöd till enskilda organisationer för fackligt samarbete har stöd bl.a. givits till ECPAT (Ending Child Prostitution, Pornography and Trafficking) och IPEC:s (International Program for Elimination of Child Labour) projekt mot barnarbete i *Indien*. Inom ILO har Sverige verkat för ett stärkt skydd, t.ex. i samband med att ILO år 2000 uppmärksammade tvångsarbete i *Burma*. Under perioden har också ett flertal länder i Asien ratificerat konventionerna om arbetsrätten.¹¹

Säkerhetspolitiken

I enlighet med strategin, har Sverige verkat för att förebygga konflikter och främja nedrustning, särskilt i FN och genom att spela en konstruktiv roll inom EU.

Sverige har verkat för ett ökat stöd från EU:s sida till försoningsprocessen på den *koreanska halvön*. I maj 2001 besökte statsministern, EU:s höge representant Solana och kommissionären med ansvar för utrikesrelationer Patten, Nord- och Sydkorea inom ramen för EU-trojkan. Diplomatiska förbindelser har efter besöket upprättats mellan EG och Nordkorea och med enskilda EU-länder. Sverige har varit aktivt för att påverka EU:s politik i *Afghanistan*, bl.a. för att de humanitära frågorna skall ges hög prioritet.

Sverige har verkat för konfliktförebyggande och nedrustning i Asien på flera sätt. Förutom ett omfattande svenskt stöd till FN:s fonder och program ges finansiellt stöd till FN:s fond för mininsatser (UNMAS) och FN:s fond för konfliktförebyggande. Sverige stödjer även årligen nedrustnings- och konfliktförebyggande verksamhet genom finansiering av ett flertal oberoende institutioner och organisationer.

¹¹ Tvångsarbete: (konvention 29) Nepal; (konvention 105) Kambodja, Indien och Indonesien. Föreningsfrihet: (konvention 87) Kambodja och Indonesien; (konvention 98) Kambodja. Barnarbete: (konvention 138) Kambodja, Kina, Indien, Japan, Singapore, Sydkorea och Filippinerna; (konvention 182) Indonesien, Japan, Sydkorea, Malaysia, Nepal, Pakistan, Filippinerna, Sri Lanka, Thailand och Vietnam. Diskriminering: (konvention 100) Bangladesh, Kambodja, Pakistan och Thailand; (konvention 111) Kambodja och Indonesien.

Sverige har formulerat en konfliktförebyggande strategi där FN ses som en huvudaktör. Sverige har verkat för att EU:s krishanteringsförmåga skall komma FN till nytta. Vi har även stärkt vår konfliktförebyggande policy och utvecklat instrument för att genomföra denna, praktiskt och politiskt. Genom FN har Sverige fortsatt verkat för icke-spridning, provstopp av kärnvapen och kontroll av massförstörelsevapen. Sedan 1998 har ett flertal asiatiska länder ratificerat viktiga konventioner.¹² Exempel på bilaterala insatser är svenskt minröjningsstöd samt stöd till demobilisering i *Kambodja*.

I FN:s regi har Sverige för närvarande totalt 66 personer stationerade i Asien i fredsbevarande operationer. Ett svenskt under rättelsekompani deltar i ISAF i *Afghanistan* sedan 2002. Sverige deltar med militärobservatörer i *Afghanistan*, *Östtimor*, *Kashmir* och på den *Koreanska halvön*. Till FN:s operation UNTAET i *Östtimor* bidrar Sverige även med civilpolis och till UNMOGIP i *Kashmir* med en sjukvårdsexpert. Sedan år 2000 är även en andra svensk militärrådgivare verksam i UNSMA (United Nations Special Mission to *Afghanistan*).

Forskning och högre utbildning

Flera förslag att utveckla relationerna till Asien på utbildningens och forskningens områden genomfördes eller har påbörjats, t.ex. för att stärka utbytet, forskningssamarbetet och asienkunnandet i Sverige. Satsningen på asiatiska språk och samverkan med näringslivet har emellertid inte genomförts som tänkt.

Genom flera åtgärder har möjligheterna för svenska studenter att studera i Asien och för asiatiska studenter i Sverige förbättrats, som föreslogs i Asienstrategin. Omkring 2000 personer från Asien deltar för närvarande i svensk högskoleutbildning. Den största gruppen utgörs av kineser. Ungefär lika många kineser är idag aktiva inom svensk forskarutbildning, varav en majoritet återfinns vid de tekniska eller medicinska fakulteterna. Som ett konkret exempel kan nämnas att vid Karolinska Institutet (KI) utgör de asiatiska doktoranderna närmare 10 procent av den totala mängden aktiva doktorander vid KI.

¹² Provstopp för kärnvapen: Bangladesh, Filippinerna, Kambodja, Sydkorea, Laos, Maldiverna, Singapore; förbud mot truppminor: Bangladesh, Filippinerna, Kambodja, Malaysia, Maldiverna; kontroll av konventionella vapen med särskilt skadlig verkan: Bangladesh, Sydkorea, Maldiverna; förbud mot kemiska vapen: Malaysia.

Antalet svenska studenter som en kortare eller längre tid läser utomlands har ökat kraftigt sedan början av 1990-talet men fortfarande är det relativt få svenska studenter som väljer att studera i Asien.

Sida tog 1999 fram ett program för utbyggt studentutbyte, Linnaeus-Palme, som har lett till en stor andel sökande till och från Asien. Programmet planeras expandera de kommande åren. Avsatta planeringsramar tillåter en fyrdubbling av medlen i förhållande till de medel som avsattes första året, förutsatt att intresset för programmet fortsätter att öka.

Svenska institutet har fått ett uppdrag att etablera ett samrådsorgan för samordning av informations- och marknadsföringsinsatser riktad mot länder utanför EU i syfte att öka kunskapen och intresset för Sverige som utbildningsland.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning, STINT, gjorde under 2000-2001 bl.a. flera särskilda satsningar på forskarutbyte med *Japan*, *Taiwan* och *Thailand*: två stipendier med Japan, nio årsstipendier för thailändska forskare till Sverige, och sex stipendier i vardera riktningen med Taiwan.

Forskningssamarbete har också stimulerats. Sidas avdelning för forskningssamarbete – SAREC – har sedan många år ett etablerat forskningssamarbete med *Sri Lanka* och *Vietnam* och bereder ett samarbete med *Laos*. Sidas stöd till regionala forskningsinsatser har under perioden ökat kraftigt och getts en klar miljöprägel. Sverige stödjer sedan slutet av 80-talet Asian Institute of Technology (AIT) i Bangkok som är ett viktigt utbildnings- och forskningscentrum för flera av de svenska biståndsmottagarländerna i regionen.

Sida har nyligen inlett ett nytt program för forskningssamarbete, Swedish Research Links, i nära samverkan med andra svenska forskningsfinansiärer. Programmet riktar sig bl.a. till Asien och skall främja forskning av hög kvalitet och relevans samt kunskaps- och teknikutbyte av gemensamt intresse.

Ett avtal med *Japan* för samarbete inom forskning och teknisk utveckling slöts vid utbildningsministerns besök i Japan i 1999. De bilaterala forskningskontakterna har sedan dess förstärkts. Japaninstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm öppnade under perioden sin andra filial i Asien, i *Bangkok* och planerar att öppna också i *Singapore*.

Planer förelåg även inom ASEM på ett forskarnätverk, PEARL, men det har ersatts av satsningar på existerande nätverk.

Asienkännandet i Sverige har stärkts på flera sätt. Svenska Akademiska Asien-programmet (SSAAPS) är en ny verksamhet, initierad av STINT och Riksbankens Jubileumsfond, med avsikt att stimulera studier och forskning med inriktning på Stillaohavsasien (Asia

Pacific), som inkluderar *Kina, Japan* och *Korea* samt alla 10 ASEAN-länderna. I november 2000 ingick Sida ett avtal med Lunds Universitet för att etablera ett nätverk för Sydasiastudier (SASNET) för att stärka kunskapen om Sydasiastien, vilket föreslogs i strategin. Detta är tänkt att leda till ett mer utvecklat samarbete mellan svenska och sydasiatiska forskarinstitutioner. I samband med det konstituerande styrelsemötet i augusti 2001 organiserades en internationell work-shop kring forskning med anknytning till Sydasiastien. Lunds universitet planerar under 2002 att lansera en internetbaserad mötesplats för Öst- och Sydöstasiastien-utbildning och forskning.

Såvitt känt, har utbildningen i asiatiska språk vid de svenska universiteterna inte stärkts, vilket regeringen skulle verka för enligt strategins rekommendation. Ej heller arrangerades den konferens om samverkan med näringslivet som förutsågs.

Samarbete mellan enskilda organisationer och nätverksbyggande

Ett förslag i strategin för att stärka utbytet mellan svenska folkrörelser och enskilda organisationer och det civila samhället i Asien genomfördes. Det var konferensen "Framtid med Asien" för asiatiska och svenska enskilda organisationer som arrangerades av Sida i augusti 2001. I konferensen deltog 75 svenska och 75 asiatiska enskilda organisationer. Konferensen föregicks av studiebesök för de asiatiska organisationerna på olika orter i Sverige för att studera folkrörelsearbete på lokal nivå.

Utöver konferensen har få specifika åtgärder vidtagits för att stärka och bredda utbytet mellan svenska och asiatiska enskilda organisationer. Stödet genom politiska partier och partinära organ är fortfarande mycket lågt. Ej heller har åtgärder gjorts för att utveckla relationerna med de mer utvecklade länderna, *Japan, Sydkorea, Singapore, Hongkong* och *Taiwan* p.g.a. svårigheter att finna finansiering. Likväl rapporterar flera ambassader att kontakterna mellan enskilda organisationer blomstrar.

Sida har sedan många år ett betydande direktstöd till lokala enskilda organisationer som verkar för demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna i flera länder i regionen, huvudsakligen *Indien, Bangladesh, Sri Lanka* och *Vietnam*. Stöd utgår även till lokala enskilda organisationer i *Filippinerna, Indonesien* och *Kambodja* för utveckling av ett livskraftigt civilt samhälle, rättshjälp respektive demokrati samt mänskliga rättigheter.

Därtill har samverkan mellan olika aktörer i Sverige till viss del stärkts. Som ett resultat av Asienstrategin, tog UD initiativ till "Forum

Asien", ett brett nätverk med representanter för näringsliv, universitet och enskilda organisationer m.fl. för att diskutera Asienfrågor. Inom ramen för Forum Asien har en rad seminarier om olika asiatiska länder och intresseområden genomförts.

Kultursamarbete

Målsättningen att stärka kultursamarbetet har inte genomförts som avsågs i Asienstrategin.

Strategin rekommenderade att en större andel av tillgängliga resurser skulle avsättas för Asien i syfte att inom några år ha ett decentraliserat kultursamarbete med väsentligt fler länder och en påtagligt större och mer målinriktad informationsverksamhet. Få av de specifika åtgärder som föreslogs har genomförts, framförallt p.g.a. bristande resurser: Det "fönster" mellan svenska och asiatiska kulturinstitutioner som föreslogs har inte materialiserats. Ambassaderna i Tokyo, Peking, New Delhi och andra prioriterade ambassader har inte fått väsentligt höjda informationsanslag, utan snarare sänkta. Några fick extramedel inför EU-ordförandeskapet, men anslaget för information kommer under 2002 att minska. Landspecifika informationsstrategier har inte formulerats.

Det svenska deltagandet i allmän ASEF-verksamhet har inte varit så aktivt som det borde. En begränsande faktor har varit finansieringsfrågan. Icke desto mindre har Sverige inom ramen för ASEM tagit initiativ till ett biblioteksprojekt och hållit ett ASEF-seminarium, "Reforming Museums for the 21st Century" i Stockholm 2000. Seminariet gav upphov till ASEF:s flaggskepp: ett stort "Asia-Europe Museum Network" som nu omfattar 80 museer.

Nya svenska kultursatsningar har fokuserat på Japan. Under 1999 och 2001 genomfördes 'Swedish Style in Tokyo' med bl.a. modevisningar, uppträdanden av svenska popartister, utställningar och föredrag av svenska konstnärer. I Bangkok genomfördes 2002 en stor nordisk konstutställning "Beyond Paradise" och en månadslång nordisk filmfestival under samma namn.

Inom Sida togs i början av 2001 en skiss fram till utvidgat samarbete på kultur- och medieområdet. En 3 till 5-årig plan avses presenteras 2002. Vissa konkreta medieinsatser inleddes under 2001.

4 Asienstrategin tre år senare

Den tre år gamla Asienstrategin är i stort sett alltjämt aktuell. Den är välbalanserad och så pass långsiktig att den, trots de stora omvälvningarna i Asien under senare år, i allt väsentligt äger fortsatt giltighet.

Skälen för att fördjupa relationerna med Asien kvarstår. Tre år efter strategins antagande är det än tydligare att världens utveckling under det kommande seklet är nära förbunden med utvecklingen i Asien. Asiens ekonomiska betydelse kan förväntas fortsätta att öka under överskådlig framtid. Det är t.o.m. så att utvecklingen på vissa områden i Asien har gått snabbare än vad som förutsågs för tre år sedan, t.ex. på IT- och telekommunikationsområdet.

Ett fortsatt aktivt besöksutbyte är nödvändigt för att fördjupa relationerna med Asien. Det ligger i Sveriges intresse att bygga vidare på de breddade och på sina håll fördjupade relationer med Asien som byggts upp under de senaste åren. I detta ligger att försöka verka för att besöksutbytet utöver regeringskansliet också skall omfatta riksdagen, chefer för statliga verk och myndigheter samt fackföreningsrörelsen och andra folkrörelser och enskilda organisationer. Utvidgade mellanfolkliga kontakter inom ramen för högre utbildning, forskning och på kulturens område är också av betydelse för att bredda och fördjupa våra relationer med Asien. Det är även väsentligt att fokusera på de länder som vi i förhållande till potentialen i relationerna har ett för litet besöksutbyte med, t.ex. *Japan*.

Trots att Asiens ekonomiska betydelse väntas öka i framtiden, kommer många av de allvarliga problemen att kvarstå. Det gäller den utbredda fattigdomen, de svåra miljöproblemen, spridningen av hiv/aids, bristen på respekt för mänskliga rättigheter och demokratins spelregler och säkerhetspolitiska spänningar mellan och inom vissa länder.

Även om strategin fortsatt är giltig finns det, mot bakgrund av den senaste tidens händelser i regionen och de erfarenheter som gjorts sedan strategin skrevs, skäl att fokusera mer på vissa områden när det gäller våra relationer med Asien. För samtliga områden gäller att Sverige kommer att agera genom alla de kanaler som finns till vårt förfogande. För svenskt vidkommande är de mest betydelsefulla multi-

laterala organisationerna FN, de internationella finansiella institutionerna, EU och i dess förlängning ASEM. Framför allt EU har blivit en allt viktigare kanal att utnyttja för att agera på en rad områden som är prioriterade i svensk utrikespolitik och som har särskild relevans i våra relationer med Asien. Sverige har, inte minst under ordförandeskapet, genom EU kunnat lyfta fram och få genomslag på en rad områden på ett sätt som inte hade varit möjligt om Sverige hade agerat på egen hand.

Ekonomisk utveckling, handel och näringslivsfrämjande

I ljuset av Asiens växande betydelse är det av största vikt att Sverige kan fortsätta att ta tillvara de ekonomiska möjligheter som finns gentemot Asien. Främjandet av svenska ekonomiska intressen skall stödjas av regeringskansliet och utlandsmyndigheterna.

Som redan konstaterats finns ett fortsatt behov av strukturella ekonomiska reformer i praktiskt taget samtliga länder i regionen för att säkerställa framtida ekonomisk tillväxt. Omstrukturering av banker och företag, bättre öppenhet, insyn och styrelseskick i näringslivet (s.k. corporate governance) inklusive väl fungerande revision och avsaknad av korruption är nödvändiga förutsättningar för att attrahera investeringar och stimulera tillväxt. Förutom de ekonomiska skäl som talar för fortsatta strukture reformer är också medborgarnas möjligheter till insyn och utkrävande av ansvar en viktig hörnsten i ett demokratiskt samhälle. I flera länder behövs alltså institutionella och strukturella reformer för att åstadkomma en sund rollfördelning mellan stat och marknad samt fungerande institutioner och spelregler för ekonomin.

Det är därför av vikt att Sverige kan medverka, dels genom den bilaterala dialogen, men också i det multilaterala samarbetet, till att de nödvändiga reformerna genomförs. Med de mindre utvecklade länderna i Asien, med vilka vi bedriver ett utvecklingssamarbete, är det väsentligt att vårt bistånd i större utsträckning inriktas på institutions- och kapacitetsstöd som kan vara katalytiskt för fortsatta ekonomiska reformer.

På handelsområdet har två viktiga beslut fattats inom WTO. *Kina* och *Taiwan* har valts in som medlemmar och enighet om att inleda en ny förhandlingsrunda har uppnåtts. I arbetet med den nya WTO-rundan, där utvecklingsfrågor särskilt skall betonas, har Sverige och EU en viktig roll att spela som dialogpartner till länderna i Asien under förhandlingarna. Här bör även ASEM kunna utnyttjas som forum för en dialog. I besöksutbytet har handelsfrågor blivit ett alltmer framträdande tema, exempelvis har under våren 2002 både *Kinas* och *Malaysias*

handelsministrar besökt Sverige samt tillträdande thailändske WTO-chefen. Vi bör även ge tekniskt stöd till länder i regionen som har bristande kapacitet och kompetens att delta aktivt i förhandlingarna. Härutöver skall Sverige verka för en fortsatt utvidgning av WTO och stödja de länder som ansökt om medlemskap. Förhandlingsstöd bör i detta avseende t.ex. ges till Vietnam.

För att nå målet om ökad handel med Asien genom aktivt agerande inom EU och WTO för förbättrat ömsesidigt marknadstillträde krävs liberalisering både av de asiatiska handelsregimerna och av EU:s regim. Sverige har varit pådrivande för handelsliberaliseringar med klara spelregler och skall inom ramen för den nya WTO-rundan, som getts namnet en "utvecklingsdagordning från Doha", fortsättningsvis driva en offensiv linje. Det beräknas att existerande handelstariffer i de mer utvecklade länderna i dagsläget medför en kostnad på 100 miljarder USD per år för de fattigare länderna – dubbelt så mycket som världens samlade bistånd. Skulle exempelvis de fattigare länderna i Östasien öka sin andel av världsexporten med 1 procent skulle 9 miljoner fattiga människor lyftas ur fattigdom.¹³

Sverige skall fortsatt vara pådrivande med att få till stånd ömsesidig liberalisering på teko-området mellan EU och enskilda asiatiska länder. Sådana avtal existerar redan mellan EU och Pakistan respektive Sri Lanka och Sverige skall verka för att fler avtal upprättas.

Handelsfrågorna skall också generellt uppmärksammas mer i det bilaterala utvecklingssamarbetet med regionen och belysas i t.ex. landstrategierna.

För att utnyttja de möjligheter som handelspolitiken ger, både i själva förhandlingarna inom WTO och de konkreta resultat som de ger för ökad handel krävs emellertid inte bara handelspolitisk kompetens och resurser hos de asiatiska exportländerna. Det krävs även kunskaper i exportmarknadsföring och marknadskunskap. Den handelspolitiska kompetenshöjningen bör i första hand ske genom WTO, vilket inte behöver utesluta bilaterala insatser i enskilda fall. När det gäller handelsfrämjande kan bilaterala insatser bidra till att utveckla och öka ländernas export till Sverige samtidigt som vi underlättar för svenska importerande företag att finna intressanta affärer.

Många av länderna i Asien är idag viktiga leverantörer till den svenska marknaden. Asiens konkurrenskraft är generellt sett god både prismässigt och i fråga om alltmer utvecklade produkter. Att svenska importerande företag i varierande omfattning är verksamma i de asiatiska länderna leder till betydande export från respektive land, inte bara till Sverige, utan även till andra länder. De svenska importerande

¹³ Oxfam International, *Make Trade Fair*, April 2002

företagens närvaro i Asien leder också till att deras uppförandekoder påverkar arbetsmiljö och andra villkor i det asiatiska näringslivet. I detta sammanhang är det naturligtvis av vikt att svenska företag med verksamhet i Asien arbetar för god miljö, mot korruption och för respekt för de mänskliga rättigheterna och arbetsrätt i enlighet med OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact och det svenska initiativet Globalt Ansvar.

Kinas och *Taiwans* medlemskap i WTO är också av stor betydelse för svensk import och export då de kommer att leda till ökat marknadstillträde och en ny konkurrenssituation. Både vår hemmamarknad (ökade importmöjligheter) och de asiatiska marknaderna (skärpt konkurrens för vår export, men samtidigt marknadsöppningar) påverkas. Detta leder i sin tur till att det krävs resurser för att följa upp även asiatiska aspekter på de kommande årens WTO-förhandlingar. Ur kommersiell och handelspolitisk utgångspunkt är det också viktigt att följa Kinas och Taiwans genomförande av sina respektive avtal, samt deras agerande i WTO och på de exportmarknader som nu öppnas för dem genom medlemskapet. Kommerskollegium föreslås genomföra en djuplodande analys av implikationerna för svenskt näringsliv av Kina och Taiwans WTO-medlemskap.

Kina är föremål för ett flertal handelspolitiska åtgärder från EU:s sida som påverkar svenska importmöjligheter. Dels påverkas i dagsläget drygt 20% av vår import från Kina av teko-restriktionerna, dels kvarstår kvoterings- och licenskrav mot lätta industrivaror. Kina är från EU också föremål för flest antidumpningsåtgärder. Slutligen har importförbud införts mot alla livsmedel från Kina. Inte minst med tanke på de krav som ställs på Kinas WTO-anpassning - som är viktig för vår export till Kina - är det angeläget att Sverige i EU-kretsen bidrar till att Kina inte utsätts för diskriminerande handelspolitisk behandling utan att vi verkar för en liberalisering som ger ökade importmöjligheter.

Beträffande direkta näringslivsfrämjande insatser har de främjandestrategier som utarbetats eller håller på att utarbetas för vissa länder i regionen (*Indien, Kina, Sydkorea, Taiwan*) visat sig vara bra instrument kring vilka UD, utlandsmyndigheterna och Exportrådet kan samarbeta i dessa frågor. Liknande strategier bör övervägas för andra länder i regionen, t.ex. i Sydostasien.

Mycket uppmärksamhet kommer att riktas mot OS i Peking 2008. För att kunna genomföra spelen krävs omfattande infrastrukturella investeringar på områden där svenskt näringsliv betraktas som konkurrenskraftigt. Detta bör proaktivt utnyttjas från svensk sida. Ett första steg var det beslut regeringen tog i april 2002 om ett projekt för att främja svenska affärsmöjligheter inför OS i Peking 2008.

Som ett resultat av Asienstrategin kommer ett generalkonsulat att upprättas i Kanton vilket förväntas öppnas under hösten 2002. Utredningen om ett generalkonsulat i Osaka gav vid handen att förutsättningarna för ett sådant f.n. inte finns. Osaka-regionen är emellertid fortsatt intressant och ansträngningarna för att få till stånd ett generalkonsulat bör fortsätta.

Rent generellt skall utlandsmyndigheterna i Asien satsa mer på främjandeverksamheten. Det budskapet har klart framförts av statsministern (chefsmötet 2001), UD:s kabinettssekreterare (regionmötet Singapore 2002) samt i Finansplanen (2001).

Fattigdomsbekämpning

För att de internationella utvecklingsmålen om en halvering av andelen fattiga och förbättringar i sociala indikatorer till år 2015 skall uppnås, krävs framför allt att utvecklingsländerna själva har möjlighet att mobilisera inhemska resurser. Detta i sin tur kräver bl.a. god samhällsstyrning inklusive bekämpning av korruption och en sund makroekonomisk politik.

Utvecklingssamarbetet spelar en viktig roll i de fattigaste länderna för att undanröja utvecklingshinder och t.ex. stärka kapacitet och institutioner. Men det är av yttersta vikt att offentliga och privata finansieringskällor samverkar i högre grad. Nya kreativa finansiella lösningar måste utvecklas för att uppnå samverkan mellan privat och offentlig finansiering av den typ som diskuterades vid den internationella konferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey i mars 2002. Därutöver krävs ökad samordning och samstämmighet mellan olika politikområden så som handel, finans- och utvecklingsrelaterade områden. Utöver förbättrad samstämmighet av politiken gentemot enskilda länder, behövs även en ökad samverkan mellan näringslivet och den offentliga sektorn i genomförandet av den globala utvecklingsagendan, inklusive finansiering av globala nyttigheter, sk. "global public goods" (t.ex. gränsöverskridande miljösamarbete, insatser för att bekämpa spridning av smittsamma sjukdomar och åtgärder för att stabilisera det internationella finansiella systemet).

För att uppnå större utvecklingseffekt av biståndet har ett antal initiativ tagits på senare år. Sverige bör fortsatt vara pådrivande och delta fullt ut i de ansträngningar som görs för att bättre koordinera och harmonisera utvecklingssamarbetet. Ett viktigt instrument för detta är uppslutningen kring de nationella fattigdomsstrategierna (PRS) för de fattigaste länderna. Sverige skall vara en drivande aktör i det arbetet och landstrategierna för det bilaterala utvecklingssamarbetet skall

baseras på PRS. I och med att de internationella finansiella institutionerna spelar en central roll i PRS-processen förutsätts ett mer aktivt och närmare svenskt samarbete med Världsbanken och ADB på fältet än vad som sker idag. Det samarbete som nu växer fram i *Vietnam* mellan likasinnade givare för att harmonisera biståndet kan här tjäna som en modell. Där så är lämpligt och när förutsättningar finns, skall Sverige också i ökad utsträckning bidra till sektor-, program- och budgetstöd.

Det finns anledning för Sverige att fördjupa samarbetet med ADB. Under senare år har ADB genomgått stora förändringar och har idag en inriktning på breda utvecklingsfrågor väl i linje med svensk internationell utvecklingsagenda. Regelbundna konsultationer på hög nivå från UD och Sida bör ske med banken. Ökad samfinansiering med ADB:s insatser bör eftersträvas, inte minst i de länder där Sverige har ett mer begränsat utvecklingssamarbete men där fattigdomen är utbredd.

Det finns också anledning att stärka samarbetet på biståndsområdet med *Japan*, som trots nedskärningar på senare tid kvarstår som världens största biståndsgivare. Det japanska biståndet har på senare år innehållsmässigt förändrats och Japan har närmat sig oss på olika områden, t.ex. betoningen på fattigdomsbekämpning och sektor-, program- och budgetstöd.

Under de senaste tre åren har hiv/aids-katastrofens utbredning också i Asien blivit uppenbar. Det finns därför anledning att dels driva på inom EU-samarbetet för att frågan uppmärksammas mer och dels prioritera hiv/aids mer bilateralt. Vid Sidas hiv/aidskonferens i november 2001 föreslogs att de svenska beskickningscheferna upp-vaktar sina respektive regeringar på stationeringsorten för att betona den vikt Sverige fäster vid bekämpandet av hiv/aids och uppmuntra regeringarna att vidta kraftfulla åtgärder mot epidemins utbredning bl.a. genom utarbetandet av nationella aidsstrategier som regeringscheferna ställer sig bakom. Det är också viktigt att bilaterala högnivåöverläggningar, där så är lämpligt, och givarmöten (t.ex. CG-möten) används för att föra upp hiv/aids på dagordningen. Slutligen har regeringen givit Sida i uppdrag, genom regleringsbrevet för 2002, att öka biståndet på hiv/aidsområdet till Asien.

Vad gäller samverkan mellan offentlig och privat utvecklingsfinansiering, bedriver Sida sedan 1999 en försöksverksamhet med fristående garantier. Regeringen beslutade i maj 2002 om en förlängning av försöksperioden men med bättre geografisk spridning av engagemangen. Flera asiatiska länder med stora behov av infrastrukturinvesteringar och begynnande kapitalmarknader förefaller synnerligen lämpade för fristående garantier.

Som konstaterades under analysavsnittet lever 2/3 av världens fattiga idag i Asien, varav merparten i Sydasiens. Om millenniemålet om halverad fattigdom år 2015 skall kunna uppnås måste kampen mot fattigdom vara framgångsrik i Asien, särskilt i Sydasiens där utmaningen är som störst. I realiteten innebär millenniemålet att inom 15 år ska ytterligare 300 miljoner människor i Asien lyftas ur fattigdom. Det positiva är att förutsättningarna för att minska fattigdomen och bedriva ett effektivt utvecklingssamarbete har visat sig särskilt gynnsamma i Asien. Bidragande faktorer till detta är en reforminriktad politik, högt inhemsk sparande, makroekonomisk stabilitet och förhållandevis jämn inkomstfördelning. Behov kombinerat med effektivitet talar för en ökad andel av utvecklingssamarbetet till Asien, såväl via EU som bilateralt. Framför allt kommissionens bistånd till Asien förefaller vara snedvridet. I dagsläget går endast 10 procent av kommissionens totala bistånd till regionen. En omallokering av kommissionens bistånd mellan regionerna skulle förmodligen höja utväxlingseffekten i form av fattigdomsminskning avsevärt. Av det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet går idag ungefär en femtedel till Asien. De närmaste åren kommer det bilaterala biståndet att öka, dels som en följd av högre andel av BNI dels som en följd av tillväxt i svensk ekonomi. I vårpropositionen 2002 beräknas biståndsramen öka från 16 miljarder 2002 till 21 miljarder 2004, en ökning med 30 procent. Det finns sålunda goda finansiella förutsättningar att öka det svenska biståndet till Asien.

Miljö och hållbar utveckling

Uppföljningen av Asienstrategin visar att mycket har gjorts på miljöområdet sedan strategin antogs, inte minst genom Sida på biståndsområdet. De senaste årens utveckling pekar på att satsningen var korrekt och bör fortsätta. Miljöproblemen i Asien är enorma, och om inte kraftfulla åtgärder vidtas från regeringarnas sida riskerar de ekonomiska förbättringar som skett - och väntas fortsätta - att överskuggas och motverkas av försämringarna i miljön. Det är därför av vikt att miljöfrågorna fortsatt är i fokus för vårt samarbete med Asien. Länder med svag kapacitet bör få stöd till att leva upp till de krav som följer av undertecknandet av internationella miljökonventioner. Sverige bör därför även fortsatt stödja uppbyggnad och förstärkning av asiatiska länders nationella miljöförvaltningar. Många länder i Asien är i färd med att sammanställa prioriteringar inför Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg i augusti 2002. I det förberedande arbetet har det framkommit att det i regionen saknas finansieringsformer som syftar till att förbättra miljön på lokal nivå

med direkt anknytning till de fattiga. Sverige bör seriöst överväga innovativa förslag på området och undersöka i vilken mån de går att knyta an till det miljösekretariat (SENSA) som Sida på försöksbasis kommer att etablera vid ambassaden i Bangkok.

För att kunna stärka bevakningen av miljöfrågor bör ambitionen i Asienstrategin om att ge utlandsstationerad personal särskild utbildning i miljöfrågor stå fast. Det är önskvärt att det samarbete mellan regeringskansliet, näringslivet, Naturvårdsverket, Sida och andra relevanta aktörer i Sverige som efterlystes i strategin kommer igång. I högre utsträckning än tidigare bör också miljöprojekt genomföras i samverkan mellan offentliga myndigheter, den privata sektorn och enskilda organisationer.

Demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet

På mänskliga rättighets- och demokratiområdet har Sverige drivit ett antal frågor, bilateralt och inom EU. Utvecklingssamarbetet har också i högre utsträckning under de senaste åren inriktats på demokratistöd i vid bemärkelse där uppbyggnad av väl fungerande, transparenta, ansvarstagande institutioner är en viktig del.

För att förstärka trenden i regionen mot ökad demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter är det viktigt att detta arbete fortsätter. Det skall ske både bilateralt och multilateralt, och ett ökat samarbete med asiatiska länder som verkar för ökad respekt för mänskliga rättigheter bör sökas. Sverige skall fortsatt aktivt arbeta för en universell anslutning till konventionerna på mänskliga rättighetsområdet och verka för att länderna lever upp till åtagandena i dessa.

Vad gäller utvecklingssamarbetet skall demokratistöd i form av utbildning, rådgivning och institutionsstöd fortsatt utgöra en väsentlig del av samarbetet med ett antal länder. Svenskt stöd bör fortsatt ges för att stödja uppbyggnad och utveckling av fungerande rättssystem i samarbetsländerna. Ett fungerande rättssystem är centralt för att mänskliga rättigheter ska respekteras men också en viktig förutsättning för att länder skall kunna attrahera utländska investeringar. Av samma skäl är öppenhet och insyn grundpelare i ett demokratiskt samhälle, varför svenskt stöd till utvecklande av offentlighetsprincip och pressfrihet skall fortsätta och gärna öka. Samarbete mellan parlamentariker är också en viktig del i detta arbete.

I arbetet mot dödsstraff bör kontakterna i de enskilda länderna odlas med grupper som stödjer ett avskaffande. Sverige bör även verka för att länder som har dödsstraff öppet redovisar statistik kring antalet domar och avrättningar.

Vad gäller jämställdhet finns det anledning att uppmärksamma frågan mer. Projektet mot människohandel inom ramen för ASEM var ett viktigt steg, men jämställdhetsfrågor bör få mer uppmärksamhet generellt i dialogen med våra samarbetspartner i Asien. Vidare bör vi verka för att ett jämställdhetsperspektiv bättre integreras i EU-kommissionens bistånd till Asien, på liknande sätt som redan sker vad gäller det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet.

Mellanfolkligt samarbete inom utbildningens, forskningens, kulturens och folkrörelsernas områden

Det kontaktskapande mellanfolkliga samarbetet, inom utbildningens, forskningens, kulturens och folkrörelsernas områden är en viktig del i att bredda relationerna mellan Sverige och Asien. På de här områdena har en del initiativ tagits under de senaste åren. Samtidigt kan konstateras att här finns en outnyttjad potential och att vissa förslag från Asienstrategin ännu inte uppmärksammats tillräckligt.

En möjlig väg till att öka intresset för forskning och högre utbildning i Sverige från Asien skulle kunna vara att universitet och högskolor samarbetar mer kring gemensamma projekt. Berörda myndigheter bör samverka i högre grad än i dag för att rekrytera studenter från utlandet till såväl grundutbildning som till forskarstudier och gemensamt diskutera fram prioriteringar för sina insatser. Dessa kan bl.a. ta sin utgångspunkt i de utbildnings- och forskningspolitiska mål som satts upp av regeringen.

Samverkan mellan näringslivet och utbildningsväsendet för att attrahera fler asiatiska studenter till Sverige bör i högre utsträckning tas till vara. Det är också av vikt att kunskapen ökar mellan näringslivet och statliga företrädare om vilka olika utbildningsinsatser som pågår. I detta sammanhang bör också programmen för de 800 asiater som årligen deltar i Sidas kurser utvidgas till att inkludera information och möten med den svenska högskolevärlden, svenskt samhälle och näringsliv.

Det förslag som beskrivits i Asienstrategin om en konferens med representanter för regeringskansliet, berörda myndigheter, universitet och högskolor samt näringslivet för att initiera samverkan och ökad informationsspridning bör genomföras snarast. En sådan konferens ger även ett utmärkt tillfälle att informera om de nya möjligheter för svenska lärosäten att få möjlighet att sluta avtal om uppdragsutbildning med en stat eller kommun eller motsvarande offentligt organ i Asien. Även när det gäller företag från länder i Asien bör universitet och

högskolor få bedriva uppdragsutbildning av personal utan regeringens medgivande.

Asienforskning i Sverige har utvecklats under 90-talet. Samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning med inriktning på Asien bedrivs idag på flera olika universitet och högskolor i Sverige. På nationell basis finns inte mindre än sju centra/institutioner vilka har betydande resurser dels genom finansiering av Sida, dels genom STINT, Riksbanken samt egna medel vid respektive lärosäte där de lokaliseras. Lärosäten som har sådana inrättningar är Stockholms universitet, Handelshögskolan i Stockholm, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Linköpings universitet samt Mälardalens högskola. Centrat för Öst- och Sydöstasienstudier vid Lunds universitet har uppdrag att svara för viss nationell samordning, ett uppdrag som inte kunnat genomföras fullt ut. En grundläggande fråga är hur de medel som staten tillskjuter bäst kan tjäna helhetssyftet med Asienforskningen i Sverige. Det föreslås därför att Vetenskapsrådet ges i uppdrag att utreda den svenska Asienforskningen med avseende på vad som uppnåtts, hur en högre grad av samverkan mellan aktörerna kan skapas, samtidigt som en viss konkurrens dem emellan bibehålls samt vad som skulle kunna göras för att ytterligare förbättra grunden för Asienforskningen.

Beträffande kultursamarbetet behövs mer resurser för att förverkliga de prioriteringar som fördes fram i Asienstrategin. Det gäller såväl för SI:s verksamhet, som för utlandsmyndigheterna och ASEF-samarbetet.

När det gäller folkrörelsesamarbetet kan konstateras att den stora NGO konferensen som Sida anordnade under 2001 var mycket uppskattad. Slutsatserna från konferensen bör följas upp och de kontakter som knöts vid konferensen bör vidareutvecklas. Det är särskilt angeläget att utveckla kontakterna mellan svenska fackföreningsrörelser och deras motparter i Asien och besök i regionen av svenska fackföreningsföreträdare bör därför uppmuntras.

En stor del av Sidas bistånd kanaliseras genom NGOs, varav många är kristna organisationer. Mot bakgrund av vårt multietniska och mångkulturella samhälle vore det värdefullt om organisationer baserade på andra religioner också kunde engageras i utvecklingssamarbetet.

Säkerhetspolitisk utveckling

För att främja en gynnsam säkerhetspolitisk utveckling i Asien behövs en aktiv politisk dialog med alla länder i regionen och ett fördjupat regionalt och multilateralt samarbete.

Som ett led i att stärka det embryo till säkerhetsorganisation som finns i Asien, ARF, bör Sverige verka för att fler asiatiska länder tas in som observatörer i OSSE (Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa). På så sätt kan vi dela med oss av våra erfarenheter av regionalt säkerhets- och förtroendeskapande arbete. Genom EU kan Sverige bidra till att verka för att ARF utvecklas till ett mer handlingskraftigt säkerhetspolitiskt forum. Svenskt stöd skulle också kunna lämnas direkt till enskilda förtroendeskapande projekt t. ex regionala konferenser och liknande evenemang som uppmuntrar till samarbete mellan länderna i Asien. En möjlighet vore också att stödja en fond för konfliktförebyggande studier, inom ramen för UD:s övriga konfliktförebyggande arbete.

Vi bör även fortsatt verka för en bred uppslutning kring och efterlevnad av internationella konventioner mot massförstörelsevapen, terrorism och transnationell brottslighet. Sverige och EU bör aktivt stödja de länder i Asien som behöver stärka sin kapacitet och sina institutioner inom nedrustningsområdet och i kampen mot terrorism och internationell brottslighet. Sådant stöd skulle exempelvis kunna bestå av kapacitetsuppbyggnad för förstärkt gränsskydd.

Det är viktigt att de potentiella konflikter som finns i Asien aktivt förebyggs. Sverige bör därför sträva efter att det inom EUs konfliktförebyggande verksamhet också finns ett fokus på Asien. Vidare bör Sverige undersöka möjligheterna att politiskt och ekonomiskt bidra till regionala eller FN-initiativ som syftar till att:

- stoppa spridningen av vapen, t.ex. handeldvapen och minor
- träna och utbilda personal för fredsbevarande operationer
- stödja regionala och lokala centra för diskussion och studier av konfliktförebyggande åtgärder.

Flera av Asiens länder deltar redan aktivt i fredsfrämjande insatser världen över. Detta bidrag till säkerhet bör ytterligare kunna främjas genom att Sverige, som har lång tradition inom området, delar med sig av sina erfarenheter. Asiatiska länder bör därför även fortsatt bjudas in till kurser vid Försvarets internationella kommando. För att uppmuntra Japan, som sedan hösten 2001 vidgat sina möjligheter att delta i fredsfrämjande insatser, bör ett samarbete inledas. Sverige bör även fortsatt ha en beredskap för att delta i observatörs- och fredsfrämjande missioner i potentiella konflikter i Asien.

4.1 Sammanfattande slutsatser

1. Asiens betydelse för Sverige innefattar många dimensioner. Sverige och världens utveckling är nära förbunden med utveckl-

ingen i Asien. Det ligger i Sveriges intresse att bredda och fördjupa det ömsesidiga samarbetet med Asien. Ett viktigt led i detta arbete är ett tätare och bredare besöksutbyte.

2. Sveriges export till Asien har under perioden vuxit snabbt och är idag volymmässigt högre än den var före Asienkrisen. Vår handel med Asien ligger på samma nivå som den med Nordamerika. Efter Kinas och Taiwans inträde som nya WTO-medlemmar och en ny förhandlingsrunda kommer Asiens betydelse som handelspartner att öka. Genom de främjande insatser som pågår och föreslås fortsätta kan regeringskansliet och utlandsmyndigheterna på olika sätt hjälpa näringslivet att dra nytta av de möjligheter som nu öppnar sig i Asien.
3. Asiens vidare utveckling förutsätter omfattande strukturella reformer, ökad öppenhet och institutionsuppbyggnad. Fortsatta reformer är en förutsättning för en positiv ekonomisk utveckling, en förbättrad miljö, fortsatt demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter, förbättrad säkerhet och fattigdomsminskning. Sverige bör därför även framgent stödja fortsatta reformer, såväl politiskt som genom konkreta biståndsinsatser och stärka det regionala samarbetet länderna emellan.
4. Omfattande fattigdom kvarstår, trots framstegen, som Asiens största utmaning. I regionen lever 2/3 av jordens fattiga befolkning. För att uppnå milleniemålet om att halvera andelen fattiga till år 2015 måste kampen mot fattigdom vinnas i Asien. Behov kombinerat med effektivitet talar för en ökad andel av biståndet till Asien, framför allt via EU men även bilateralt.
5. Spridningen av hiv/aids i Asien har ökat kraftigare än vad någon befarade. Såvida kraftfulla åtgärder inte vidtas riskerar Asien att drabbas av samma katastrof som delar av Afrika. Positiva exempel finns emellertid som visar på att det är möjligt att bromsa spridningen. Kampen mot hiv/aids måste prioriteras, i våra bilaterala relationer generellt och i utvecklingssamarbetet.
6. Miljön försämras drastiskt i Asien. Med nuvarande trend kommer de ekonomiska förbättringar som skett att motverkas av försämrad miljö. Den viktigaste förklaringen till miljöförsämringen är otillräcklig institutionell kapacitet, bristande miljöpolitik och otillräckliga investeringar. Svenska insatser bör därför riktas mot dessa områden.

7. I en alltmer internationaliserad värld spelar forskning och utbildning en strategisk roll i fördjupningen av relationerna mellan länder och kulturer. En del initiativ har tagits från svensk sida på detta område, men större ansträngningar måste göras för att exempelvis öka student- och forskarutbytet med Asien.
8. En fördjupning av relationerna till länderna i Asien förutsätter ett aktivt kulturutbyte och kultursamarbete. Strävan måste vara att ha ett decentraliserat kultursamarbete med väsentligt fler länder än idag. Härtill bör Sverige fortsatt bidra till ASEFs verksamhet.
9. Civilsamhället är under framväxt i en rad länder i Asien, och i andra, som Kina och Vietnam, finns ansatser till mera självständiga enskilda organisationer. Svenska enskilda organisationer kan genom besöks- och erfarenhetsutbyte spela en viktig roll för att stimulera asiatiska organisationers utveckling och därmed institutionellt bidra till att stärka demokratins strukturer och kultur.
10. Svenskt stöd till en gynnsam säkerhetspolitisk utveckling i Asien bör ske genom en fortsatt politisk dialog och ett agerande såväl regionalt som multilateralt. Arbetet bör inriktas på konfliktförebyggande, fredsfrämjande insatser samt stöd till ARF.

Bilaga 1 - Landavsnitt

AFGHANISTAN

Utvecklingen sedan 1999

Över två decenniers krig och väpnad konflikt – först mot sovjetiska ockupanter, sedan inbördeskrig – har slagit sönder landet, som redan dessförinnan var ett av de fattigaste och minst utvecklade i Asien. Infrastruktur, produktionsapparat och sociala sektorer ligger i spillror och statsförvaltningen fungerar endast rudimentärt. Över en miljon människor beräknas hittills ha omkommit till följd av de ännu pågående striderna. Landet är ett av de mest minerade i världen. Mer än fem miljoner afghaner lever som flyktingar utomlands och ytterligare ett par miljoner är internflyktingar.

Den utveckling som inleddes med den så kallade Bonnöverenskommelsen den 5 december 2001 och som syftar till att på några års sikt resultera i en demokratisk regering kan komma att vända landets färdriktning. Överenskommelsen slöts mellan flera, men inte alla, afghanska intressegrupper. Processen är ännu inte oåterkallelig, men den interimadministration som i juni 2002 skall efterträdas av en övergångsregering har, trots fortsatta sammanstötningar i delar av landet och motstånd från gamla strukturer, gjort framsteg som bara för några månader sedan ansågs omöjliga. Ett tecken på detta är det snabba och till stor del frivilliga flyktingåtervändande som inletts från främst Pakistan och Iran. Interimsadministrationens inflytande är fortfarande begränsat till främst Kabul, där ordningen upprätthålls med hjälp av den internationella styrkan ISAF. Likväl finns allmänt stöd för den påbörjade processen i stora delar av landet, där befolkningen efter den utdragna konflikten ser en möjlighet att förbättra sina livsbetingelser och hoppas att långsiktigt och starkt internationellt engagemang i allt större utsträckning skall begränsa krigsherrars och regionala ledares

inflytande. Det kan dock inte uteslutas att interna konflikter kommer att underblåsas av politiska och ekonomiska intressen i grannländerna och dessas mer eller mindre öppna stöd till de olika kontrahenterna. Samtidigt kan seriösa och långsiktiga regionala ekonomiska intressen verka till förmån för stabiliteten i Afghanistan.

Ekonomiskt har Afghanistan återfallit i självförsörjningsjordbruk. Livsmedelsproduktionen, som visade tecken på en återhämtning under mitten av 1990-talet, har dalat igen efter svår torka de tre senaste åren. Beroendet av importerade livsmedel är stort, oavsett om det rör sig om humanitär livsmedelshjälp eller kommersiell export, vilka står för ungefär lika stora delar av de livsmedel som kommer utifrån. Formella institutioner för lagstiftning, rättsskipning, demokratiska institutioner och media samt stora delar av statsförvaltningen har i princip upphört att fungera. Som en följd av det traditionella samhällets sammanbrott har kriminell verksamhet kunnat breda ut sig. Krigsrelaterad verksamhet, narkotikaproduktion och smuggling har blivit tolererade sätt att skaffa en utkomst. Under 2001 utfärdade talibanregimen ett förbud mot vallmoodling som följdes. Interimsregeringen har inlett en motsvarande kampanj mot den snabbt ökande vallmoodlingen sedan talibans fall.

Afghanistan har en etniskt varierad befolkning. De sunnimuslimska pashtunerna utgör den största gruppen men sannolikt inte en majoritet. De har genom en dominerande ställning under ett par hundra år vant sig vid att inneha makten. Tadjikerna är den största minoritetsgruppen. Traditionellt relativt välutbildade har de haft ett betydande politiskt inflytande och en stark ställning inom förvaltningen. Majoriteten av befolkningen är sunnimuslimer. Hazarerna är shiiter, står för en stor del av den utbildade arbetskraften i städerna och har en historia som förtryckt minoritet. Uzbeker och turkmener har dominerat de rika jordbruksområdena i norr och har haft långvariga kontakter med sina etniska anförvanter i nuvarande Uzbekistan och Turkmenistan.

Inbördeskriget har kraftigt försämrat den historiskt ömtåliga balansen mellan de olika folkgrupperna. Landet har under 90-talet allt tydligare splittrats i olika regioner. Det kan komma att ta lång tid innan denna etniskt grundade misstro kan överbryggas.

Överträdelser av mänskliga rättigheter är vanliga. Mest uppmärksammade blev under talibantiden övergreppen mot kvinnors rättigheter, men detta är en företeelse som inte enbart kan tillskrivas taliban. Främsta orsaken var de drakoniska regler som talibanerna införde med bl a kraftigt begränsade möjligheter för kvinnor och flickor att arbeta, studera, få tillgång till hälsovård och att röra sig fritt. Det är dock värt att notera att talibanernas agerande delvis avspeglade de normer som är förhärskande på den afghanska landsbygden. Kvinnorna i de afghanska

lokalsamhällena har aldrig haft sina konventionsbaserade rättigheter; talibanernas fall från makten ändrar inte på detta förhållande.

Det internationella samfundet, med FN som en viktig aktör, har agerat snabbt för att bidra till en bred, politisk lösning på konflikten i Afghanistan för att sedan bistå vid en uthållig återuppbyggnad av det afghanska samhället. Vid konferensen för återuppbyggnad av Afghanistan i Tokyo i januari 2002 utlovades omkring 4,5 miljarder dollar till landets utveckling under de närmaste åren, och land efter land deklarerade sitt fortsatta och långvariga stöd till Afghanistan.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Det svenska humanitära biståndet till Afghanistan har mellan åren 1982 och 2000 uppgått till ca 1,2 miljarder kronor. Huvudsyftet med det svenska stödet har varit att lindra följderna för den afghanska civilbefolkningen av väpnade konflikter och naturkatastrofer. Trots de svåra förhållandena i Afghanistan har insatserna till övervägande del kunnat genomföras.

Regeringen antog i januari 2002 en strategi för humanitärt stöd och utvecklingsamarbete med Afghanistan. Denna strategi formulerar inriktningen på det fortsatta svenska biståndet till Afghanistan för de tre åren 2002-2004. Volymen för utvecklingsarbetet anges till mellan 750 miljoner och en miljard kronor under denna period. Huvuddelen av det svenska stödet skall ske inom områdena undervisning, hälsa, jordbruk och infrastruktur. Stöd har genom UNDP gått till den afghanska statsförvaltningen. Sverige har även bidragit till UNICEFs Back-To-School projekt som syftade till att ge 1,5 miljoner afghanska skolbarn möjlighet till gemensam skolstart i slutet av mars 2002. Vidare bidrog även Sverige till UNHCRs återvändandeprogram för afghanska flyktingar. Svenska räddningsverket har bl.a. arbetat med att öppna vägen mellan Herat och Kabul och röjt snö i Bamiyan provinsen. Under våren 2002 ingick två svenskar i det team som bistår EUs särskilda sändebud till Afghanistan, en gender/mänskliga rättigheters expert och en politisk rådgivare.

Sverige bidrar med en underrättelsepluton och ett antal stabs-officerare till ISAF. Fortsatta bidrag till ISAF och återuppbyggnaden av den afghanska säkerhetssektorn övervägs för närvarande. Sverige sekonderar vidare en svensk militärrådgivare till den integrerade FN-missionen UNAMA. Svenskt näringsliv har även spelat en roll i Afghanistan genom Ericsson som i januari 2002 installerade ett lokalt GSM-nät i Kabul för att underlätta kommunikationsmöjligheterna för FN, Röda Korset och NGOs.

Sverige har genom bl a Svenska Afghanistan Kommittén (SAK) spelat en framträdande roll i Afghanistan under många år. SAK har varit aktivt i Afghanistan sedan början på 1980-talet och har varit en av Afghanistans största arbetsgivare med omkring 8000 afghaner anställda. De driver cirka 500 skolor, där närmare en fjärdedel av eleverna är flickor, 170 kliniker på den afghanska landsbygden och ett framgångsrikt jordbruksprogram. Även svenska Rädda Barnen och svenska Röda Korset har varit mycket aktiva i Afghanistan och stötts av Sida. Svenska Rädda Barnen bedriver hjälp till självhjälp i flyktinglägren och svenska Röda Korset driver ett vattenprojekt som försörjer 100 000 flyktingar.

De svenska relationerna med Afghanistan kommer att domineras av humanitärt stöd och återuppbyggnad under de närmaste åren. Inom ramen för detta kan både begränsade kommersiella relationer och kulturella kontakter äga rum. Sveriges långa historia av engagemang i Afghanistan har lett till att omfattande kompetens om Afghanistan byggts upp i Sverige. Sveriges ambassadör i Islamabad har sidoackrediterats i Kabul och Sida avser att öppna ett biståndskontor i landet under 2002.

BANGLADESH

Utvecklingen sedan 1999

Under 1990-talet har det skett en demokratisk utveckling i Bangladesh. I landet har bl.a. flera fria allmänna val genomförts. Awami League (AL) övertog, efter 20 år i opposition, regeringsansvaret i juni 1996 efter att ett fritt och korrekt val hållits. Efter att denna regering under premiärminister Sheikh Hasina fullbordat sin mandatperiod hölls nya parlamentsval i oktober 2001. Valkampanjen blev orolig med inslag av bl.a. kravaller och politiska mord. Resultatet av detta senaste allmänna val blev att en av Bangladesh Nationalist Party (BNP) ledd fyrparts-konkoalition säkrade regeringsmakten då denna erhållit mer än 2/3 av platserna i parlamentet. Regeringsskiftet ledde emellertid till förnyad oro och politiskt våld i landet samt till övergrepp och trakasserier av den hinduiska minoriteten. Härtill kommer att AL beslutade att bojkotta delar av arbetet i parlamentet efter regeringsskiftet, en metod i den politiska kampen som använts vid skilda tillfällen av bägge de politiska huvudlägrens ledare, Sheikh Hasina och Khaleda Zia. Maktkampen och konfrontationspolitiken dem och deras partier

emellan riskerar således fortsätta att påverka den inrikespolitiska situationen och det politiska klimatet i Bangladesh. I denna mycket speciella politiska kultur som präglat Bangladesh har utvecklingsansträngningarna ofta kommit i andra hand och landet, som idag har drygt 130 miljoner invånare, är trots förbättringar av de sociala indikatorerna fortfarande ett av världens fattigaste länder. (Från plats 143 för fem år sedan till plats 132 år 1999 i UNDP:s Human Development Index).

Biståndets andel av BNP har under nittioalet sjunkit från 7 till 2,6 procent, vilket är långt mindre än för flertalet fattiga länder i Afrika och också mindre än vad arbetskraftsexporten till mellanöstern inbringar. Den i omvärlden fortfarande vanligt förekommande bilden av Bangladesh som ett extremt biståndsberoende land är därmed snedvriden.

Avsevärda förbättringar har skett under nittioalet, bl.a. har t.ex. läskunnigheten och bildningsnivån ökat, livslängden stigit och befolkningsökningen nedbringats. Barns och kvinnors ställning är emellertid alltför svag, även om statsmakten genom lagstiftning och andra initiativ sökt förbättra dessa gruppers situation. Korruptionen är utbredd och statsförvaltningen anses vara ineffektiv och i grunden obenägen till förändringar. En oroande tendens är att våldet i samhället, vilket även riktas mot politiska aktivister, författare och journalister, under de senaste åren har tenderat att tillta.

Ekonomi i Bangladesh, som sakta rört sig från centralstyrning och planekonomi till avreglering och en friare marknad, har förbättrats under senare år. BNP uppgick år 2000 till närmare 50 miljarder USD. Tillväxttakten har legat över 5 procent årligen under hela 1990-talet, vilket i sig utgör en förutsättning för att andelen fattiga ska minska. Den utbredda fattigdomen, med över 60 miljoner människor som lever under fattigdomsstrecket, utgör emellertid alltför det största hindret för utveckling. Trots vissa ekonomiska och sociala framsteg har Bangladesh långt till mål. Landet fortsätter att visa en splittrad ekonomisk utveckling, med hygglig tillväxt men utan bredare uppsving. Industrisektorn lider av för låga investeringsnivåer och den privata sektorns expansion hämmas av undermålig infrastruktur, bristande finansmarknad och förtärande byråkrati. Jordbruket, som lyckats tillse att landet de senaste två åren varit självförsörjande vad avser ris och övrig spannmål, utgör den bangladeshiska ekonomins ryggrad. Men på sikt föreligger ändå ett behov av omfattande reformer för en reell övergång från jordbruk till industri. Exploateringen av landets stora naturgasfyndigheter kommer att spela en växande roll i Bangladesh ekonomi.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

I Asienstrategin påpekades att utvecklingssamarbetet kunde spela en roll i stärkandet av samhällsinstitutionerna i Bangladesh. Det svenska biståndet till Bangladesh uppgick år 2000 till c:a 200 miljoner kronor, varav 140 miljoner utgjordes av landramen. Som jämförelse kan nämnas att det totala biståndet till Bangladesh uppgår till cirka 20 miljarder kronor per år. En ny landstrategi för perioden 2002-2005 har antagits och träder i kraft den 1 januari 2002. I denna betonas stöd till de sociala sektorerna hälsa och utbildning, stöd för att stärka lokalt självstyre, demokrati samt insatser som bidrar till att skapa förutsättningar för en miljömässigt hållbar näringslivsutveckling. Landstrategin öppnar samtidigt för ökat stöd till infrastruktur, energi, telekom och miljö, som kan gagna svenska företags exportmöjligheter. Ett nytt samarbetsavtal med Bangladesh trädde i kraft i januari 2002.

Asienstrategin pekade även på ett ökat intresse för Bangladesh som handelspartner. Under de senaste åren har Sveriges handel med Bangladesh fortsatt att utvecklas positivt. Totalt uppgick handelsvolymen år 2000 till drygt 1,1 miljarder kronor, varav nära 200 miljoner utgjordes av svensk export. Den positiva trenden fortsatte under 2001. Antalet svenska företag representerade i Bangladesh uppgår idag till drygt femtio, i det närmaste en fördubbling under de senaste fem åren. Ericson, ABB, H&M, Lindex, Volvo och Elof Hansson tillhör de mest väletablerade i landet. För att underlätta det kommersiella utbytet har ett Bangladesh-Sweden Economic Forum bildats. De kommersiella utvecklingsmöjligheterna för svenska företag i Bangladesh bedöms som potentiellt goda. Intressanta investeringsmöjligheter utgör områden som infrastruktur, energi, miljö och IT – marknaden för mobiltelefoni är t.ex. avreglerad. För att täcka det framtida behovet måste energisektorn byggas ut i snabb takt. Svenskt kunnande och svenska erfarenheter inom miljöområdet bedöms ha goda möjligheter att konkurrera inom ramen för rent kommersiella åtaganden, liksom inom ramen för biståndsfinansierad verksamhet, t.ex. genom AsDB och Världsbanken. Förutsättningar för utländska investeringar har förbättrats. Under de närmaste åren kan också projektexporten komma att öka med hjälp av krediter finansierade över biståndsanslagen.

Det officiella besöksutbytet med Bangladesh har varit relativt begränsat under en följd av år. Förutvarande biståndsministern Maj-Inger Klingvall besökte Bangladesh i maj 2000.

BURMA

Utvecklingen sedan 1999

Situationen i Burma är fortsatt svår. Allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna förekommer i oförminskad omfattning. Godtyckliga arresteringar, misshandel, tvångsförflyttningar och tvångsarbete är vanliga. Fler än 1500 personer sitter fortfarande fängslade på politiska grunder i landet, däribland ett 20-tal parlamentsledamöter.

Under 2000 och 2001 kunde dock en försiktigt positiv politisk utveckling i landet skönjas: en dialog inleddes mellan militärregimen och Aung San Suu Kyi, ungefär 200 fängslade medlemmar ur oppositionen frisläpptes och oppositionen tilläts öppna vissa kontor. I maj 2002 frigavs Aung San Suu Kyi från sin 20 månader långa husarrest. Därtill fick ILO och FN:s rapportör för mänskliga rättigheter i Burma tillstånd att besöka landet. Även FN:s särskilda sändebud för Burma genomförde flera besök i syfte att befrämja samtalen mellan regimen och oppositionen. Ännu återstår att se om samtalen kan leda till den nationella försoningsprocess som behövs för att landet skall kunna utvecklas politiskt, ekonomiskt och socialt. För att det skall kunna ske krävs att militären är beredd att gå från små eftergifter till reella förhandlingar om återgång till demokrati. En ytterligare förutsättning för försoning är att de olika etniska minoriteterna i landet inkluderas i processen.

Burma har ett mycket allvarligt hiv/aids-problem som riskerar att få epidemiska proportioner. Upp till 4 procent av den vuxna befolkningen kan vara smittad med hiv. Militärregimen erkänner dock inte officiellt omfattningen av detta problem.

Burma är ett land med rika naturtillgångar vars ekonomi körts i botten efter decennier av vanstyre. Detta har medfört att landet, trots goda naturliga förutsättningar, alltjämt tillhör världens minst utvecklade länder.

Burmas isolering har bidragit till att Kinas inflytande över Burma är stort och växande. Det militära samarbetet är mycket omfattande och de ekonomiska förbindelserna med Kina av stor betydelse. Burmas utrikesrelationer präglas även av de väpnade konflikter som pågått mellan centralregeringen och de olika etniska grupperna sedan landets självständighet. Dessa konflikter har lett till att det finns ca 130 000 burmesiska flyktingar i thailändska flyktingläger längs gränsen mellan de båda länderna. Burmas relationer med Thailand är komplexa och emellanåt problemfyllda.

Sveriges bilaterala relationer med Burma är mycket begränsade. Handelsförbindelserna är marginella och få svenska företag torde under rådande förhållanden vara benägna att handla med Burma. Även turismen är begränsad, särskilt i jämförelse med landets grannländer. Tillsammans med övriga EU-länder intar Sverige en mycket kritisk hållning gentemot regimen. EU:s gemensamma ståndpunkt från 1996 förlängs var sjätte månad och har gradvis skärpts. Ståndpunkten innehåller bl.a. visumförbud för de ledande skikten inom regimen, förbud mot handel med vapen samt förbud mot biståndssamarbete (förutom humanitärt bistånd via enskilda organisationer).

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Under de tre år som gått har Sverige aktivt verkat för den burmapolitik som föreslogs i Asienstrategin. I strategin fastslogs att Sverige inom ramen för olika internationella fora även fortsättningsvis skulle verka för att skapa bredast möjliga opinion för en återgång till demokrati i Burma. Därutöver föreslogs bl.a. bistånd till burmesiska flyktingar samt stöd för internationella insatser för att motverka droghandeln. Samtliga av dessa ansträngningar bör fortsätta.

Under Sveriges ordförandeskap i EU våren 2001 genomfördes en trojkaresa till Burma. Sverige har även nära kontakt med FN:s särskilda sändebud, Ismail Razali, i dennes ansträngningar att åstadkomma en nationell försoningsprocess i Burma. Dessutom samordnar Sverige sedan elva år tillbaka FN:s generalförsamlings årliga resolution om de mänskliga rättigheterna i Burma. Sverige bidrar även aktivt inom ramen för EU-samarbetet till arbetet inom FN:s kommission för mänskliga rättigheter som årligen antar en resolution om Burma.

Sverige bör fortsätta att föra en aktiv burmapolitik inom ramen för EU och andra internationella fora såsom FN, ILO och ASEAN. Så länge samtalen mellan regimen och oppositionen pågår bör politiken vara pådrivande snarare än fördömande. Ökade ansträngningar bör göras för att engagera de olika etniska grupperna i den politiska utvecklingen och informera dessa om Sveriges och EU:s burmapolitik.

I Asienstrategin fastslogs att Sverige skulle fortsätta att stödja de krafter som verkar för en demokratisk utveckling i Burma. Dessa insatser bör fortsätta. Sedan Asienstrategin lades fram har stöd bl.a. getts genom Olof Palme centret samt till oppositionens radiostation i Oslo. Riksdagen har i samarbete med Sida i februari 2002 genomfört en utbildning i Stockholm för burmesiska exilparlamentariker.

Strategin slog även fast att biståndet till burmesiska flyktingar i Thailand skulle fortsätta. Under perioden 2000 och 2002 står Sverige

för ungefär 15 procent av kostnaderna för denna flyktingverksamhet och är därmed en av de största givarna. Stödet kanaliseras dels genom Diakonia, dels indirekt genom bidrag till UNHCR och ECHO. Stödet till de burmesiska flyktingarna är viktigt och bör fortsätta.

Stöd till projekt för att motverka spridningen av hiv/aids skall prioriteras. Behovet av humanitärt bistånd är stort också inom andra sektorer. Biståndet är i princip förenligt med EU:s gemensamma ståndpunkt om Burma, varför Sverige bör uppmärksamma de öppningar för utökat humanitärt bistånd som kan finnas. Biståndet bör utformas i nära samråd med den burmesiska oppositionen.

Ytterligare en prioritering i strategin var att stödja internationella ansträngningar för att motverka den omfattande burmesiska drogandeln. Sverige är en av de största givarna till FN:s narkotika-program, UNDCP. Ökade ansträngningar bör göras inom detta område. Även förekomsten av tvångsarbete bör motverkas mer aktivt.

FILIPPINERNA

Utvecklingen sedan 1999

Filippinerna är en av Asiens demokratier, men en demokrati som ständigt utmanas genom en rad defekter, ytterst härledda ur landets koloniala och feodala förflutna. Landet har ännu inte återhämtat sig från den långvariga politiska instabilitet, som kulminerade i dåvarande presidenten Estradas avlägsnande från makten i januari 2001 efter anklagelser om omfattande maktmissbruk och grov korruption. Bakom Estradas störtande, som skedde med den filippinska militärens tysta medgivande, låg en bred koalition av ledande företrädare för kyrkan, landets ekonomiska elit och det civila samhället inklusive den fackliga rörelsen och politiska partier på vänsterkanten. Omständigheterna kring Estradas fall har på nytt demonstrerat det filippinska samhällets inneboende demokratiska styrka.

President Gloria Macapagal Arroyos tillträde har delvis skapat nya förutsättningar för nödvändiga sociala, politiska och ekonomiska reformer. Efter en knapp seger i valet i maj 2001 presenterades en ambitiös reformagenda. Tyngdpunkten läggs vid kamp mot massfattigdomen, vilken genom hållbar ekonomisk tillväxt och jämnare inkomstfördelning skall halveras inom en tioårsperiod. Flykten från landsbygden in i växande mega-städer skall förhindras genom nya arbeten inom jordbruk, turism och infrastruktur. Väl medveten om den

strategiska betydelsen av bestående fred och stabilitet på Mindanao, boplatser för landets drygt 5 miljoner muslimska invånare, har regeringen inlett fredssamtal med den muslimska separatiströrelsen MILF.

Ännu återstår att se om president Arroyo skall lyckas genomföra reformerna. Motkrafterna är starka och tiden kort fram till ordinarie presidentval i maj 2004. En eventuell framgång är avhängig av ökad tillväxt i den filippinska ekonomien. Utvecklingen i världsekonomin sedan händelserna den 11 september och kampen mot terrorismen har knappast underlättat för regeringen att lösa landets många problem.

Oroligheterna i det muslimska Mindanao fortsatte under 2001. I början av 2002 inledde regeringen en militärkampanj, understött av amerikanska styrkor, mot den kriminella rörelsen Abu Sayyaf, som anses ha kontakter med Al Q'aida. Den amerikanska närvaron orsakade begränsade demonstrationer i huvudstaden.

I jämförelse med regionens övriga länder gick Filippinerna relativt oskatt ur Asienkrisen, mycket en följd av den ekonomiska reformperioden under president Ramos (1992-98). Den ekonomiska återhämtningen under senare år har emellertid varit mindre robust än i grannländerna och Filippinerna har halkat efter i såväl tillväxt som inkomstnivåer. Tillväxten under det senaste decenniet har i genomsnitt legat kring 4 procent, d.v.s. otillräckligt över den årliga befolkningsökningen om 2,3 procent, den högsta i regionen. Även om ett flertal sociala indikatorer enligt FN:s Human Development Report förbättrats under senare år förblir Filippinerna ett av regionens fattigare länder. Över 10 miljoner av landets 76 miljoner invånare lever i absolut fattigdom. Landets miljöproblem är omfattande och utgör även på kort sikt ett allvarligt hot mot en hållbar utveckling.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Filippinerna förblir i sin egenskap av en av Asiens mera livaktiga demokratier och viktig förespråkare för intensifierat regionalt samarbete en intressant samarbetspartner för Sverige och svenskt näringsliv. Flera åtgärder har genomförts för att stärka relationerna med Filippinerna, bl.a. har dialogen vidgats och miljösamarbetet breddats. Inom ASEM har Sverige och Filippinerna tillsammans med Thailand ingått ett nära samarbete för att bekämpa handeln med kvinnor och barn. Samarbetsavtal har upprättats mellan de svenska och filippinska vetenskapsakademierna och olika universitet.

Intresset för närmare kontakter mellan partier, fackliga och enskilda organisationer samt andra företrädare för det civila samhället har under senare tid ökat betydligt. Detsamma gäller intresset för bilateralt

besöksutbyte på politisk nivå. Förutsättningarna är nu också bättre för en fördjupad politisk dialog som spänner över ett brett fält: demokrati och de mänskliga rättigheterna, gemensamma åtgärder mot handeln med kvinnor och barn, bekämpning av internationell brottslighet och terrorism samt den globala miljön.

Sveriges bilaterala handelsutbyte med Filippinerna har under senare år ökat, dock utan att hittills nå upp till den volym som förelåg under åren före Asienkrisen. Ansträngningar har gjorts för att söka tillvarata de affärsmöjligheter som den asiatiska utvecklingsbanken (AsDB) i Manila erbjuder inom ramen för sin omfattande projektverksamhet i Asien som helhet. Under våren 2001 besökte en talrik svensk affärsmannadelegation Manila och banken för att bl.a. studera bankens upphandlingsregler för dess verksamhet på miljövårdsområdet.

Det ömsesidiga intresset att främja det bilaterala varuutbytet förblir centralt i våra relationer. Här kan utvecklingssamarbetet spela en positiv roll som en katalysator för betydande exportmöjligheter inom främst miljöområdet. Bland övriga branscher som ökat starkt i betydelse under senare år och som ter sig intressanta ur ett svenskt perspektiv märks bl.a. kommunikationer, telekom, IT, miljöteknik, utrustning för metallindustri samt inom gruvindustri och skogsbruk. Lokaliseringen av AsDB:s huvudkontor till Manila understryker ytterligare Manilas roll, som en värdefull kontrollpunkt för svensk näringsliv beträffande bankens projektverksamhet. En mera konsekvent bevakning av verksamheten vid banken och dess lokalkontor i asiatiska huvudstäder är en förutsättning för att Sveriges andel av bankens upphandling av varor och tjänster på sikt skall nå en tillfredsställande nivå.

Landstrategin för Sveriges utvecklingssamarbete med Filippinerna för 2001-2005 ger fortsatt möjlighet till ett fördjupat samarbete på miljövårdsområdet och framför allt inom avfallshantering och vattenrening. Samarbetet syftar även till att stärka det demokratiska styrelsesättet och det civila samhället i linje med Asienstrategins allmänna målsättning. Det svenska biståndet uppgick 2000 till 26 miljoner SEK främst inom miljöområdet och i form av s.k. kontraktsfinansierat tekniskt samarbete (KTS) och stöd till enskilda organisationer.

HONGKONG

Utvecklingen sedan 1999

Nära fem år har nu förflutit sedan Hongkong den 1 juli 1997 blev en Särskild Administrativ Region (HKSAR) i Folkrepubliken Kina. Många farhågor om att Hongkong skulle absorberas av Kina uttrycktes inför överlämnandet. Det har dock visat sig att konceptet "ett land två system" fungerat över förväntan. Press- och åsiktsfriheten liksom organisationsrätten har försvagats något men är i stort intakta. Centralregeringen i Peking har tidvis utövat visst tryck på den politiska ledningen i Hongkong, bl.a. vad gäller Falungong-rörelsens möjligheter att verka i Hongkong, och den har tvivelsutan ett avgörande inflytande på Hongkongs politiska liv. Den långsiktiga utvecklingen av relationen till fastlandet är svårbedömbart men f.n. finns inga tecken som tyder på försämrade förbindelser mellan Peking och Hongkong - snarare tvärtom.

Under det senaste året har det blivit alltmer uppenbart att Hongkongs regering och näringsliv sökt ekonomisk integration med södra och västra Kina. Guangdongprovinsen och Pärlflodsdeltat utgör en viktig marknad för Hongkongs tjänstebaserade ekonomi. En fortsatt positiv ekonomisk utveckling i Kina, jämte landets anslutning till WTO, som Hongkong varit medlem i sedan tillkomsten, medför ökade ekonomiska möjligheter för Hongkong. Trots konkurrens från främst Kanton och Shenzhen torde Hongkongs utmärkta infrastruktur, väl fungerande förvaltning och opartiska rättsväsende medföra att Hongkong de närmaste åren kvarstår som en ledande ekonomi i södra Kina.

Hongkong och Sverige har ungefär lika stor BNP per capita. Ekonomin är beroende av Kinas utrikeshandel och handeln med USA. Det är mycket viktigt för Hongkong att kunna erbjuda förstklassig service vad gäller hamnar, och övrig logistik, särskilt när konkurrensen från kringliggande städer ökar. Den djupa konjunkturnedgången efter händelserna i USA i september 2001 och den internationella oro som rätt därefter har givetvis också drabbat Hongkong. Detta har tagit sig uttryck i minskad handel och turism, obetydlig tillväxt i ekonomin, hög arbetslöshet och ett stort budgetunderskott. Regionens framtid ter sig något osäker. Valutareserven är dock alltså betryggande och uppgick vid årsslutet 2001 till c:a 350 miljarder HKD, eller c:a 470 miljarder SEK.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sveriges förbindelser med Hongkong är inriktade på handel och investeringar, med utvecklade band inom forskning och vetenskap. Hongkong är en viktig handelspartner för Sverige och ca 120 företag med svensk anknytning finns representerade i området, varav flera med regionala huvudkontor. Ca 850 personer är registrerade på generalkonsulatets svensklista.

Under de tre år som har gått har Sverige verkat för den politik som föreslogs i Asienstrategin på flera sätt och tagit initiativ att främja kontakterna med Hongkong. Besöksutbytet har omfattat flera områden, bl a IT, miljö och forskning.

För Sveriges del förblir Hongkong viktigt från kommersiell synpunkt, särskilt mot bakgrund av den ekonomiska integrationen med södra Kina. IT- och miljösektorena jämte bioteknik kan fortsatt framhållas som särskilt intressanta områden för svensk export till Hongkong. Ökad exponering av svenskt kunnande inom dessa områden genom deltagande i mässor/symposier och delegationsbesök skulle kunna bidra till ökad export. Det formaliserade miljösamarbete som inletts mellan Hongkong och Guangdong-provinsen bör kunna erbjuda affärsmöjligheter för svenska företag. Det borde också finnas möjligheter att på sikt attrahera investeringar från Hongkong till Sverige.

Våren 2001 infördes viseringsfrihet till Schengenområdet för innehavare av HKSAR-pass. Det finns därmed ökat utrymme att verka för turistresor till Sverige. Under kommande år kommer satsningar göras på Sverigeinformation, bl a i samband med de regelbundet återkommande kulturevenemangen med svensk anknytning. Vidare kommer personutbyte inom forskning och utbildning att prioriteras. Det finns ett ömsesidigt intresse för ökat studentutbyte mellan Hongkong och Sverige. Fortsatt officiellt besöksutbyte är angeläget. Bilateralt liksom inom ramen för EU-arbetet bör vi fortsatt understryka vikten av att Kina efterlever åtagandet om Hongkongs självstyre.

INDIEN

Utvecklingen sedan 1999

Under de senaste åren har Indien uppvisat en stabil ekonomisk tillväxt, även om tillväxttakten har fallit svagt från 6,6 % 1998-99 till cirka 5% 2001. Orsaken till denna nedgång anses i huvudsak vara brister i den inhemska ekonomin, eftersom Indien är ett land som är relativt isolerat

från resten av världsekonomin och därför har ett mycket lågt sårbarhetsindex. Flera dåliga monsuner som har minskat jordbruks-sektorns efterfrågan i den övriga ekonomin, stora budgetunderskott i den offentliga sektorn, ökade energipriser, jordbävningen i Gujarat, alltmer uppenbara brister i infrastrukturen och förseningar i reformprocessen har bidragit till den lägre tillväxttakten. Även om Indiens ekonomi i BNP-termer är nästan dubbelt så stor som Sveriges är dess andel av världshandeln endast hälften så stor. Trots detta är Indien numera, enligt Världsbankens beräkning av köpkraftsparitet i US-dollar, världens 4:e största ekonomi efter USA, Kina och Japan. BNP per capita blir enligt detta beräkningssätt 2 230 USD 1999, att jämföra med 450 USD enligt konventionell beräkning. En indikation på förbättrade levnadsvillkor är att Indien har avancerat, om än långsamt, i UNDP:s årliga Human Development Index, från 128:e till 115:e plats.

Behovet av infrastrukturinvesteringar i transportsektorn, kraft- och vattenförsörjning, telekommunikationer, jordbruk och miljö är mycket stort. Regeringen har insett att dessa flaskhalsar hindrar den ekonomiska tillväxten, och har ambitiösa planer för att få igång investeringarna. Regeringen söker också skapa bättre förutsättningar för privata inhemska och utländska investeringar genom en rad reformförslag, inklusive privatisering av offentliga företag. Även om reformsträvandena möter stort motstånd från grupper som har intresse av att den hittillsvarande ordningen består, så kan man räkna med en ökad liberalisering av ekonomin och handeln, om än med fördröjningar. Sammantaget skulle detta leda till något ökad tillväxt och därmed en ökad efterfrågan också på importerade produkter, inte minst investeringsvaror.

Politiskt, och särskilt i utrikespolitiskt hänseende, har dock utvecklingen under de senaste åren varit negativ. Efter Indiens och Pakistans kärnprovsprängningar 1998 har flera händelser bidragit till att försämra den säkerhetspolitiska situationen och stabiliteten i regionen. Den militära sammandrabbningen med Pakistan i Kargil 1999, general Musharraf's militärkupp i Pakistan samma år, det resultatlösa Agratoppmötet 2001 men framför allt händelserna i USA den 11 september 2001 och det efterföljande Afghanistankriget har lett till svåra spänningar mellan de bägge länderna.

Efter terroristattackerna den 11 september 2001 gav Indien sitt oreserverade stöd till den internationella koalitionen mot terrorism, även om man ifrågasatte Pakistans motiv till den tvära omsvängningen i fråga om talibanerna i Afghanistan. Indien ansåg även att Pakistan inte förtjänade det generösa stöd som omvärlden gav till landet.

Terroristattackerna mot delstatsparlamentet i Kashmir och det indiska parlamentet under hösten/vintern 2001, och den tilltagande

våldsspiralen i Kashmir framkallade mycket svåra spänningar mellan Indien och Pakistan under försommaren 2002. Det indiska tålamodet med omvärldens uppmaningar om återhållsamhet var på upphällningen. I maj 2002 verkade risken för ett fullskaligt krig mellan de bägge länderna högre än någonsin sedan Bangladesh-kriget 1971.

Parallellt med, och i viss mån kopplat till, den utrikespolitiska situationen, har den inrikespolitiska utvecklingen gradvis försämrats sedan 1999. Den BJP-ledda NDA-regeringen som ursprungligen fick ett tämligen starkt mandat att regera landet, drabbades av upprepade inre konvulsioner, vilka flera gånger har sett ut att kunna fälla regeringskoalitionen i förtid. Ett antal mindre stödpartier har dragit tillbaka sitt stöd till NDA som har förlorat regeringsmakten i ett tiotal delstater under sina år vid centralmakten. Av oppositionspartierna är det i första hand Kongresspartiet som har tjänat på BJP:s och NDA:s förfall, dock utan att ha tillräcklig kraft för att utmana regeringen på allvar. De flesta bedömare ansåg vid mitten av 2002 att regeringen skulle kunna sitta kvar under den närmaste framtiden, om än med betydligt minskat handlingsutrymme.

Den kanske allvarligaste inrikespolitiska händelsen på senare tid var de religiöst färgade upploppen i delstaten Gujarat i februari-april 2002, då mellan 1000 och 2000 människor, de flesta muslimer, dödades i pogromliknande kravaller. Flera indiska och internationella människorättsorganisationer och även flera utländska diplomater har bedömt att angreppen på muslimer och muslimsk egendom var noga förberett och att delstatsregeringen och polisen gjorde sig medskyldig eftersom man valde att inte ingripa i tid mot våldsverkarna. Våldet i Gujarat ledde till en hätsk debatt i parlamentet och i nationella media och försvagade den sittande NDA-regeringen kraftigt.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Beskrivningen av relationerna mellan Sverige och Indien i Asienstrategin gäller i huvudsak fortfarande. De bilaterala förbindelserna är liksom tidigare omfattande och goda, om än med irritationsmoment (Bofors, kärnvapenproven), och har manifesterats i besöksutbyten på statschefs-, regerings- och parlamentsnivå. Indiens kärnvapenprov 1998 ledde till neddragning av utvecklingssamarbetet, men en ny landstrategi för utvecklingssamarbetet med Indien är under utarbetande. På det ekonomiska området har förbindelserna utvecklats i positiv riktning, men det finns fortfarande en outnyttjad potential. Ansträngningarna att stimulera de ekonomiska förbindelserna måste därför intensifieras.

Sveriges import från Indien ökade med 25 procent till 1,8 miljarder kronor, och exporten till Indien med 43 procent till 2,6 miljarder kronor mellan åren 1999-2000. Ökningen av handeln i båda riktningar är givetvis glädjande, men det faktum att Indiens andel av Sveriges totala import och export endast utgör 0,3 procent indikerar att ansträngningarna att öka handelsutbytet måste intensifieras. Inte minst gäller detta produkter för infrastrukturinvesteringar där Sverige har både goda produkter och kunnande att bidra med. IT, bioteknologi och läkemedel är andra områden där det finns goda möjligheter att utöka forskning och tekniskt och ekonomiskt samarbete. Handelskontoret i Delhi, som inrättades 1999, har här, liksom ambassaden, en mycket viktig uppgift att främja det ekonomiska samarbetet. Undertecknandet av ett investeringsskyddsavtal år 2000 innebär att förutsättningarna för svenska investeringar i Indien förbättrats.

Efter de indiska kärnvapenproven våren 1998 sade regeringen upp treårsavtalet om utvecklingssamarbete med Indien som omfattade 900 milj. kr. Avtalade insatser fick dock fortsätta, medan i princip inga nya projekt fick startas, vilket medförde att volymen på utvecklingssamarbetet kom att minska betydligt de följande åren. Några undantag gjordes dock: regeringen beslutade i november 1998 att bidra med 40 milj. kronor till undervisningsprojektet Lok Jumbish och Sida fick samtidigt bemyndigande att finansiera vissa mindre insatser inom näringsliv, forskning och miljö. Stöd till enskilda organisationer i Indien har fortsatt under hela perioden.

I oktober 2000 fattade regeringen beslut om reviderade riktlinjer för utvecklingssamarbetet med Indien att gälla tills vidare. Samtidigt gavs Sida i uppdrag att senast hösten 2001 inkomma med en hypotes om det framtida utvecklingssamarbetet och att därefter utarbeta en ny landsstrategi för Indien att träda i kraft 1 januari 2003. Enligt de nu gällande reviderade riktlinjerna koncentreras utvecklingssamarbetet till fyra områden: fattigdomsinriktade sociala insatser, demokrati och mänskliga rättigheter, ömsesidigt utbyte och miljö.

Ett av de huvudsakliga mål som angavs i Asienstrategin beträffande Indien var att bredda och fördjupa de bilaterala politiska och ekonomiska relationerna med landet. Detta har i viss utsträckning uppnåtts. Potentialen i relationerna mellan Sverige och Indien är emellertid långt ifrån uttömd. Vad gäller dialogen på regeringsnivå och besöksutbytet kan nämnas statssekreteraren i Statsrådsberedningen och miljöministerns respektive besök till Indien 2000. Från Indien inkom besök från bl.a. socialministern och kommunikationsministern 2000 samt utrikesministern 2001. Under det svenska ordförandeskapet hölls ett utrikesministermöte med Indien som förberedelse för toppmötet EU-Indien i november 2001. Sverige bör eftersträva ett mer frekvent

besöksutbyte. Blandkommissionsprocessen bör kunna återupptas och anpassas för dagens behov.

Även ökad kontakt mellan institutioner bör eftersträvas, t.ex. vänortssamarbete, twinning mellan både statliga och privata organisationer, utökat utbyte mellan riksdagen och indiska parlamentet.

På det akademiska området har det Lundabaserade tvärvetenskapliga nätverket SASNET skapats för Sydasiensrelaterad forskning i Sverige, samt kontakter mellan akademiker och forskare i Sverige och Sydasiens. Detta samarbete bör stödjas, liksom bilateralt samarbete mellan indiska och svenska universitet och forskningsinstitutioner. Tillsammans med Svenska Institutet inbjuder ambassaden indiska forskare till Sverige.

Ansträngningarna att stimulera de ekonomiska förbindelserna måste intensifieras. Konkret bör UD och Exportrådet eftersträva att skapa större intresse för, och kunskap om, den indiska marknaden i Sverige. Ökade resurser bör avsättas till främjande- och kontaktskapande verksamhet både i Sverige och i Indien. Asienstrategin nämner särskilt vikten av att allokera resurser till handelskontoret i Delhi för kontaktskapande främjandeverksamhet. Några mer omfattande resurser har dock ej allokerats för detta ändamål. Ambassaden och handelskontoret har med oförändrade resurser samverkat för att främja svensk export och investeringar i Indien. Större främjandeevenemang har fått uppskjutas p.g.a. otillräckliga personal-, budget- och sponsorresurser.

Ett annat av Asienstrategins förslag var att delstatsregeringarnas ökade ambitioner på handelsidan borde uppmärksammas. Detta förslag har uppfyllts, bl.a. genom presentationer av svensk ekonomi, näringsliv och exportpotential, liksom genom invigningar och jubileer av svenska företag i olika delar av Indien. I Pune invigdes t.ex. en särskild Indien-Sverige-kommitté inom handelskammaren för främjande av ökat handelsutbyte.

Asienstrategin understryker slutligen på främjandeområdet vikten av uppbackning hemma för att förmedla kunskap och skapa intresse för Indien i Sverige, särskilt hos mindre och medelstora företag utan tidigare erfarenheter från Sydasiens. Detta har uppfyllts i så måtto att handelskontoret har medverkat i ett Indien-Sverige-seminarium på Exportrådet, samt har gjort presentationer om Indien vid ett antal svenska handelskammare.

Exempel på arrangemang av kulturfrämjande natur är stöd till en NGO som främjar översättningar och spridning av svensk litteratur; poesi-aftnar; visningar av svenska konstverk och medverkan i filmfestivaler. Därutöver har ambassaden medverkat i en utställning i samband med hundraårsminnet av Nobelprisen och organiserat en Nobeldagskonsert, arrangerat tre journalistbesök i Sverige och med-

verkat till utgivningen av Sverige-nummer i två affärstidningar. Möjligheterna till sponsring av ambassadens kultursatsningar har visat sig begränsade. Ambassaden har strävat efter att samverka med övriga EU-länder om t.ex. filmfestivaler och bokmässor.

Förutom att följa upp den egna Asienstrategin bör Sverige fortsätta att aktivt medverka i utformningen av EU:s strategi för ett förstärkt partnerskap mellan Europa och Asien. Sverige bör ta aktiv del i de program och evenemang som förekommer inom ramen för kommissionens arbete i Indien.

INDONESIEN

Utvecklingen sedan 1999

Efter en såväl ekonomiskt som politiskt turbulent period under de senaste åren präglas reformpolitiken i Indonesien fortsatt av den svåra ekonomiska krisen och politisk instabilitet. Indonesien var ett av de länder som drabbades hårdast av den finansiella krisen 1997 och antalet fattiga fördubblades nästan över en natt till en nivå från början av 80-talet. Idag lever fortfarande fler människor i extrem fattigdom än vad som var fallet innan den finansiella krisen drabbade Indonesien 1997. Väsentliga framsteg i demokratiseringsprocessen har dock gjorts, främst manifesterade i etableringen av reell media- och yttrandefrihet under 1998, genomförandet av ett fritt och hemligt parlamentsval i juni 1999, och det därpå följande fredliga maktskiftet som markerade slutet för den 35-åriga Soeharto-epoken. Indonesisk lagstiftning har reviderats och respekten bl a för de mänskliga rättigheterna har teoretiskt förbättrats. Militärens politiska roll har i viss mån avvecklats. Det civila samhället har utvecklats. En omfattande decentraliseringsprocess har inletts. En indonesisk helomvändning i frågan om Östtimor lade grunden för områdets separation från Indonesien 1999.

Den politiska utvecklingen efter 1998 har varit turbulent, vilket också påverkat förmågan till ekonomisk återhämtning. Indonesien, som under åren 1945 till 1998 hade endast två presidenter, har under åren 1998 till 2001 redan upplevt tre. Det centraliserade styrelseskicket under Soeharto har brutits upp och blottlagt en rad problem. Maktfördelningen mellan parlament och presidentmakt har ännu inte tydligt definierats. Effekterna av den asiatiska krisen, som drabbade Indonesien på ett omfattande och djupt sätt få kunnat förutspå, lever kvar. Indonesien dras med en omfattande korruption, en ineffektiv

byråkrati och implementeringen av nya lagar är bristfällig. De regionala konflikterna lever kvar och vare sig i Aceh, Moluckerna eller Papua är en acceptabel lösning inom synhåll. Etniska och religiöst färgade konflikter har blossat upp på många håll i landet.

President Megawati Soekarnoputri efterträdde i juli 2001 Abdurrahman Wahid som avsattes genom en misstroendeförklaring i folkförsamlingen. Megawati inledde sin presidentperiod genom att utse en regering som allmänt välkomnades som "den bästa tänkbara". Terrorattackerna i USA den 11 september 2001 förändrade i ett slag hennes förutsättningar att styra landet mot ekonomisk återhämtning, då hon i stället fick hantera en vidgad klyfta mellan nationalister å ena sidan och expansiva muslimska krafter å den andra, och uppenbarligen tvingas ta ökad inrikespolitisk hänsyn till muslimska intressen. Positioneringen inför 2004 års val har inletts i förtid, men en grad av stabilitet börjar skönjas i politiken efter de volatila åren 1998 – 2001.

Indonesien får stor betydelse regionalt och globalt genom sitt strategiska läge, sin stora befolkning (världens fjärde största) och som världens största muslimska stat. Säkerheten i Sydostasien är starkt beroende av en stabil utveckling i Indonesien.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sveriges relationer med Indonesien är goda. Genom sin storlek och ekonomiska betydelse och sin roll som aktör av vikt i regionen och internationellt, är Indonesien ett land med vilket Sverige eftersträvar breddade, ökade och fördjupade förbindelser, vilket också slogs fast i Asienstrategin. Den ökade öppenheten efter Soeharto-regimens fall har möjliggjort bredare politiska kontakter och ökat politiskt besöksutbyte. Bl.a. etablerade EU under 2000 en politisk dialog med Indonesien, som Sverige i egenskap av ordförande ledde under våren 2001. Efter och i och med de politiska omvälvningarna 1998-99 fick även utvecklings-samarbetet en bredare omfattning. Sverige kunde också, som föreslogs i Asienstrategin, stödja insatser mot fattigdom i krisens kölvatten genom ett bidrag 1998 till "Community Recovery Programme". Förslaget att stödja landets reformer ledde till att en landstrategi antogs 2000, vilken anger som ett fokus stöd till en demokratisk samhälls-utveckling. Detta har bl. a. resulterat i ett större bidrag till "Partnership for Governance Reform". En rad insatser har gjorts för att främja mänskliga rättigheter. Landstrategin har som andra mål stöd för en hållbar utveckling av miljön, också i enlighet med Asienstrategin, och Sverige bör fortsatt stödja insatser på detta område.

Sverige är i termer av utvecklingssamarbete och som politisk partner relativt liten i Indonesiens utrikeskontakter. Men med en strategi för ett bredare och fördjupat samarbete med Indonesien och med resurser att backa upp detta samarbete, bör Sverige fortsatt kunna bidra med katalytiskt stöd till de indonesiska uttalade ambitionerna att minska den utbredda fattigdomen och utveckla landet i demokratisk riktning med en öppen reformerad ekonomi. Ett ökat institutionellt samarbete bör eftersträvas på områden som kan bidra till den politiska och ekonomiska reformprocessen. Insatser till stöd för respekten för de mänskliga rättigheterna bör fortsätta. Besöket av Indonesiens samordningsminister för politik och säkerhetsfrågor, Soesilo Bambang Yudhoyono, i april 2002 gav en möjlighet att på hög politiskt nivå diskutera det politiska och ekonomiska utmaningarna Indonesien står inför.

Mest utvecklade är relationerna på det ekonomiska området. De större svenska företagen är till stor del sedan många år etablerade i landet. Statistik visar på ett ökat handelsutbyte och den svenska exporten närmar sig förkrisnivå. Svenska importsiffror visar på ett ökat intresse för indonesiska varor. Målsättningen att främja handeln har dock begränsats av den ekonomiska krisen. Likväl har svenska företag i Indonesien, i enlighet med Asienstrategin, skapat ett kontaktforum i form av Swedish Business Association (SBA). Den indonesiskeledda Indonesia-Swedish Association, ISA, med ett något bredare anslag av kontakter mellan de två länderna, har också vaknat till liv.

Svensk industri bör ha goda förutsättningar att på sikt och när resurser frigörs göra sig gällande på områden som miljö, kommunikationer och hälsovård. Handelsfrämjandet spelar därför en fortsatt viktig roll då landet trots svårigheter förblir en intressant marknad för industrin. Den svenska industriella närvaron hjälper till att sprida vetskap om Sverige, och främjandeverksamheten kan bli ett viktigt verktyg för att även i svårare tider vidmakthålla en omfattande svensk export till Indonesien.

En ökning av utbytet av akademiker och företrädare för enskilda organisationer och kulturinstitutioner har kunnat märkas. Det indonesiska civila samhället har utvecklats starkt under senare år, och livaktiga intresseorganisationer inom miljö- och konsumentområden, inom kvinnorörelsen, för bevakningen av mänskliga rättigheter och på den fackliga sidan har vuxit fram. I kontakter med dessa kan svenska organisationer bidra till att ytterligare stärka livskraften hos det civila samhället, och breddade sådana kontakter – som idag är små till omfattningen – bör främjas och uppmuntras. Ett vidgat akademiskt utbyte ligger också i ett svenskt intresse, inte minst då det bidrar till en förstärkt akademisk svensk kompetens om Indonesien och Asien.

JAPAN

Utvecklingen sedan 1999

Japan är världens näst största ekonomi och Asiens ojämförligt största ekonomi. Ekonomin har dock det senaste årtiondet brottats med strukturella problem. Den ekonomiska krisen är den allvarligaste sedan kriget och utvecklingen de senaste tre åren har inte inneburit någon förändring i stort av situationen. Situationen har snarare förvärrats. Banksektorn tyngs av en oroväckande hög andel dåliga lån vars omfattning ännu är oklar men som i slutändan kommer att kräva ett större statligt ansvarstagande. En pågående deflation ökar därtill lånebördan, som nu uppskattas till 1 100 miljarder dollar. Japans statsskuld som uppgår till 130 procent av BNP är ytterligare en försvårande faktor. Tillväxten på årsbasis har över perioden varit blygsamma 1 procent.

Under 2001 tillträdde Koizumi som ny premiärminister och betraktas som reformanhängare vilket inledningsvis rönt en sällsynt popularitet i folkopinionen. Detaljerna i Koizumis ekonomiska återhämtningspolitik har dock hittills låtit vänta på sig och det finns risk att han blir offer för bakåtsträvare inom byråkratin och det politiska etablissemanget, inte minst inom det egna partiet. Oaktat detta kommer reformer under alla omständigheter att ta tid att genomföra. Avsevärda avregleringar har skett under det senaste årtiondet, men ytterligare reformer är nödvändiga. Under förutsättning att en effektiv förändringsprocess tar fart kan ett öppnare Japan träda fram på några års sikt, med bibehållen ställning som ekonomisk supermakt och en starkare ställning inom det internationella samfundet.

Även på det utrikespolitiska området är Japan ett nyckelland i Asien och kommer så att förbli. Landet är sedan flera år tillbaka världens största enskilda biståndsgivare, även om nedskärningar i biståndsbudgeten följt i den ekonomiska krisens kölvatten. I årtionden har Japan ansett sig vara förhindrat att delta i internationella fredsfrämjande insatser med väpnad trupp. I efterdyningarna av terroristattackerna i USA i september 2001 har dock vissa lagändringar antagits som möjliggör en mer aktiv profil. Dels har Japan antagit en speciallag om kampen mot internationell terrorism, dels har 1992 års moratorium för deltagande med väpnad trupp i fredsbevarande insatser hävts. Dessa lagändringar har möjliggjort japanskt logistiskt stöd till de amerikanska insatserna i Afghanistan samt deltagande av en japansk ingenjörsbataljon i UNTAET på Östtimor. Dessutom har en allmän översyn av

konstitutionen inlets. Denna kan eventuellt komma att ha inverkan även på artikel 9, i vilken Japan avsäger sig rätten till hot eller våldsanvändning för att lösa internationella konflikter

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sverige har mycket goda relationer med Japan. Sedan Asienstrategin antogs har de ytterligare stärkts, bl.a. genom insatser inom handel och investeringar, forskning och kontakter mellan enskilda organisationer. Relationerna mellan Sverige och Japan bör dock kunna utvecklas ytterligare, bl.a. vad avser politiska kontakter och samarbete inom biståndsområdet. Det ekonomiska och politiska utbytet mellan EU och Japan växer också. Vid EU-Japan toppmötet i december 2001 antogs en handlingsplan för att bredda och fördjupa samarbetet såväl politiskt som ekonomiskt och kulturellt.

De goda relationerna har bl.a. manifesterats i det japanska kejsarparets mycket framgångsrika statsbesök i Sverige i maj 2000. Regelbundna samtal förs om internationella politiska frågor av gemensamt intresse. Ett tätare besöksutbyte på statsrådsnivå bör dock eftersträvas. Hittills har sedan strategin överlämnades till riksdagen tre bilaterala statsrådsbesök ägt rum, förutom de tre statsrådsbesök som genomfördes i egenskap av EU-ordförandeskap. Ambitionen att även i övrigt bredda besöksutbytet mellan myndigheter står fast. Kontakterna mellan folk- rörelser, skolor och enskilda organisationer har vidgats och bör fortsatt uppmuntras i syfte att fördjupa samarbetet mellan Sverige och Japan.

Handelsutbytet mellan Sverige och Japan har ökat kraftigt under senare år. Japan svarade 2000 för omkring 2,8 procent (22,3 miljarder kronor) av den totala svenska exporten, och 3,5 procent (23,2 miljarder kronor) av importen. Japan är Sveriges största marknad utanför Väst- europa och Nordamerika. Sverige exporterar främst telekommunikationsutrustning, läkemedel, bilar samt skogs- och verkstadsprodukter till Japan. Importen utgörs framför allt av bilar, maskiner och elektronik.

De långsiktiga förutsättningarna för ett fortsatt ökat handelsutbyte med Japan är goda. En handelspolitisk dialog förs, och båda länderna verkar för ökad frihandel och en större roll för Världshandels- organisationen WTO. De sektorer (sjukvård/handikapp, trähus och komponenter samt IT) som identifierades i Asienstrategin för sam- arbete har visat sig vara väl valda och hyser fortsatt goda framtids- utsikter. Som en konsekvens av den snabbt åldrande befolkningen i Japan finns det goda möjligheter för svenska företag att etablera sig inom äldrevård och omsorg. Intresset för IT-företag har varit stort från japansk sida och ett stort antal samarbetsavtal och svenska etableringar

har skett under det senaste året. Fortsatt stora möjligheter finns för svenska IT-företag att etablera närvaro i Japan. Även svenska hus och trä- och byggkomponenter säljer bra.

Ett annat intressant affärsområde som redan gjort succé i Japan är svensk musik. Numera finns även ett växande intresse bland trendkänsliga japaner för svensk formgivning och mode. Detta intresse har accentuerats i samband med de mycket lyckade evenemangen Swedish Style in Tokyo, vilka ägde rum 1999 och 2001. Bioteknik är ett annat område med stor utvecklingspotential inte bara på handelsområdet utan även inom FoU och investeringsfrämjande.

Sveriges möjligheter att bidra med erfarenheter från svenska bankkrisen i början av 1990-talet med anledning av den nuvarande svåra situationen för banksektorn i Japan bör undersökas.

De långsiktiga ansträngningarna att attrahera japanska investeringar i Sverige börjar ge resultat och fortsätter.

Beträffande samarbete kring utbildning inför fredsbevarande operationer har Japan varit engagerat i Försvarshögskolans internationella seminarier serie Challenges of Peace Keeping and Peace Support. Detta samarbete bör kunna vidareutvecklas.

Ambitionen att återuppliva den nordisk-japanska biståndsdialogen på statssekreterarnivå som legat i träda de senaste två åren och att initiera personalutbyte inom biståndsförvaltningarna bör även fortsatt gälla. Även mellan svenska och japanska bistånds-NGO:s finns det potential för ett ömsesidigt utbyte.

Det sker en fortsatt kraftig ökning och effektivitetshöjande omstrukturering av de statliga forskningsansatserna i Japan. Detta ökar ytterligare den stora outnyttjade potentialen för samarbete inom FoU mellan Sverige och Japan. Ett flertal initiativ inom FoU har tagits av svenska myndigheter och stiftelser i samarbete med ITPS kontor vid ambassaden liksom av aktörer på japansk sida. Samarbetet inom bioteknikområdet utvecklas redan mycket positivt med Karolinska Institutet i en nyckelroll. Arbete pågår också avseende IT och miljö. STINT har instiftat stipendier för att stärka kontakterna mellan svensk och japansk forskning och högre utbildning. Förslaget om en särskild utredning inom FoU har dock inte genomförts.

Skandinaviska turistkontoret i Japan har tyvärr inte haft tillräckliga resurser för att hantera förfrågningar från allmänheten och servicenivån har dessvärre sjunkit.

Den svenska ambassadens lokalgemenskap med ITPS, Exportrådet och ISA stärker dess möjligheter att fungera som nav i utvecklingen av de politiska, ekonomiska och kulturella förbindelserna med Japan.

Ansträngningarna bör fortsätta för att få till stånd ett generalkonsulat i Osaka.

KAMBODJA

Utvecklingen sedan 1999

Den politiska utvecklingen i Kambodja har sedan parlamentsvalen 1998 kännetecknats av en sakta ökande grad av stabilitet och pluralism. Demokratiseringsprocessen går långsamt framåt och ett viktigt steg på vägen togs genom kommunalvalet i februari 2002, som trots brister genomfördes bättre än tidigare kommunalval.

Det finns dock fortfarande omfattande svagheter i den politiska kulturen i Kambodja. Politiska och administrativa strukturer måste byggas upp från grunden. Landet saknar demokratiska traditioner och allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Den omfattande korrruptionen utgör ett avgörande problem för landets politiska och ekonomiska utveckling.

Det kambodjanska parlamentet antog under 2001 en lag som möjliggör upprättandet av en kambodjansk-internationell tribunal för att ställa de skyldiga till röda khmerernas folkmord inför rätta. Innan denna tribunal kan upprättas måste ett avtal slutas mellan Kambodja och FN om modaliteterna för tribunalen. Förhandlingarna mellan FN och Kambodja påbörjades 1997 men avbröts i januari 2002. Något avtal är därför f.n. inte i sikte. Sverige har bilateralt och via EU sökt bidra till att förhandlingarna återupptas och avslutas.

Planekonomi och stadsföretagande har ersatts av en rudimentär marknadsekonomi. Kambodja förblir dock ett av världens fattigaste länder. Ungefär 35 procent av befolkningen lever under fattigdomsstrecket. De senaste årens ekonomiska tillväxt om 4-5 procent har i liten utsträckning kommit de fattiga till godo. Under överskådlig tid kommer fattigdomen i landet att utgöra ett hinder för förverkligandet av de sociala och ekonomiska rättigheterna.

Kambodja har inte på flera decennier haft bättre förutsättningar för långsiktig positiv utveckling än vad som nu föreligger. Landet är dock fortsatt beroende av internationellt bistånd. Kambodjas medlemskap i ASEAN har medfört att landet blivit mer utåtriktat och att dess internationella ställning har stärkts. Kambodja har ansökt om medlemskap i WTO. På sikt kommer ett medlemskap att öppna upp ekonomin, främja utländska direktinvesteringar och underlätta handelsutbytet med övriga världen.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Under de tre år som gått har Sverige aktivt verkat för den politik som föreslogs i Asienstrategin. Relationen med Kambodja kommer under överskådlig framtid att domineras av utvecklingssamarbetet, även om det nu begränsade utbytet på det kommersiella området bör kunna öka på längre sikt.

I Asienstrategin konstaterades att utvecklingssamarbetet utgör grunden för de bilaterala relationerna med Kambodja. Detta förhållande förutses till stor del bestå framöver. En förutsättning för samarbetet är att den demokratiska processen fortsätter. Ett steg i denna process utgjordes av kommunalvalet i februari 2002, till vilket Sverige bl.a. bidrog med valobservatörer. Liknande insatser i samband med framtida val bör övervägas.

I början av 2002 antogs en ny landstrategi för utvecklingssamarbetet med Kambodja. I landstrategin slås fast att det övergripande målet för det svenska utvecklingssamarbetet med Kambodja är att bidra till Kambodjas egna ansträngningar vad gäller fattigdomsbekämpning. Detta skall uppnås genom fortsatta satsningar på stöd till fattigdoms-inriktad landsbygdsutveckling, utbildning samt demokrati och mänskliga rättigheter. Jämställdhetsfrågor, miljö och hiv/aids kommer även fortsättningsvis att integreras i utvecklingssamarbetet.

Förbättrad samordning av det internationella biståndet med Kambodjas egna utvecklingsansträngningar är angeläget.

Kambodja utpekades i Asienstrategin som potentiellt intressant för svenskt näringsliv. Utvecklingen på det kommersiella området har dock hittills varit begränsad. Undantaget är en satsning på den kambodjanska mobiltelefonmarknaden. Det finns en stor mängd svenska företag baserade i regionen. Dessa bör så småningom kunna utnyttja sin strategiska position för att komma in på den kambodjanska marknaden. Handeln med Kambodja bör mot denna bakgrund på sikt kunna öka från den mycket begränsade nivå som den befinner sig på idag. En ökad kommersiell aktivitet från svensk sida kräver dock att situationen i Kambodja fortsätter att utvecklas i positiv riktning ekonomiskt och politiskt. Tilltagande korruption och avsaknad av fungerande rätts-system måste åtgärdas för att utländska direktinvesteringar skall kunna ske i större omfattning.

Sverige bör bilateralt samt inom ramen för EU-samarbetet fortsatt stödja ansträngningarna att sätta upp en tribunal för att pröva de röda khmerernas brott mot mänskligheten, både genom att verka för att få till stånd en överenskommelse mellan den kambodjanska regeringen och FN och genom finansiellt stöd till tribunalen.

KINA

Utvecklingen sedan 1999

Kina har utvecklats till en betydelsefull ekonomi. Sedan 1980 har BNP fyrdubblats. Den ekonomiska tillväxten har fortsatt att vara stark med omkring sju procent om året. Omställningen till en mer marknadsbaserad ekonomi har medfört svårigheter för främst den statliga sektorn. WTO-inträdet i december 2001 måste ses som ett mycket viktigt ställningstagande för fortsatt reformering av den kinesiska ekonomin. Inga antydningar har givits om övergripande politiska reformer, och allvarliga och omfattande brister i efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna kvarstår. Utrikespolitiskt torde WTO-anslutningen vara den viktigaste enskilda utvecklingen.

Kinas export motsvarar c:a fyra procent av världens varuexport och utgör knappt en fjärdedel av landets BNP. De förverkligade utländska investeringarna uppgick till drygt 42 mdr USD under 2001. Kina är därmed världens näst största mottagare av utländska investeringar. Problemen för den statliga sektorn har hållit i sig, och andelen dåliga lån i de fyra statliga bankerna beräknas uppgå till åtminstone 30 procent. Klyftan mellan stad och landsbygd har fortsatt att öka, eftersom tillväxten företrädesvis sker i kustregionerna och i de bördiga delarna av landet. Av landets 220 miljoner fattiga lever en överväldigande del på landsbygden. Folkförflyttningen in till städerna har fortsatt. Trots lättnader i fråga om inhemska resebegränsningar uppehåller sig flera miljoner människor i städerna utan tillstånd och därmed tillhörande sociala rättigheter. I syfte att utjämna de regionala skillnaderna lanserade den kinesiska regeringen 1999 en strategi för storsatsningar på de västra provinserna. Denna innebär bl.a. en kontroversiell järnvägsförbindelse till Tibet.

Effekterna på miljön av den snabba ekonomiska utvecklingen har varit stora. Vatten-, mark- och luftföroreningarna har fortsatt att öka. Fattiga människor är mest exponerade för miljöförstöringen. För att vända utvecklingen krävs både investeringar och utbildning som kan bidra till ökad miljömedvetenhet.

Vad gäller de mänskliga rättigheterna har den materiella levnadsstandarderna ökat ytterligare och valfriheten i samhället vidgats. Individens privata sfär är väsentligt större idag än då reformpolitiken inleddes. I fråga om de medborgerliga och politiska rättigheterna har dock framstegen varit små. Positivt är att Kina 2001 ratificerade FN-konventionen för ekonomiska, sociala, och kulturella rättigheter, dock

med ett förbehåll för de fackliga rättigheterna. Under 2000 undertecknade Kina också ett samarbetsavtal med FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. På flera områden har dock utvecklingen varit negativ, t.ex. i fråga om tillämpning av dödsstraffet, förekomsten av tortyr, försämringar i rättssäkerheten till följd av en rikskampanj mot brottslighet samt repressiva åtgärder mot ett första försök att bilda ett oppositionsparti. Situationen i Tibet och Sinkiang kan sägas ha förvärrats. Falungongrörelsen olagligförklarades 1999, och ett stort antal av rörelsens anhängare har fängslats och misshandlats; religiösa grupper har också förföljts och förbjudits. Utbyggnaden av Internet går snabbt, även om antalet användare, uppskattningsvis 35-40 miljoner vid 2001 års slut, är litet i förhållande till befolkningen som helhet. Landets myndigheter har utvecklat en betydande förmåga att undanhålla förment känslig information på nätet.

Utrikespolitiskt strävar Kina efter att framstå som en aktiv och ansvarstagande medlem av det internationella samfundet. På senare år har Peking visat viss återhållsamhet i förhållande till Taiwan, i jämförelse med de missilövningar i Taiwans närhet som företogs i mitten på 90-talet. Kinas stöd till insatsen i Afghanistan och kampen mot terrorism har inte gett intryck av samma tveksamhet som i fråga om de militära insatserna i Irak och Kosovo. Förbindelserna med USA karaktäriseras alltså av en blandning av rivalitet och samarbete. Fortsatt förflyttning mot Taiwansundet av militär utrustning i förening med höjning av militärbudgeten har bekräftat farhågorna i regionen för en militär upprustning.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Under de tre år som har gått har Sverige på flera sätt verkat för den politik som föreslogs i Asienstrategin och tagit initiativ inom handelsfrämjandet och utvecklingsarbetet, samtidigt som nivån i den politiska dialogen och utbytet inom kultur, utbildning och forskning har upprätthållits. Genom vidgade kontaktytor, ekonomiskt utbyte, samarbetsprojekt och ökad bredd i de mellanfolkliga förbindelserna skall vi från svensk sida fortsätta att stödja framväxten av ett kinesiskt civilsamhälle, vilket på sikt även främjar demokratisering och respekten för de mänskliga rättigheterna.

Den politiska dialogen med Kina förs fortlöpande, bilateralt såväl som genom EU. Flera högnivåbesök har ägt rum i båda riktningarna. För att markera 50 års diplomatiska förbindelser besökte t.ex. vice statsminister Lena Hjelm-Wallén Kina i maj 2000, i sällskap av ett stort antal företrädare för bl.a. näringsliv och forskningsvärlden.

Under Sveriges ordförandeskap antog EU:s allmänna råd i juni 2001 slutsatser om EU:s förbindelser med Kina. Slutsatserna bekräftade målen att stödja Kinas omvandling till ett öppet samhälle grundat på rättsstatens princip med respekt för de mänskliga rättigheterna samt att ytterligare söka inlemma Kina i världsekonomin och världshandels-systemet.

Sverige liksom EU som helhet har fortsatt att uppmärksamma bristerna i fråga om de mänskliga rättigheterna. Detta görs i enskilda möten, inom EU:s särskilda MR-dialog med Kina och genom anföranden t.ex. i FN, men även inom ramen för akademiska seminarier och studiebesök. Sveriges och EU:s ansträngningar har även inriktats på samarbetsprojekt med kinesiska motsvarigheter, framför allt i syfte att stärka rättsskyddet.

Kina, exklusive Hongkong och Macau, är Sveriges näst största handelspartner i Asien. Under 2001 uppnådde handeln ca 35 mdr SEK, med ett visst svenskt underskott, att jämföra med 23 mdr 1998 och ett svenskt överskott 1995-2000. Under 2001 avmattades exporttillväxten i takt med att produktionen av telekomvaror i allt större utsträckning flyttats till Kina. Importen har däremot uppvisat en ökning. En främjandeplan för Guangdongprovinsen har utarbetats av UD. Exportfrämjandeinsatser skall fortsatt prioriteras. Sommar-OS i Peking 2008 kan ge möjligheter för svenska företag till upphandling av olika infrastruktursatsningar, bl.a. på miljöområdet. Tanken har även väckts hos ansvariga myndigheter i Sverige att på sikt placera en teknisk-vetenskaplig attaché i Kina, såsom var fallet under 1980-talet.

I april 2002 fattade regeringen beslut om att etablera ett generalkonsulat i Kanton (Guangzhou) med inriktning på handelsfrämjande. Enligt preliminär planering beräknas generalkonsulatet kunna öppnas senhösten 2002 för att täcka ett distrikt omfattande provinserna Guangdong, Fujian och Hainan samt det autonoma området Guangxi. Samtidigt fattade regeringen beslut om särskilda insatser för att attrahera kinesiska investeringar till Sverige samt ett projekt för att främja svenska affärsmöjligheter inför OS i Peking 2008.

Regeringen antog i januari 2001 en landsstrategi för utvecklings-samarbetet med Kina. Samarbetet inriktas liksom tidigare på mänskliga rättigheter, rättsutveckling och demokratisering, jämställdhet samt förbättring av miljön. Som ett stöd till det spirande civila samhället har delar av det svenska stödet gått till informella och halvstatliga samman-slutningar. Samarbetsprojekt inom området mänskliga rättigheter har främst letts av Raoul Wallenberginstitutet vid Lunds universitet. Institutets arbete inriktas f.n. på MR-undervisning på kinesiska högskolor och samarbete med det kinesiska åklagarväsendet.

Samarbetet inom miljö och hållbar utveckling utgör den volymmässigt största delen av biståndssamarbetet med Kina. Från att främst ha varit inriktat mot miljöteknikfrågor har de senare åren kanaler för policydialog om hållbar utveckling utvecklats mellan Sverige och Kina. Sverige deltar aktivt inom ramen för China Council for International Co-operation for Environment and Development (CCICED) – ett högnivåråd med ett 40-tal kinesiska och internationella experter och beslutsfattare på viceministernivå som rapporterar direkt till den kinesiska ledningen. Stockholm Environment Institute driver med stöd från Sida ett sekretariat för policysamarbete om hållbar utveckling mellan Sverige och Kina, med State Development Planning Commission som kinesisk part. Dessa kanaler för policydialog öppnar möjligheter för framtida samverkan mellan regeringskansli, näringsliv, biståndsverksamhet och enskilda organisationer i samarbetet med Kina.

Insatser på området kultur- och informationsutbyte har i stor utsträckning förverkligats utan UD:s och utlandsmyndigheternas omedelbara inblandning. En god mängd upplysningsmaterial har framställts på kinesiska genom ambassadens och SI:s försorg.

Forsknings- och högskolesamarbete har fortsatt att utvecklas väl och sker i regel direkt mellan berörda universitet och institutioner. Kinesiska studenter studerar i stort antal på svenska högskolor och universitet, och forskare inom medicin, naturvetenskap och tekniska ämnen utgör en viktig tillgång vid svenska lärosäten. Ett knappt 100-tal svenska studenter studerar på högskola i Kina varje termin, företrädesvis språk. Stödet till det tvärvetenskapliga Nordiska centret vid Fudan-universitet i Shanghai har fortsatt. Studerande med inriktning på det kinesiska språket och samhället har i ökande grad beretts anställning och praktik inom UD i Stockholm och vid utlandsmyndigheter. Forsknings-samarbete där parterna finansierar sin del bör även fortsatt eftersträvas.

Förslaget att främja kinesisk turism till Sverige har inte kunnat åstadkommas i den utsträckning som avsågs i Asienstrategin. Inte heller har någon gemensam nordisk satsning inletts. Det är uppenbart att den ökande turismen från Kina erbjuder goda kommersiella möjligheter men potentiella övergångsproblem får inte underskattas, framför allt vad gäller olaglig invandring. Sverige bör fortsatt verka för en gemensam EU-hållning i den migrationspolitiska frågan.

Slutligen bör lämpliga sätt att bistå Kina i sina åtaganden för WTO-medlemskapet undersökas.

LAOS

Utvecklingen sedan 1999

Enpartistaten består och partikongressen under hösten 2001 visade inte vägen mot någon reformering av den politiska strukturen. Situationen är dock inte statisk och vissa förbättringar sker. Laos undertecknade i december 2000 såväl den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det torde dock dröja innan konventionerna ratificeras, och respekten för mänskliga rättigheter förblir bristfällig.

Politiskt sett var kanske den mest oväntade händelsen den studentdemonstration som genomfördes i oktober 1999. Demonstrationen var den första i landet sedan 1975 och pekade på att det, trots ett skenbart lugn, finns en inhemsk politisk opposition. Ett okänt antal personer häktades och än fler lämnade landet. De personer som arresterades har veterligen ännu inte fått sina fall prövade i domstol. Regeringens agerande exponerade Laos bristande rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter för omvärlden.

På det ekonomiska området genomför regimen marknads-ekonomiska reformer. Utvecklingen går dock långsamt och landet saknar fortfarande viktiga legala och institutionella instrument för en effektiv marknadsekonomi. Marknaden har svarat positivt på de förändringar som hittills genomförts och tillväxten i ekonomin är god. Makroekonomisk stabilitet har etablerats. Inflationen har sjunkit markant efter tidigare års utgiftsexcesser. Den makroekonomiska stabiliteten är emellertid bräcklig och regeringen har problem att hålla budgetunderskottet på en rimlig nivå. Landet är fortsatt mycket starkt beroende av utländskt bistånd och förblir ett av världens fattigaste länder.

Laos är ett land med låg industrialiserings- och urbaniseringsgrad. Därför har landet inte i lika stor utsträckning som andra länder i regionen drabbats av den moderna utvecklingens negativa miljöeffekter. Miljöproblemen i Laos relateras mestadels till den fortgående skövlingen av naturresurserna

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Under de tre år som gått har Sverige aktivt verkat för den politik gentemot Laos som föreslogs i Asienstrategin. Bl.a. har en rad initiativ

tagits inom ramen för utvecklingssamarbetet. Relationerna med Laos kommer inom överskådlig framtid att fortsätta domineras av utvecklingssamarbetet. Samarbetet skall fortsatt inriktas på att stödja den ekonomiska reformprocessen och att skapa förutsättningar för bättre respekt för mänskliga rättigheter och övergång till ett demokratiskt styrelseskick.

Utvecklingssamarbetet med Laos styrs av en landstrategi för perioden 1999-2003. Beredningen av en ny landstrategi för perioden 2004-2007 kommer att inledas under 2002. Målet för det svenska biståndet är att bidra till att minska fattigdomen på landsbygden och att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Det fortsatta utvecklingssamarbetet med Laos måste bedömas med utgångspunkt från vilka effekter det har på dessa områden.

Utvecklingssamarbetet inriktas tydligare på institutionsuppbyggnad och en förstärkt reformprocess. I enlighet med Asienstrategins förslag har samarbetet även fått en allt tydligare inriktning på att stödja en utveckling som skapar förutsättningar för en övergång till ett demokratiskt styrelseskick och förbättrad respekt för de mänskliga rättigheterna. Genom det långvariga samarbetet med Laos har Sverige ett mycket gott anseende i det laotiska samhället. Det är angeläget att Sverige utnyttjar detta för att föra en politisk dialog, t.ex. i frågor om mänskliga rättigheter. I december 2000 undertecknade Laos de centrala konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Sverige biträder Laos i arbetet med att förbereda ratificering av dessa konventioner och bör även i framtiden söka bistå Laos i implementering av konventionerna.

Inom utvecklingssamarbetet ges miljösamarbetet stort utrymme. Dessa insatser bör fortsätta. Tyngdpunkten ligger på hållbart utnyttjande av naturresurserna, tillämpad naturresursforskning och stöd till landets naturvårdsverk. Laos har undertecknat flertalet viktiga internationella miljökonventioner och genom stöd till naturvårdsmyndigheten förstärker Sverige landets kapacitet att implementera konventionerna.

Den laotisk-svenska handeln är fortsatt liten och består huvudsakligen av import av textilprodukter. Svenska företag har gjort blygsamma direktinvesteringar i industriell verksamhet samt inom servicenäringen. Några investeringar på energiområdet i enlighet med Asienstrategin har ej kommit till stånd. Förutsättningarna för ett mer omfattande handelsutbyte är begränsade.

Asienstrategins förslag vad gäller utökat utbyte mellan folkrörelser och enskilda organisationer är svåra att genomföra då landet inte tillåter nationella, enskilda och från staten oberoende organisationer. Sverige försöker genom utvecklingssamarbetet medverka till

uppbyggnaden av ett legalt och institutionellt ramverk som vidgar möjligheterna för organisationer att verka inom och utveckla det civila samhället. Sverige stödjer även svenska enskilda organisationer som tillåts verka i landet. Dessa insatser bör fortsätta.

Sida bereder för närvarande ett stöd till utbildning på högskolenivå och forskarutbildning i Laos. Kunskapen om Laos på högre akademisk nivå i Sverige är begränsad, men ett ökande antal svenska studenter genomför Minor Field Studies, MFS. Dessa torde kunna utgöra en bas för bredare akademiskt intresse för landet. Omkring 40 laoter deltar årligen i Sidas internationella kurser. Det finns ett institutionssamarbete mellan Umeå universitet och University of Laos.

MALAYSIA

Utvecklingen sedan 1999

Nittioalets asiatiska ekonomiska kris drabbade också Malaysia, dock i mindre utsträckning än många av landets grannar. Efter en kraftig återhämtning under 2000, drabbades ekonomin av den globala tillbakagång som ägde rum under 2001. Malaysias ekonomi är starkt exportberoende, och efterfrågeförändringarna på elektronikprodukter från inte minst USA får tydliga effekter för den malaysiska ekonomin.

Valen i slutet av 1999 vanns med stor majoritet av regeringskoalitionen Barisan Nasional, i vilken femton partier företrädande de tre etniska huvudgrupperna - malajer, kineser och indier - ingår. Samtidigt visade valet på viss motgång för Barisans dominerande parti United Malay National Organization (UMNO), i så måtto att en del av dess kärnväljare, malajerna, vände partiet ryggen i Anwarrättegångarnas fotspar. Valet återspeglade också den växande ideologiska klyftan mellan det sekulärt orienterade Barisan Nasional, och det islamiska oppositionspartiet PAS, vars slutmål är införandet av en islamisk stat i Malaysia.

Regeringskoalitionen Barisan Nasional har präglat politiken sedan självständigheten. Koalitionens dominans är dock inte obestridd. Oppositionen styr idag två av landets tretton delstater. Inrikespolitiken färgas av snävare villkor för oppositionen, men också av ett konsultativt styre där olika partsintressen kontinuerligt balanseras. Även om yttrande-, förenings- och de politiska friheterna har inskränkningar, för vilket regeringen också kritiserats både internt och internationellt, är landet fortsatt för regionen relativt öppet. Malaysia är

en islamisk stat som på det hela taget präglas av religiös tolerans trots en ökad islamisering på senare år. I ytterkanterna av denna utveckling har en viss - men fortsatt marginell - extremism utvecklats.

Malaysia är en aktiv aktör inom den islamiska världen liksom regionalt inom ASEAN. Landet tog tidigt och tydligt avstånd från terrorismen efter attackerna 11 september 2001, och har därefter sökt spela en konstruktiv roll i kampen mot terrorism. Tillsammans med Filippinerna och Indonesien söker Malaysia stärka det regionala samarbetet för att bekämpa internationell terrorism och transnationell brottslighet. Landet spelar en konstruktiv roll i bl.a. försöken att lösa Mindanao-konflikten i Filippinerna, liksom i ansträngningarna att nå försoning i Burma, där en malaysier är FN:s generalsekreterares särskilde representant. Malaysia är också en talför kritiker av vad man anser vara globalisering på i-ländernas villkor. Detta återspeglas inte sällan i malaysiska ställningstaganden inom t.ex. WTO. Malaysia är med sin betydelse inom den islamiska och sydasiatiska kretsen en dialogpartner av reellt intresse för Sverige. Våra länders aktiva förespråkande av FN, och vår medverkan i FN:s fredsbevarande insatser utgör ytterligare beröringspunkter.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Relationerna med Malaysia har i allmänhet utvecklats positivt i enlighet med Asienstrategin. De tidigare uppsatta målsättningarna är alltså giltiga, d.v.s. att fördjupa kontakterna med Malaysia genom exportfrämjande, utbyte inom forskning och utbildning, miljö-samarbetet och genom att främja turism till Sverige och sverige bilden i Malaysia. Ett intensivt och brett utbyte och en dialog också på politisk nivå är värdefullt för detta syfte. Banden kan stärkas, också med media och folkrörelser.

Handeln spelar sedan länge en central roll i våra förbindelser med Malaysia. Med en export på närmare 5,5 mrd kr år 2000, och en import på 3,5 mrd kr, och med ett sextiotal svenska företag etablerade i landet, är Malaysia en av Sveriges främsta asiatiska handelspartners. Med potential för ökad handel förblir satsningen på att utveckla Sveriges handelsrelationer hörnstenen i relationen med Malaysia. Ambassaden bör ges resurser för att kunna vara en aktiv kraft i handelsfrämjandet.

Det officiella samarbetet på försvarsmaterielområdet har fortsatt. Förutsättningarna för att ytterligare fördjupa samarbetet ökar i takt med att svensk försvarsmaterielindustri skapar nya band med Malaysia. Här kan viktiga öppningar skönjas för svenskt näringsliv.

Samarbetet på miljöområdet har inte utvecklats i den utsträckning som förväntades i Asienstrategin trots bl.a. ett brett malaysiskt deltagande i det i Sverige år 2000 genomförda symposiet om urban miljö. Malaysia borde genom sin höga ekonomiska och institutionella nivå vara en intressant samarbetspartner och tillika marknad för svenskt miljö-kunnande och -teknologi. Möjligheterna härför bör undersökas ytterligare. Närmare kontakter med i Malaysia relevanta institutioner och organisationer bör utvecklas i detta syfte.

Den positiva bilden i Malaysia av Sverige, svenskt näringsliv och kunnande, är ett viktigt stöd i främjandet av handeln, bl.a. inom sektorer såsom IT, bioteknik, miljö samt infrastruktur. Sverige-bilden kan befästas genom dylika fördjupade kontakter. Eventuella svenska satsningar på turism från Asien bör inkludera Malaysia, som är ett asiatiskt land med en välmående och i allt högre grad resbenägen befolkning.

Samarbetet inom forskning och universitetsutbildning har kunnat utvecklas genom fortsatt nätverkande mellan svenska och malaysiska akademiska institutioner. På svensk sida har universitet och högskolor i bl.a. Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Linköping olika slags engagemang i Malaysia. Här finns utvecklingsmöjligheter som bör tillvaratas, särskilt på områden som gagnar våra bilaterala ekonomiska och politiska förbindelser. Sidans internationella kurser kan vara ett värdefullt instrument och bör främjas.

MONGOLIET

Utvecklingen sedan 1999

Den demokratiska omvandling som inleddes 1990 i Mongoliet har ytterligare befästs. Efter parlamentsvalen i juli 2000 återtog det reformerade kommunistpartiet MPRP makten från Demokratiska koalitionen. President Natsagiin Bagabandi, MPRPs förre ledare, omvaldes i maj 2001. Valdeltagandet låg på c:a 80 procent vid båda valen.

Omställningen från planhushållning till en marknadsbaserad ekonomi har varit svår. Beroendet av herdenäringen blev särskilt märkbart under de svåra vintrarna 2000 och 2001 då minst 10 procent av boskapen dog och under sommaren 2000 då gräshoppor förstörde stora delar av skörden. Landet fick betydande humanitärt bistånd (även från Sverige, se nedan). Det samlade internationella utvecklingsstödet har de senaste åren motsvarat 60-70 procent av statsbudgeten. En dryg

tredjedel av befolkningen lever under det av FN definierade fattigdomsstrecket. I samband med den ekonomiska omställningen har de sociala problemen ökad.

Tillväxten uppgick till 1,3 procent 2000 och omkring 2 procent 2001, sedan BNP minskade med 20 procent 1990-95. Den produktionsökning som trots allt har skett de senaste åren har främst härrört från gruvdrift och jordbruk. Den nuvarande regeringen har uttalat en vilja att fortsätta den tidigare privatiseringspolitiken, men utförsäljningar av flera av landets största företag har skjutits upp. Miljön har påverkats negativt av den skogs- och markförstöring som blev följderna av ökad konkurrens om betesmark på landsbygden, degradering av de markområden som exploateras kring gruvorna och luftförstöring från kol-kraftverk i Ulan Bator.

Utrikespolitiskt har Mongoliet fortsatt sin strävan att odla så breda kontakter som möjligt i syfte att minska beroendet av de enda grannarna Kina och Ryssland. Samvärdet med internationella givare, främst USA, Japan, FN, Världsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken, har varit nära. Kina, som 2000 tog emot 58 procent av Mongoliets export och svarade för 17 procent av landets import, är största investerare och handelspartner.

Asienstrategi: uppföljning och förslag

Under de tre år som har gått har Sverige verkat för den politik som föreslogs i Asienstrategin på flera sätt och tagit initiativ inom framför allt utvecklingssamarbetet.

Förbindelserna är goda men alltjämt förhållandevis under-utvecklade. Ansatsen om breddade kontakter och erfarenhetsutbyte har delvis förverkligats. Den politiska dialogen har upprätthållits överlag, även om besöksutbytet har varit eftersatt. Vad gäller politiska kontakter besökte mongoliska utrikesministern Sverige i februari 2000, liksom en parlamentarikergrupp i november 1999. Från svenskt håll har ett besök på politisk nivå genomförts genom statssekreteraren vid UD Gun Britt Andersson våren 2002. En JO-delegation besökte Mongoliet hösten 1999. Den enda svenska enskilda organisation som finns i Mongoliet är Nybygget Kristen Samverkan, inom SMR, som arbetar med utbildning, hälsovård och fattigdomsbekämpning. Ett flertal mongoler har årligen deltagit i Sidas internationella kurser.

Stödet till Mongoliets demokratiska institutioner och uttalade vilja till breddade kontakter bör upprätthållas och utvecklas ytterligare genom ökat besöksutbyte, även på nya områden. Ett ömsesidigt intresse

torde finnas att utforska möjligheter till utbildning inom fredsfrämjande och civila krishanteringsinsatser.

Utvecklingssamarbetet dominerar förbindelserna och torde fortsätta göra så under de närmaste åren. Sedan 1997 har samarbetet inriktats på stöd för reformprocessen samt bidrag till två nationella fattigdomsprogram. Insatserna har gjorts inom den offentliga förvaltningen, bank-, hälso-, vatten- och sanitetssektorerna samt inom området demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige har även bidragit med katastrofhjälp genom Svenska Röda korset. Utbetalningarna under perioden 1997-1999 uppgick till omkring 39 miljoner kr.

I december 2001 antog regeringen en ny landstrategi för utvecklingssamarbetet under åren 2002-2006. Strategin bekräftade de senaste årens inriktning, med tillägget att insatser på infrastrukturområdet, genom investeringar och kapacitetsstöd (inklusive u-krediter) skall förekomma i första hand inom miljösektorn. Utvecklingssamarbetets volym beräknas under perioden ligga mellan 15 och 30 miljoner kr per år, eventuella krediter och humanitärt bistånd ej inräknade.

Det ekonomiska utbytet har förblivit ringa. En ökning av handeln med Sverige och EU bör eftersträvas, också som ett medel att minska Mongoliets biståndsberoende. I kontakter med näringslivet bör möjligheten till fler investeringar undersökas, bland annat inom råvaru- och gruvnäringarna. Investeringar kan främjas av undertecknandet av ett uppdaterat bilateralt investeringsskyddsavtal som nu förhandlas.

NEPAL

Utveckling sedan 1999

Nepal har under de senaste åren lidit av svåra inrikespolitiska motsättningar, och efter massakern på kung Birendra och kungafamiljen i juni 2001 inleddes en snabbt ökande våldsspiral. Den maoistiska gerillan, som under de senaste åren kunnat få fotfäste i en allt större del av Nepal, har blivit ett allt mer allvarligt hot mot den bräckliga nepalesiska demokratin. Den politiska oförmågan att ta i itu med landets många och verkliga problem, den kaotiska parlamentariska situationen och den omfattande korruptionen har möjliggjort maoistgerillans ökade räckvidd och slagkraft. Över 3500 människor har omkommit under de senaste sex årens strider.

Ett viktigt skäl till att maoisterna har kunnat få betydande stöd i Nepal är deras starkt nationalistiska framtoning, bl.a. med anklagelser

mot Indien för att vara en imperialistisk stormakt som utgör ett hot mot Nepals självständighet. Vänsteroppositionen i Nepal, och kanske än mer maoisterna, riktar anklagelser mot Indien för att vara en imperialistisk stormakt och för att under trettio år ha stött NCP (det nepalesiska kongresspartiet), som praktiskt taget har haft monopol på regeringsmakten sedan demokratiskt styre infördes i början av 1990-talet. NCP anklagas av övriga partier för att djupt ha missbrukat regeringsmakten och att ha lämnat Nepals miljontals fattiga åt sitt öde.

Trots hoppgivande tecken bröt maoisterna en tre månader lång vapenvila i slutet av 2001, och genomförde uppseendeväckande och välplanerade väpnade attacker mot polis- och arméanläggningar. Detta var första gången maoisterna angrep armén, tidigare hade angrepp riktats uteslutande mot polisiära och civila mål, och innebar en betydande upptrappning av konflikten. Regeringen införde omedelbart undantagstillstånd med bl.a. suspendering av grundläggande rättigheter som följd.

De svåra konflikterna har lamslagit landets ekonomi och försvårat utvecklingsinsatser i Nepal. Landet är mycket starkt beroende av utländskt bistånd och förblir ett av världens fattigaste länder.

Nepal har även svåra miljöproblem, vilka mestadels beror på en omfattande och fortgående skogsskövling, och den jorderosion som följer därav. Avfallshantering och vattenrening är andra exempel på eftersatta områden som leder till stora problem för landet.

Den kanske enskilt viktigaste frågan för Nepal är hur den pågående, och för landets ekonomiska och sociala utveckling förödande, konflikten mellan regeringen och den maoistiska gerillan kan lösas.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Under de tre år som gått har Sverige aktivt verkat för den politik gentemot Nepal som föreslogs i Asienstrategin. Bl.a. har ett viktigt initiativ tagits inom ramen för utvecklingssamarbetet i form av en ukredit på 270 miljoner kronor till Melamchi-projektet, vilket genomförs under ADB:s ledning. Sidas samfinansiering ingår som en del av ett större finansieringspaket tillsammans med ADB, Nordic Development Fund och norska biståndsmyndigheten Norad. Projektet syftar till att trygga vattenförsörjningen till huvudstaden Kathmandu.

Sveriges relationer med Nepal kommer inom överskådlig framtid att fortsätta domineras av det begränsade utvecklingssamarbetet och ett visst handelsutbyte. Ett möjligt område för dialog mellan Sverige och Nepal är på miljöområdet, såväl vad gäller globala miljöfrågor som den svåra miljösituationen i Nepal.

NORDKOREA

Utvecklingen sedan 1999

Nordkorea befinner sig fortsatt i en mycket djup kris. Det tidigare beroendet av Kina, Sovjetunionen och det forna Östblocket ersattes under 1990-talet av ett beroende av världssamfundet för landets försörjning, främst med olja och livsmedel. BNP uppges under 1990-talet ha minskat med ca 5 procent per år. Redan innan hjälpen från Östblocket avbröts utvecklades Nordkoreas ekonomi negativt till följd av ett ohållbart planekonomiskt system och stora utgifter för att vidmakthålla en av världens största stående arméer. De senaste fem årens naturkatastrofer har tårt ytterligare på det nordkoreanska folkets försörjningsmöjligheter, och utbredd svår svält har lett till massiva humanitära hjälpinsatser. Nordkorea har under senare år varit världens största enskilda mottagare av livsmedelshjälp.

Det delade Korea är ett av Asiens allvarligaste säkerhetspolitiska problem. Nordkorea utgör ett direkt säkerhetshot i regionen genom sin militära rustningsnivå, som inkluderar missiler, kemiska vapen och eventuellt även kärnvapen. Grundläggande politiska fri- och rättigheter erkänns inte. Ekonomiska reformer, ökad öppenhet och stegvis integration i det internationella samfundet är av avgörande betydelse för landets försörjningsförmåga liksom för en avspänning på den koreanska halvön. Men utvecklingen går långsamt och momentum härrör främst från andra länders aktiva engagemangspolitik.

Under 2000 och 2001 skedde en mycket positiv utveckling då Nordkorea bl.a. upprätthöll en konstruktiv dialog med USA, genomförde toppmöte i Pyongyang mellan Sydkoreas Kim Dae Jung och Nordkoreas Kim Jong Il samt inledde en aktivare dialog med EU. Landets mycket rigida politiska system förmår dock inte att upprätthålla ett sådant tempo. Därtill kommer att Nordkoreas dialog med USA har tappat momentum efter det amerikanska presidentbytet. Attackerna i USA den 11 september 2001 utgör ett orosmoment i relationen med USA mot bakgrund av den politik av statsterrorism som Nordkorea förde under 70- och 80-talen. En långsammare utveckling kan mot denna bakgrund förväntas vilket ställer större krav på uthållighet hos landets dialogpartners.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sverige har under de senaste åren, bl.a. genom sin närvaro i landet, sökt bidra till ökad öppenhet och stegvis integration av Nordkorea i det internationella samfundet. Under det svenska EU-ordförandeskapet intog Sverige en mycket aktiv roll, inte minst genom att statsministern besökte landet i egenskap av ordförande för Europeiska rådet. Också fortsatt bör Sverige såväl bilateralt som inom EU söka en engagemangspolitik.

Fram till år 2001 var Sverige det enda västland med diplomatisk representation i Nordkorea. Tretton av EU:s femton medlemsstater har erkänt Nordkorea och ytterligare två väst-ambassader har öppnats i Pyongyang (Tyskland och Storbritannien). FN har sedan 1995 lanserat fem appeller om humanitärt bistånd, som Sverige och EU bidragit till. FN-organ och enskilda organisationer från bl.a. Sverige har som en följd härav börjat spela en roll i landet.

Utanför förslagen i Asienstrategin, men i linje med vår strävan att främja öppenhet och utveckling i Nordkorea har nordkoreanska representanter sedan sommaren 2001 deltagit i MR-utbildning vid Raoul Wallenberg institutet (RWI) i Lund. Nordkoreaner har också deltagit i jordbrukskurser som finansieras av Sida. Handelshögskolan i Stockholm har initierat ett projekt för utbyte med Kim Il Sung-universitetet i Pyongyang. Sida finansierar också ett projekt inom vilket nordkoreanska statstjänstemän kommer att utbildas i nedrustningsfrågor av SIPRI. Näringslivets internationella råd (NIR) har med stöd av Sida initierat ett bilateralt projekt rörande näringslivssamverkan mot bakgrund av det intresse som svenska företag har visat för Nordkorea. De bilaterala kontakter som hittills har upparbetats genom RWI, Sidas internationella kurser och Handelshögskolan har visat sig vara mycket värdefulla och bör därför fortsätta.

Det nordkoreanska systemet kännetecknas av slutenhet. De möjligheter till kontakter med omvärlden som Sverige kan skapa, inte minst genom sin närvaro i Pyongyang, bör därför även fortsatt utnyttjas till fullo för att tillföra impulser som understödjer och stärker statsledningens intresse för en reformprocess. De erfarenheter som Sverige och övriga länder i NNSC (Neutral Nations Supervisory Commission) förvärvat under åren bör likaså utnyttjas, exempelvis vid genomförandet av förtroendeskapande åtgärder när parterna så önskar. På sikt är det nödvändigt att multilaterala institutioner som UNDP, Världsbanken och IMF spelar en större roll för att överföra kunskaper, reformtänkande och utvecklingsresurser. Svenskt stöd för en sådan utveckling är angeläget.

PAKISTAN

Utvecklingen sedan 1999

Pakistans historia sedan självständigheten 1947, då det brittiska Indien delades, har präglats av det spända förhållandet till Indien. Motsättningarna mellan de båda staterna har resulterat i tre fullskaliga krig och otaliga lokala skärmytslingar. Militären har traditionellt haft ett avgörande inflytande i landet, ofta stödd av den feodala jordägar-klassen och byråkratin. Militären har styrt Pakistan under halva den tid som landet har varit självständigt. Folkvalda regeringar har varit svaga och ofta utövat sin makt mer i eget än i nationens intresse. Genom en oblodig kupp den 12 oktober 1999 övertog arméchefen general Pervez Musharraf regeringsmakten. Ett utlåtande i maj 2000 av Högsta Domstolen har därefter givit legitimitet åt denna aktion, men samtidigt tidsbegränsat militärens maktinnehav till den 12 oktober 2002, då val till federala och provinsförsamlingar ska ha genomförts.

I juni 2001 utropade general Musharraf sig till president, och den 30 april 2002 genomförde han en folkomröstning i syfte att legitimera sitt fortsatta innehav av presidentämbetet under fem års tid. De flesta utländska bedömare, liksom den inhemska oppositionen, ansåg att folkomröstningen innebar ett avsteg från den "road map" mot demokrati som Musharraf själv presenterade i augusti 2001. Dessutom kritiserades tillvägagångssättet starkt; flera bedömare anser att omfattande valfusk och manipulation av valdeltagandet förekom i samband med folkomröstningen (som Musharraf naturligtvis vann, i kraft av att vara enda kandidat). Det är för tidigt att veta hur folkomröstningen och eventuella konstitutionella förändringar påverkar återgången till demokrati, men det finns en uppenbar risk att det framtida folkvalda styret undermineras och att utvecklingen mot stabila och oberoende institutioner försvåras eller försenas.

Pakistans civila institutioner är svaga, korruptionen omfattande och de regionala motsättningarna betydande. Under de senaste 20 åren har en tilltagande islamisering av samhällslivet ägt rum, utan att för den skull de religiösa partierna varit framgångsrika i de allmänna val som genomförts. Situationen för de mänskliga rättigheterna är oroande. Undervisningssystemet är synnerligen bristfälligt och analfabetismen, särskilt bland kvinnor, omfattande (cirka 30% av kvinnorna anses vara läskunniga). De allmänna skolor som finns är oftast undermåliga, om de överhuvud fungerar som instanser för grundläggande utbildning. Pakistans socialpolitik måste betraktas som ett misslyckande. Något

socialt skyddsnät i form av socialförsäkring eller effektiv sjukvård för fattiga finns inte. De sociala problemen i landet är omfattande med en ökande del av befolkningen under fattigdomsstrecket och en befolkningstillväxt som fortfarande är hög, om än sjunkande enligt officiella källor (ca. 2,5%).

Den pakistanska regeringen menar att ekonomisk utveckling måste gå före social utjämning. Den fattigdomsstrategi som presenterades 2001 ger intryck av en ambivalent inställning till nödvändigheten att med kraft ta itu med de stora sociala orättvisorna. Militärregeringen försöker genomföra långtgående reformer på det ekonomiska området, som inkluderar privatiseringar, breddande av skattebasen och mer effektiv skatteuppbörd. Samarbetet med de internationella finansiella institutionerna har intensifierats. Bl a har Pakistan för första gången i sin historia slutfört ett s.k. Stand By Agreement (SBA) med IMF. Landets höga utlandsskuld, den svaga exportbasen och de höga försvarsutgifterna begränsar det samhällsekonomiska utrymmet och får allvarliga konsekvenser för hela samhällsekonomin.

Kärnvapenproven i maj 1998 (Pakistan anses ha ett begränsat antal men funktionella nukleära vapen) och det militära maktövertagandet i oktober 1999 ledde till delvis skarpa reaktioner från omvärlden och sanktioner infördes. Det bilaterala biståndssamarbetet med ett antal länder sattes på sparlåga eller suspenderades. Pakistans entydiga stöd till den internationella koalitionen mot terrorism, som USA tog initiativet till efter terrorangreppen den 11 september, har i grunden förändrat situationen och nära nog samtliga ekonomiska sanktioner har hävts. Viljan att stödja Pakistan är betydande och omfattande skuldåtgärder, förbättrat marknadstillträde samt ökat bistånd har beslutats av det internationella samfundet, eftersom de negativa följderna av Afghanistankrisen på landets ekonomi blivit kännbara. Olika uppgifter figurerar, men de negativa ekonomiska effekterna av Afghanistankrisen för Pakistan kan sannolikt uppskattas till ca. 1-1,5 miljarder USD för innevarande budgetår 2001/02.

Pakistan har under lång tid varit involverat i två regionala konflikter, Kashmir och Afghanistan. Efter terrordåden i USA den 11 september 2001 ändrade Pakistan sin Afghanistanpolitik, med följd att det tidigare stödet till talibanregimen drogs bort. Den stora afghanska flyktinggruppen i landet, som av pakistanska myndigheter uppskattas till ca. 3 miljoner, har lett till politiska, sociala och ekonomiska spänningar. Pakistans engagemang i den internationella koalitionen mot terrorism har också inneburit att krafttag annonserats mot inhemska extremistiska grupper och mot Pakistanbaserade militantgrupper verksamma i den av Indien kontrollerade delen av

Kashmir. Dessa avsikter har hittills dock enbart delvis omsatts i praktisk handling.

I takt med att konflikten i Afghanistan har avtagit har spänningarna med Indien tilltagit markant. Efter det uppseendeväckande terroristattentatet mot det indiska parlamentet den 12 december 2001 mobiliserade Indien sina styrkor vid den gemensamma gränsen, i syfte att få Pakistan att avbryta allt stöd till de islamistiska militanter som opererar över stilleståndslinjen som delar Kashmir. Efter omfattande internationellt tryck mot Pakistan höll general Musharraf ett dramatiskt tal till nationen, där han lovade att Pakistan skulle vidta kraftfulla åtgärder mot extremism och terrorism, både inhemsk och gränsöverskridande sådan.

Under våren 2002 inträffade emellertid ett antal blodiga attentat och politiska mord i den indiska delen av Kashmir, vilket fick Indien att dra slutsatsen att Pakistan inte hade uppfyllt sina åtaganden vad gäller kampen mot den gränsöverskridande terrorismen. I maj 2002 hamnade de bägge länderna därför ånyo på kollisionskurs, och ett krigsutbrott verkade nära förestående. I skrivande stund verkar dock Indien ha givit Pakistan ytterligare en tids respit för att bevisa att man fullt och fast kommer att avbryta stödet till militanterna.

För Pakistans del innebär framtiden en svår balansgång mellan fortsatt militär inblandning och demokratiskt valda institutioner, mellan det historiska engagemanget för Kashmir och den internationella kampen mot terrorism, mellan säkerhetspolitiska spänningar och de åtföljande höga försvarskostnaderna, och de växande inhemska kraven på demokrati, ekonomisk tillväxt, social utjämning och en okorrump-erad förvaltning.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sveriges förbindelser till Pakistan är goda men inte särskilt omfattande. Landet var en av de första mottagarna av svenskt bistånd, men något direkt bilateralt utvecklingssamarbete finns för närvarande inte. Visst samarbete mellan svenska och pakistanska enskilda organisationer förekommer.

Exporten till Pakistan har växt påtagligt under 1990-talet, men halverades 1998 för att sedan långsamt återhämta sig. Den bilaterala handeln är balanserad och uppgår till drygt 1,2 miljarder SEK per år. Större svenska företag är representerade i landet. För att Pakistans ekonomiska potential skall kunna utvecklas krävs att den inrikespolitiska situationen stabiliseras och att det inledda reformerna, främst på det ekonomiska området, fortsätter samt att militären och de

politiska krafterna kan enas om ett förhållningssätt som gör att de tvära kast som präglat utvecklingen sedan 1947 upphör. En lösning av Kashmirkonflikten och stabilitet i Afghanistan skulle kunna leda till att landets begränsade resurser utnyttjas bättre än hittills. Det skulle även göra landet mer attraktivt för utländska investeringar, vilka idag är mycket begränsade.

Regeringen har gett Sida i uppdrag att före utgången av år 2002 inkomma med förslag om ett begränsat bistånd till Pakistan. För svensk del är insatser för att stärka de civila och demokratiska institutionerna prioriterade. Eventuella framtida biståndsinsatser, antingen på bilateral eller multilateral grund, bör ha denna inriktning. Andra områden av särskilt intresse bör vara främjande av mänskliga rättigheter och stärkande av kvinnors och barns ställning, inte minst genom förbättrade möjligheter till utbildning. Inom ramen för multilateralt överenskomna skuldåtgärder kan skuldbyten, s.k. debt swaps, övervägas med inriktning på åtaganden inom t.ex. den sociala sektorn. Inför de allmänna valen i oktober 2002 kan svenska insatser inom ramen för EU:s valövervakning komma i fråga.

SINGAPORE

Utvecklingen sedan 1999

Det ekonomiska landskapet har förändrats under de senaste åren. Efter Asienkrisen återhämtade sig Singapores ekonomi starkt under 1999 och 2000. Detta berodde dels på att regeringen kraftigt sänkte företagens kostnader, dels på att världskonjunkturen och den stora efterfrågan på elektronikprodukter gynnade Singapore, som är ett starkt exportberoende land med elektronik som största enskilda exportvarugrupp.

Den kraftiga avmattningen i världskonjunkturen under 2001 och den starkt fallande efterfrågan på elektronikvaror har dock lett till att Singapore förra året befann sig i den djupaste recessionen sedan självständigheten 1965. Detta visar på svagheter i Singapores ekonomiska struktur: en stor andel lätttröglig tillverkningsindustri, stort elektronikberoende, en servicesektor som främst tjänar en turbulent region och få inhemska, privatägda företag. U-landsdragen i ekonomin har också blivit tydligare: låg innovationskraft, en lågproduktiv detaljhandelssektor, låg löneandel/hög vinstandel i BNP, ojämn inkomstfördelning och ett alltför högt sparande.

Den ofördelaktiga utvecklingen i Sydostasien under och efter Asienkrisen påverkade Singapore negativt, både vad avser service-sektorn och investeringarna. Härtill kom terrordåden den 11 september 2001, som ledde till ytterligare osäkerhet om utvecklingen i närområdet. De misstänkta terrorister som fängslades i Singapore i december 2001 har lett till upptäckten att det finns ett nätverk av fundamentalistiska muslimer med länkar till al-Q'aida i regionen. Undersökningar visar att utländska företags förtroende för Singapore har sjunkit (i likhet med andra länder som förr ansågs "säkra"). ASEAN förmår inte agera på ett sätt som gör att regionen ses som ett attraktivt alternativ till Nordostasien i allmänhet och Kina i synnerhet.

Samtidigt som de ekonomiska utsikterna ser sämre ut än för några år sedan, består många positiva drag. Ekonomiska fundamenta är fortsatt goda (budgetbalans, bytesbalansöverskott, ingen statsskuld, stor valutareserv, låg inflation), regeringen är fortsatt handlingskraftig, befolkningen blir alltmer välutbildad, företagsklimatet är attraktivt och utländska aktörer fortsätter att investera i Singapore. Singapores ekonomi väntas växa i år och kommande år. Men siffrorna kommer sannolikt inte att bli lika höga som de varit hittills.

Regeringen har tillsatt en kommission som har till uppgift att föreslå hur ekonomin bör omstruktureras, vilken utvecklingsstrategi landet ska ha i framtiden samt vilka åtgärder som erfordras för att strukturella förändringar inte ska drabba invånarna alltför hårt. Detta tyder på att regeringen fortsatt kommer att vilja hålla landets utveckling i ett fast grepp snarare än att låta marknaden styra.

Politiskt har inte mycket skett under senare år. Yttrandefriheten har blivit något större och oppositionspartier har på sistone tillåtit hålla manifestationer även när det inte varit valrörelse. Valet, som ägde rum i november 2001, gav en överväldigande majoritet åt det parti, People's Action Party (PAP), som innehaft makten alltsedan självständigheten. Oppositionen verkar fortsatt under svåra omständigheter. Regeringen fäster numera större vikt vid den sämst ställda andelen av befolkningen och vidtar åtgärder som påminner om vad som sker i välfärdsstater. Utbildningssystemet är under reformering i syfte att övergå från innantill läring till mer självständigt tänkande.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Ett flertal initiativ har tagits i linje med ambitionen i Asienstrategin att stärka relationerna inom de flesta fokusområden (handel, politik, forskning och utbildning, försvarsmateriel och kultur). Besöksutbytet mellan Sverige och Singapore, som har varit intensivt och omfattat

många olika områden bör fortsatt vara en del av den framtida strategin. På det politiska området har två ministerbesök till Sverige genomförts.

Trots den ekonomiska krisen kommer antalet svenska företag i Singapore knappast att minska, eftersom landet för de flesta förblir det mest attraktiva alternativet i en region med få konkurrenter. Den svenska exporten förväntas även fortsättningsvis vara relativt stor. Flera satsningar har genomförts inom exportfrämjandet, bl.a. den största Sverigesatsningen någonsin i landet, i form av en julby (utställning) med starkt företagsdeltagande i syfte att öka svensk exports genomslagskraft på den singaporianska marknaden. Ett stort antal delegationsbesök har ägt rum i båda riktningarna, varav flera har lett till konkreta samarbetsprojekt. Ambassadens uppdragsverksamhet har ökat kraftigt; en tredubbling av arvodesintäkterna har skett sedan 1999. Ett dussintal svenska ITT-företag (Information, Technology and Telecommunications) har etablerat verksamhet i Singapore sedan 1999. Ett framgångsrikt ITT-seminarium har anordnats liksom ett seminarium om själva Asienstrategin. Fokus i exportfrämjandet har legat i första hand på ITT och i andra hand bio- och miljöteknik. Samarbetet inom försvarsmateriel området har utvecklats positivt inom flera olika sektorer. Ansträngningarna att främja svensk miljöteknik har varit måttligt framgångsrika, delvis som ett resultat av svalt intresse hos berörda svenska företag och organisationer.

Ambassaden har satsat på information om Sverige, bl.a. genom journalistbesök och tidningsbilagor om Sverige och liknande satsningar skall fortsätta. De singaporianska tidningarna har infört ett relativt stort antal positiva artiklar om svensk ekonomi och svenskt näringsliv, i flera fall i samband med aktiviteter anordnade av ambassaden.

Utbytet inom det akademiska området har vidgats. Antalet svenska studenter i Singapore liksom antalet singaporianska studenter i Sverige har ökat. Handelshögskolans Japaninstitut är har upprättat ett kontor för att få till stånd praktik och anställning av nytexaminerade svenskar i Singapore. Ett samarbete mellan National University of Singapore och Karolinska Institutet håller på att växa fram.

I den ovan nämnda julbyn ingick flera kulturella inslag. Ett flertal svenska artister har uppträtt i landet på kommersiell basis, med visst stöd från ambassaden. Cirkus Cirkör deltog i fjolårets Singapore Arts Festival. Ambassaden har deltagit i EU- och nordiska filmfestivaler.

Turismfrämjandet var det enda område där ansträngningarna minskade p.g.a. att Scandinavian Tourism Promotion Centre stängdes. Ambassaden deltar emellertid fortfarande i en årlig turismmässa, och kommer tillsammans med SI och en lokal filmskola att anordna ett svenskt filmevenemang i år.

SRI LANKA

Utvecklingen sedan 1999

President Kumaratunga omvaldes i december 1999 för en andra sexårsperiod. Situationen i parlamentet har dock varit instabil och efter att olika stödpartier dragit undan sitt stöd till regeringen föll denna och nyval utlystes hösten 2001. Den sex veckor långa valrörelsen blev blodig då ett stort antal människor miste livet och över 700 skadades i över 2000 rapporterade sammanstötningar. Utgången av nyalet den 5 december 2001, som övervakades av valobservatörer från bl.a. EU, blev att UNP erhöll majoriteten av de totalt 225 mandaten i parlamentet. Presidenten blev således tvungen att styra landet tillsammans med en oppositionell regering och ett parlament där hennes anhängare är i minoritet.

UNPs främsta löften till väljarna var bl.a. fredsförhandlingar med tamilska LTTE ("the Liberation Tigers of Tamil Eelam") och ekonomisk tillväxt. Valutslaget torde därför i bästa fall kunna medföra att Sri Lanka går in i en ny fas av ökad politisk stabilitet och ökade möjligheter till en förhandlingslösning av den väpnade konflikten med LTTE. Efter att förvärrade strider blossat upp under sommaren 2001 kunde i februari 2002, med norsk assistans, ett formellt avtal slutas mellan parterna om vapenvila och andra åtgärder för att återställa situationen till ett normalt läge. Avtalet slår bl.a. fast att den övergripande målsättningen är att finna en förhandlingslösning på den etniska konflikten i Sri Lanka. En nordisk observatörsmission, Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM), har upprättats för att övervaka avtalets efterlevnad. Sverige bidrar med sex observatörer till missionen.

Avtalet om en formell vapenvila är dock bara ett första steg mot en fredlig lösning på konflikten och en varaktig fred i Sri Lanka.

Konflikten, som har pågått sedan 1983, har skördat över 60 000 människoliv och gjort c:a 800 000 lankeser till internflyktingar. Den har också medfört svåra ekonomiska konsekvenser för landets ekonomi, dels genom ständigt ökade försvarsutgifter, dels genom minskande turism. Till följd av konflikten har även den politiska reformprocess som började ta form i mitten av nittioalet stannat upp och överträdelser av de mänskliga rättigheterna har fortsatt. Landets framtida utvecklingsmöjligheter måste därför sägas vara avhängig en lösning av denna utdragna konflikt.

Under nittioalet har Sri Lanka genomgått en gradvis liberalisering av ekonomin och den reala ekonomin har, trots den väpnade konflikten,

uppvisat en relativt god tillväxt. Den genomsnittliga tillväxttakten har fram till 2000 legat på c:a 5 procent. Den positiva trenden bröts dock 2001 då den ekonomiska tillväxten började sjunka betydligt. Även det statsfinansiella läget har under de senaste åren blivit alltmer ansträngt, bl.a. till följd av de höga militära utgifterna men också av de stigande oljepriserna på världsmarknaden.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Samarbetet med Sri Lanka får sägas ha utvecklats i den utsträckning som förväntades i Asienstrategin. Den ökade betoningen på bl.a. demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet samt forskning och utbildning fanns redan med i den landstrategi som utarbetats för Sri Lanka innan Asienstrategin hade antagits.

Besöksutbytet mellan Sverige och Sri Lanka kännetecknas dock av en ojämnhet. Svenska högnivåbesök har inte förekommit under nittioåret, med undantag av ett besök 1999 av statssekreteraren för handelsfrågor. Däremot har flera lankesiska ministrar besökt Sverige de senaste åren.

Det långvariga utvecklingsarbetet mellan Sverige och Sri Lanka fick en delvis ny inriktning genom det samarbetsavtal som undertecknades mars 1998. Avtalet betonade stöd till insatser för fred och demokrati och hållbar ekonomisk utveckling som kommer de fattiga till del. Biståndsinsatserna för fred och demokrati består numera bl.a. av stöd till lokala fredsfrämjande initiativ, stöd till utsatta grupper i samhället samt insatser i syfte att främja kommunikationen mellan konfliktens parter. De ovan nämnda observatörerna är ett annat exempel. Härtill kommer humanitära insatser i den akuta konflikt-situationen på den tamilska Jaffnahalvön. Beredskap finns också för bidrag till återuppbyggnad i norra och östra Sri Lanka när förhållandena så medger. Exempel på insatser för ekonomisk utveckling är stödet till forskning. Under perioden 2000-2002 har Sida avsatt totalt 63 miljoner kronor för det fortsatta forskningssamarbetet, som bl.a. innehåller en omfattande IT-satsning.

Det relativt begränsade handelsutbytet mellan Sverige och Sri Lanka, som dock har utvecklats i positiv riktning under nittioåret, har genom en något minskad svensk export sjunkit under 2000. Företag med svenska ägarintressen fortsätter emellertid, om än i mindre omfattning än tidigare, att investera i den lankesiska tillverknings-industrin.

Med beaktande av att Sri Lanka har en relativt väl utbyggd infrastruktur, en marknadsanpassad ekonomi, god utbildningsnivå och

ett fördelaktigt geografiskt läge kan landet betraktas som en intressant marknad och samtalspartner för Sverige i framtiden. De i landet verksamma svenska företagen kommer därför knappast att minska i antal. Det finns inte heller anledning tro att handelsutbytet kommer att fortsätta att minska i någon större omfattning. På sikt finns det istället potential för ökad handel. Sri Lankas ekonomiska utvecklingsmöjligheter hänger dock till syvende och sist samman med hur den väpnade konflikten utvecklas.

Forskningssamarbetet utgör alltså ett prioriterat område i det svenska biståndet. Samarbetet på forsknings- och utbildningsområdet genom Sida-SAREC är omfattande och tros utgöra en viktig dimension i den fortsatta bredare relationen med Sri Lanka. Då IT är avgörande för den fortsatta uppbyggnaden av landets forskningskapacitet, torde det för övrigt inom denna sektor finnas ett behov för svenskt kunnande och näringsliv. Andra exempel på insatser för ekonomisk utveckling är stöd till näringslivets institutioner i t.ex. finanssektorn. För ytterligare ekonomisk utveckling av Sri Lanka krävs dessutom konkreta investeringar och företagsutveckling. En reviderad landstrategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Sri Lanka skall beredas och fattas beslut om under 2002 för att gälla fr o m 2003.

SYDKOREA

Utvecklingen sedan 1999

Sydkorea har under de senaste åren genomgått stora förändringar såväl ekonomiskt som politiskt. Landet lyckades ta sin ekonomi, som är världens trettonde största, ur en av dess värsta kriser någonsin, och dessutom återhämta sig snabbare än andra länder som också drabbades av den asiatiska ekonomiska krisen. I början av 2002 förefaller det som om en vändning redan skett i ekonomin och en tillväxt på 5 procent förutspås för 2002. Trots stora ansatser har Sydkorea inte genomfört alla nödvändiga reformer. Ytterligare omstrukturering behövs av de stora konglomeraten, de s.k. chaebol. De starka banden mellan politiker och chaebol måste brytas för att Sydkorea mer effektivt skall fungera som en modern marknadsekonomi. Vidare är det av yttersta vikt att president Kim Dae Jungs privatiseringsprogram fullföljs. Den sektor som kommit längst är den finansiella sektorn.

Säkerhetssituationen på den koreanska halvön tog en dramatisk vändning den 13-15 juni 2000 då det första interkoreanska toppmötet

ägde rum i Pyongyang. En rad uppföljningsmöten ägde därefter rum på olika nivåer. Ett ökat besöksutbyte mellan länderna och återföreningsmöten mellan splittrade familjer kom också igång. En bidragande orsak till den positiva utvecklingen mellan de båda Korea var att relationerna mellan Nordkorea och USA utvecklades positivt. Efter det amerikanska presidentbytet 2001 har dock den interkoreanska dialogen tappat momentum, i synnerhet efter terroristattacker i USA den 11 september 2001.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Under 1999-2000 inleddes en svensk satsning på Sydkorea med fokus på handel och ekonomi. Satsningen inleddes med att 40-årsjubileet av upprättandet av de diplomatiska relationerna högtidlighölls i både Stockholm och Seoul. Handelsminister Leif Pagrotsky besökte Sydkorea och hans dåvarande sydkoreanske kollega Han Duck-soo besökte Stockholm under våren 1999. Med satsningen skedde utbyte även på det politiska och kulturella området.

Sverige har fortsatt en roll att spela i de interkoreanska relationerna. De två parterna har förtroende för Sverige, vilket gör att man från svensk sida kan stödja både Nord- och Sydkorea och uppmuntra dem till fortsatt dialog. Det initiativ till en mer drivande roll, som togs under det svenska EU-ordförandeskapet, bör aktivt följas upp på olika nivåer.

Samarbete mellan Sverige och Sydkorea i internationella frågor är fortsatt intressant och har fördjupats under senare år med president Kim Dae-Jung. Sydkorea och Sverige är medlemmar av samma internationella organ och har ofta samma värderingar och kan därigenom samarbeta och stödja varandra i olika sakfrågor.

Den sydkoreanska ekonomin växer i tämligen robust takt. Det svenska främjandet bör inriktas på ett brett spektrum av frågor. Fokus bör vara på både export och import. Utvecklingen mot en öppen ekonomi i Sydkorea bör fortsatt stödjas från svensk sida både inom ramen för EU:s och vår egen bilaterala handelspolitiska dialog med Sydkorea.

Sydkorea är en betydelsefull handelspartner för Sverige. Den bilaterala handeln fortsätter att öka efter den ekonomiska krisen. Det finns ett stort antal svenska företag i Sydkorea men färre koreanska företag i Sverige. Investeringarna är fåtaliga från båda sidorna. Sydkorea bör uppmuntras att investera i Sverige; landet är av stort intresse ekonomiskt och har potential att bli ännu viktigare. Sydkorea är strategiskt intressant i ett regionalt perspektiv bl.a. tack vare de

förbättrade villkoren för utländska företag, vilka tillkommit som ett resultat av den ekonomiska krisen.

Under hösten 2003 planeras ett Modern Sweden arrangemang, delvis inspirerat av Swedish Style in Tokyo, men med Korea-specifika inslag och med större hänsyn tagen till koreansk tradition med mindre blick på massmarknaden och starkare accent vid elitkulturen. Evenemang kommer också att hållas i samband med Nobelutställningen under hösten 2002 inom sektorer såsom bioteknik, IT och möjligen även miljö. Sydkorea har ett framsynt miljöprogram som utgår från grundläggande samsyn med det svenska, främst vad avser den positiva växelverkan mellan teknisk-ekonomisk utveckling och bättre miljö.

Fortsatt stöd och uppmuntran bör ges för det akademiska samarbetet. Samarbete inom det högteknologiska området bör utvecklas med ett långsiktigt perspektiv. Liksom tidigare har de svenska fackföreningarna gett utbildning till de koreanska facken och samarbetet fortgår. Även inom områden som kvinnors rättigheter och sociala rättigheter finns det möjligheter för fortsatt ömsesidigt utbyte.

TAIWAN

Utvecklingen sedan 1999

Taiwans ställning som en av de mest betydande ekonomierna i regionen har förstärkts under perioden sedan 1999, även om ekonomin under 2001 inträdde i en djup svacka. Taiwan är en viktig aktör på den globala scenen vad gäller finansiella transaktioner (med en valutareserv på 110 miljarder USD) och en mycket stor internationell investerare, främst i regionen. Taiwan klarade Asienkrisen bättre än de flesta övriga ekonomier i regionen. Till detta bidrog att skuldsättningen bland företagen var lägre, att beroendet av fastighetssektorn inte var lika stort och att man var väl positionerad inom tillväxtområden som IT, bioteknik och telekom. Taiwan är idag en av världens ledande exportörer av halvledare, bildskärmar, tangentbord, scanners och mobiltelefoner. Inom verkstadssektorn har Taiwan snabbt förflyttat sig upp på värdegraden. Investeringarna i forskning och utveckling ökar kraftigt och är i dag näst högst (efter Japan) i Asien. Taiwan drabbades emellertid väldigt hårt av den globala nedgången i världsekonomin under 2001 och den spruckna boomen inom informations- och kommunikationsteknologi som utgör mer än 50 procent av Taiwans export. Fortfarande befinner sig Taiwan i en ekonomisk kris med

negativ tillväxt under 2001 på 2 procent, det värsta resultatet på 30 år för taiwanesisk ekonomi.

Den ekonomiska integrationen med Kina har accelererat och idag finns minst 40 000 taiwanesiska företag representerade där. De ackumulerade investeringarna i Kina uppgår till över 60 mdr USD. Handeln med fastlandet uppgick 2000 och 2001 till omkring 30 mdr USD årligen; Kina/Hongkong är den näst viktigaste handelspartnern efter USA.

Taiwans ställning som fullvärdig demokrati med respekt för de mänskliga rättigheterna har förstärkts. 2000 genomgick Taiwan ett ordnat maktskifte i och med att Chen Shui-bian, Demokratiska framstegspartiets (DPPs) kandidat, vann presidentvalet. Därmed bröts Kuomintang's (KMTs) 55-åriga maktinnehav. I parlamentsvalen i december 2001 förlorade KMT dessutom majoriteten i parlamentet.

Taiwans diplomatiska läge har inte förändrats nämnvärt. Republiken Kina, som Taiwan formellt kallar sig, erkänns idag av 28 stater, huvudsakligen i Centralamerika, Afrika och Oceanien, i Europa endast av Vatikanstaten.

Trots den diplomatiska isoleringen och Pekings ständiga vaksamhet i fråga om politiska kontakter har Taiwan ett omfattande utbyte med omvärlden på många områden. Dubbelbeskattningsavtal, luftfartsavtal, investeringsskyddsavtal o.s.v. har slutits med en rad länder. Utbytet med företrädare för NGOs, politiska partier, universitet och forskningsinstitutioner är väl utbyggt. Taiwan åtnjuter ett allt starkare stöd bland politiska partier och parlamentsgrupper i västvärlden och strävar efter att bli medlem eller observatör i internationella organisationer. Inträdet i WTO är av stor betydelse, inte bara substantiellt utan också symboliskt. Intensiva taiwanesiska ansträngningar görs för att bli observatör i Världshälsoorganisationen WHO.

Asienstrategin – uppföljning och förslag

Under de tre år som har gått har Sverige verkat för den politik som föreslogs i Asienstrategin på flera sätt och tagit initiativ att främja framförallt handel och investeringar. Nivån i utbytet inom forskning och vetenskap har upprätthållits. Fördjupade kontakter mellan företrädare för civilsamhällena bör fortsatt uppmuntras.

Sveriges relationer med Taiwan styrs av vår och omvärldens "ett-Kina-politik". Avsaknaden av diplomatiska relationer hindrar inte att våra kontakter inom områden som handel och investeringar, kultur, forskning och turism fortsätter att utvecklas.

Vad gäller målet att bidra till ökad handel och investeringar ökade handelsutbytet kraftigt under 1999 och 2000 men sjönk något under 2001. C:a 45 svenska företag har egen verksamhet i Taiwan och enligt tillgängliga uppgifter finns 11 taiwanesiska investeringar av betydelse i Sverige. Flertalet har tillkommit de senaste tre åren.

Ett dubbelbeskattningsavtal som kommer att ge stimulans åt investeringar i bägge riktningar har undertecknats av Exportrådet och Taipei Mission. Förhoppningen är att avtalet kan ligga till grund för en proposition som presenteras för riksdagen under våren 2002. Taiwans inträde i WTO vid nyåret 2002 ska förhoppningsvis inte bara gynna Taiwans ekonomiska utveckling, utan även stärka det internationella handelssystemet och gynna förutsättningarna för förbättrat umgänge mellan Taiwan och Kina. För Sveriges del torde det finnas förutsättningar att vidare utveckla den bilaterala handeln, särskilt sedan Taiwans WTO-inträde har slagit igenom i ytterligare liberaliseringar av importen till ön. Handels- och investeringfrämjande bör fortsatt vara en framträdande uppgift i relationerna till Taiwan.

Även om "Ett-Kina-politiken" medför att alla myndighetsbesök är inofficiella finns ett stort utrymme att fortsätta att utveckla kontaktytorna. Företrädare för svenska NGOs, riksdagsledamöter, politiska partier och mediarepresentanter har besökt Taiwan. Inom ramen för främjandeaktiviteter har även svenska företrädare från myndigheter och departement besökt Taiwan. Ett par besök av statssekreterare har ägt rum sedan 1998, men inte sedan 1992 av svenskt statsråd. Besök av taiwanesiska fackministrar har förekommit varje år, senast av transport- och kommunikationsministern i juni 2001. En ytterligare fördjupning av de samhälleliga och politiska kontaktytorna är angelägen för att höja medvetandet om Sverige och gynna de ekonomiska banden. Ett väl utbyggt umgänge mellan Taiwan och omvärlden stärker också Taiwans förutsättningar att stå som demokratiskt föredöme i området och utgör ett betydelsefullt stöd till det demokratiska Taiwan.

På det akademiska området finns ett samarbete mellan svenska och taiwanesiska universitet och högskolor. Linköpings universitet, Chalmers tekniska universitet, Handelshögskolan i Stockholm, Mitt-högskolan, Karolinska institutet och Stockholms universitet är exempel på svenska högskolor som antingen inlett samarbete eller undersökt förutsättningarna för utbyte under de senaste åren. Studentutbytet är ännu rätt blygsamt men har förutsättningar att växa. Universitet och högskolor som är intresserade av att aktivt rekrytera studenter från Taiwan, såväl till grundutbildning som till forskarstudier, bör få stöd i detta arbete.

Svenska kulturevenemang genomförs varje år i Taiwan. För 2002 planeras t.ex. poesifestival och körbesök samt svenskt deltagande i

Taipeis filmfestival. 2001 framträdde Taipeis symfonietta i Stockholm. Den köpstarka turismen från Taiwan har utvecklats positivt och bör ges ökad uppmärksamhet inom ramen för främjandeaktiviteter. Under år 2000 besökte över 11 000 personer från Taiwan Sverige.

THAILAND

Utvecklingen sedan 1999

Thailand är idag en demokrati med väl utvecklad yttrandefrihet. Landet har sedan 1997 en ny författning med betoning på politisk maktfördelning, demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter. Sedan den nya regeringen tillträdde i januari 2001 tycks dock reformtakten ha avstannat något.

Det militära etablissemanget som tidigare i perioder regerat landet har förklarat att det inte längre önskar spela någon egentlig politisk roll. Militären har emellertid genom den nuvarande regeringen fått tillbaka lite av sin framskjutna samhällsposition.

Den thailändska ekonomin har inte helt och fullt återhämtat sig efter den djupa ekonomiska kris som drabbade landet 1997. Även terrorattacken den 11 september 2001 har påverkat Thailands ekonomi negativt. Ekonomin lider av strukturella problem som regeringen bara till en del lyckats komma till rätta med. Banksektorn tyngs alltjämt av dåliga lån. Thailands bristande implementering av konkurs- och obeståndslagstiftning gör att skuldsatta banker och kreditinstitutioner inte träder i likvidation i en omfattning som hade varit önskvärd. Samtidigt har de utländska investeringarna minskat betydligt, vilket får ses som ett tecken på att omvärldens förtroende för den thailändska ekonomin ännu inte har återställts. Sammantaget medför detta att den thailändska ekonomin lider av brist på såväl investeringsvilja som på kunnande. En reformering av utbildningssystemet pågår, men reformtakten har avstannat under det senaste året. Utbildningsreformen är nödvändig för att öka Thailands konkurrenskraft.

Den ekonomiska krisen har fått djupgående sociala konsekvenser. Klyftorna mellan fattiga och rika, stad och landsbygd och mellan de olika regionerna har vuxit. Den nuvarande regeringen har lovat att stärka landets ekonomi och förbättra levnadsstandarden för de sämst ställda. Med tanke på den nedåtgående globala utvecklingen kommer det att bli mycket svårt för regeringen att leva upp till dessa vallöften på såväl kort som på medellång sikt. Det finns en överhängande risk att

regeringens expansiva ekonomiska politik inom den offentliga sektorn kan komma att leda till en större skuldbörda för landet. Regeringen går här en besvärlig balansgång mellan fiskal disciplin och nödvändiga stimulansåtgärder för att stärka den inhemska konsumtionen - och därmed tillväxten.

Thailands utrikespolitik har förändrats sedan regeringsbytet i januari 2001. Den nuvarande regeringen betonar i högre utsträckning relationerna med länderna i regionen, särskilt med Kina, men också med Burma. ASEAN-samarbetet betonas också starkt och den etablerade principen om icke-inblandning ifrågasätts inte längre. Thailands roll i globala sammanhang har därför relativt sett minskat i betydelse och Thailand artikulerar i sin utrikespolitik inte betydelsen av respekt för mänskliga rättigheter på samma sätt som skedde under slutet av 1990-talet.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Genom sin ställning som en av Sydöstasiens ledande demokratier och genom sin relativt stora kommersiella betydelse, utgör Thailand en naturlig och värdefull partner för såväl det officiella Sverige som för svenskt näringsliv. Under de tre år som gått har Sverige verkat för den politik som föreslogs i Asienstrategin och bl.a. tagit ett antal initiativ inom handelsfrämjandet och utvecklingssamarbetet. Därtill har ökad samverkan med Thailand inom den utrikespolitiska arenan åstadkommit. Samtliga av dessa ansträngningar bör fortsätta.

Handelsutbytet har ökat under senare år och befann sig 2001 på samma nivå som före den finansiella krisen (ca: 5,3 miljarder kronor). Svensk import från Thailand har de senaste åren kontinuerligt ökat liksom exporten, men exporten har dock inte uppnått rekordnivåerna från 1996 och 1997. Sverige bör söka tillvarata de möjligheter som finns för ett ökat långsiktigt ekonomiskt samarbete med Thailand. IT-området och miljösektorn är av särskilt och ömsesidigt intresse. Fortsatt bevakning av infrastruktur (energi, telekom, transport etc) är av långsiktigt intresse för svenskt näringsliv, liksom moderniseringen och effektiviseringen av det thailändska försvaret. Sverige bör även undersöka möjligheterna till samarbete inom bioteknikområdet.

Utvecklingssamarbetet som regleras i en landstrategi för åren 2000-2004 bör även i framtiden spela en roll, t.ex. för att stödja landets reformansträngningar (via framför allt kontraktsfinansierat tekniskt samarbete). Sverige bör utveckla samarbetet med det civila samhället i Thailand och de nya demokratiska institutioner som byggs upp, t.ex.

ombudsmannaämbetet, anti-korruptionskommissionen och den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter.

Utvecklingssamarbetet har även, i enlighet med Asienstrategin, fokuserats på områden som miljö och energi. Bl.a. har en omfattande ukredit till ett avloppsreningsystem i Chiang Mai beviljats från svensk sida. Därtill kommer ett regionalt miljösekretariat i Sidas regi att upprättas i Bangkok under 2002. Betoningen på miljöinsatser i utvecklingssamarbetet skall kvarstå.

Samarbete på miljöområdet sker även mellan olika universitets- och forskningsinstitutioner. För närvarande pågår diskussioner om ett ökat samarbete. Dessutom har Handelshögskolans Japaninstitut under 2001 upprättat ett kontor i Bangkok. Fortsatt utbyte inom högre utbildning och forskning är angeläget.

Sverige har i enlighet med strategin tagit initiativ till ökad samverkan med Thailand på den utrikespolitiska arenan. Initiativet och utarbetandet av en handlingsplan inom ramen för ASEM för att motverka människohandel är ett viktigt exempel. Ökade ansträngningar bör göras för att utveckla samarbetet i andra internationella frågor, t.ex. FN-frågor och inom olika sakområden, t.ex. narkotikabekämpning.

Besöksutbytet har under det senaste året varit mindre omfattande av olika skäl. Ett mångfacetterat besöksutbyte är angeläget i de framtida relationerna.

VIETNAM

Utvecklingen sedan 1999

Efter att under 1980-talet, i skuggan av Kambodjakonflikten, ha varit ett kraftigt isolerat land i djup konflikt med grannarna inom ASEAN är Vietnam idag en integrerad medlem av den sydöasiatiska sammanlutningen. Relationerna till omvärlden har normaliserats och utvecklats. Under 2001 slöts bl.a. ett handelsavtal med USA.

Sedan ett femtontal år tillbaka bedriver det enväldiga kommunistpartiet en reformpolitik, doi moi, som inte minst tack vare en snabbt växande utrikeshandel och omfattande utländska investeringar medfört en betydande ekonomisk tillväxt. Tillväxten har inneburit möjligheter att väsentligt minska fattigdomen i landet, andelen av befolkningen som lever i absolut fattigdom har halverats under det senaste decenniet. Detta innebär att Vietnam redan nu har uppnått det övergripande

utvecklingsmålet om att halvera andelen fattiga före år 2015. Vietnam är dock alltså ett av världens fattigaste länder.

Reformprocessen har också en politisk dimension, men har tydligt underställt kraven på en bibehållen enpartistat. Detta har hittills uppnåtts genom starkt begränsad yttrandefrihet och organisationsfrihet. Även om missnöjesyttringar förekommer från tid till annan finns idag p.g.a. statens och partiets kontroll ingen samlad opposition. Inom partiet finns dock olika falanger och meningsmotsättningar som i framtiden skulle kunna bana väg för ett annat system.

Situationen vad gäller mänskliga rättigheter har förbättrats rent generellt men incidenter från tid till annan fortsätter att fästa omvärldens uppmärksamhet på bristen på yttrandefrihet och stränga straff för "brott mot nationens säkerhet". Inte sällan utmäts dödsstraff, främst vid narkotikabrott. Även om långtgående fri- och rättigheter finns inskrivna i grundlagen begränsas de av paragrafer i strafflagen. Vietnam har under senare tid uppvisat ökad beredskap att föra en dialog i frågor rörande mänskliga rättigheter. Sedan 2001 är Vietnam medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

De ekonomiska framstegen och liberaliseringarna av ekonomin har medfört att människors privata sfär har vuxit påtagligt. Till bilden hör dock att skillnaderna mellan rik och fattig, stad och landsbygd, syd och nord ökat under de senaste åren. Den tilltagande korrruptionen har gjort att många utvecklat en mera kritisk hållning till stat och parti; samtidigt har allt fler dragits in i dem på olika nivåer.

Den asiatiska krisen har accentuerat reformbehoven, i synnerhet som både utrikeshandeln och utländska investeringar har mattats av, även om en viss återhämtning skett under de senaste åren. Särskilt den finansiella sektorn och i dess förlängning det stora antalet förlustbringande statliga företagen är i behov av långtgående reformer. Ytterst finner de ekonomiska problemen sin förklaring i att Vietnam fortfarande är en enpartistat där staten utnyttjat banksystemet för att hålla förlustbringande statliga företag vid liv. Ineffektiva statliga företag står idag för en stor andel av banksektorns dåliga lån och utgör därmed en hämsko för fortsatt utveckling av en modern finansiell sektor. Utvecklingsbehoven är fortfarande stora, i synnerhet på den eftersatta landsbygden, särskilt i höglänta och avlägsna områden där flera av landets minoriteter är bosatta. Vietnams sociala indikatorer, särskilt läskunnighet och förväntad livslängd, förblir dock väsentligt bättre än vad inkomstnivån ger anledning att förvänta.

Efter terrorattackerna i USA den 11 september 2001, som hittills haft knappt skönjbara efterverkningar i Vietnam, tas nu på vietnamesisk sida tillfället i akt att försöka göra landet känt som en säker och stabil partner för investeringar och annat ekonomiskt

samarbete. Det förstärks av att Vietnam under 2002 påbörjat formella förhandlingar om medlemskap i WTO.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sverige har ett gott utgångsläge i arbetet med att fördjupa förbindelserna med Vietnam. Kontaktytorna är många och vitt förgrenade. Förtroendet för Sverige och svenskt kunnande är fortsatt gott. Samtidigt har många andra länder stärkt sin närvaro i landet, såväl när det gäller bistånd som främjandet av det egna näringslivet.

Under de tre år som gått har Sverige aktivt verkat för den politik gentemot Vietnam som föreslogs i Asienstrategin. Samarbetet förväntas under det närmaste decenniet fortsätta att utvecklas från att vara mestadels biståndsfinansierat till att innehålla en allt större del av ömsesidigt utbyte inom handel, teknologi och vetenskap samt kultur.

Handeln mellan Sverige och Vietnam har ökat med mer än 50 procent sedan 1999. Trots detta är handeln fortfarande liten. Totalt 35 svenska företag finns i Vietnam. Investeringar har gjorts bl.a. inom mobil telefoni samt byggnads- och tillverkningsindustrin. Antalet investeringar är dock relativt få trots att intresset för svenska investeringar är stort. Vietnam bedöms inte inom överskådlig tid kunna bli en stor marknad för svensk export eftersom inkomstnivå och importstruktur sätter gränser. Ett stort antal svenska företag har dock visat ett långsiktigt intresse för den potentiellt relativt stora marknaden i en region som inom ett antal år åter förväntas vara inne i ett mera dynamiskt skede. Samarbetet bör under det närmaste decenniet fortsätta att utvecklas till att innehålla en allt större del av ömsesidigt utbyte inom handel. Miljösektorn bör prioriteras såväl i utvecklingssamarbetet som kommersiellt. Sverige bör även stödja Vietnams ansträngningar för medlemskap i WTO med tekniskt bistånd.

Inget annat land eller biståndsgivare har bedrivit utvecklingssamarbete med Vietnam så länge som Sverige: i mer än 30 år utan avbrott. Sverige ligger idag på åttonde plats bland biståndsgivarna men har genom engagemanget i landets reformprocess en viktigare roll än vad detta volymmått antyder. En förutsättning för utvecklingssamarbetet med landet är en fortsatt och fördjupad reformprocess. Utvecklingssamarbetet regleras för närvarande i en landstrategi för perioden 1999-2003. Arbetet med en ny landstrategi för perioden 2004-2008 skall inledas under 2002.

Målen för utvecklingssamarbetet är att främja Vietnams förutsättningar att långsiktigt och på ett miljömässigt hållbart sätt öka välståndet och minska fattigdomen samt att främja öppenhet och

utveckling i riktning mot demokrati och ökad respekt för mänskliga rättigheter. De prioriterade områdena för biståndsinsatser är stöd till ekonomiska, administrativa och sociala reformer, stöd till ekonomiskt och socialt eftersatta områden och grupper, ökad jämställdhet, hållbar utveckling samt stärkande av demokrati och mänskliga rättigheter. I enlighet med Asienstrategin innehåller biståndet även en rad projekt med miljöanknytning. Vidare har det institutionella samarbetet fortsatt att byggas upp inom en rad områden.

Utvecklingssamarbetet skall fortsatt inriktas på insatser som kan vara katalytiska för fördjupade strukturella och institutionella reformer på det ekonomiska och sociala området.

Biståndet har i ökande omfattning inriktats på frågor rörande mänskliga rättigheter och demokrati. Sverige för bilateralt sedan flertalet år tillbaka och genom EU en dialog med Vietnam om mänskliga rättigheter. Denna inriktning på biståndet samt dialogen med Vietnam i dessa frågor skall fortsätta och om möjligt fördjupas. Behovet av ökad politisk öppenhet förblir stort.

Samarbetet inom kultur- och mediaområdet har fördjupats i enlighet med Asienstrategin. Detta samarbete bör fortsätta i syfte att främja ett öppnare samhälle i Vietnam.

Ett stort intresse finns i Vietnam för ett utvidgat samarbete mellan forsknings- och utbildningsinstitutioner. Forskningssamarbetet genom Sida är betydande. Bistånd utgör nu en förutsättning, men målsättningen bör vara att finna områden av långsiktigt ömsesidigt intresse.

Rädda barnen, IOGT/NTO, fackföreningsrörelsen, det socialdemokratiska kvinnoförbundet, de synskadades riksförbund och ytterligare några enskilda organisationer är verksamma i Vietnam. Kontakter med folkrörelser och mellan olika yrkesgrupper eller enskilda organisationer bör där det är möjligt befrämjas. De fackliga kontakter som utvecklats kan spela en viktig roll i den vietnamesiska reformprocessen.

ÖSTTIMOR

Utvecklingen sedan 1999

Portugals avkolonisering av Östtimor 1975 ledde till ett inbördeskrig mellan grupper som förespråkade självständighet respektive verkade för en integration med Indonesien. Indonesien invaderade Östtimor i

december 1975, men annekteringen erkändes aldrig av FN. Östtimors historia under indonesisk överhöghet 1976-99 karaktäriseras av uppgifter om svält och umbäranden och av fortsatta brott mot de mänskliga rättigheterna. En motståndsrörelse bedrev ett lågintensivt gerillakrig och motståndsrörelsens politiska gren var mycket aktiv internationellt.

Efter de politiska omvälvningarna i Indonesien från 1998 erbjöd indonesiske presidenten Habibie 1999 östtimoreserna självständighet. En FN-arrangerad konsultation genomfördes samma år, varvid 78,5 procent av de röstande föredrog ett självständigt Östtimor. En våldsvåg av pro-indonesisk milis - med stöd av åtminstone delar av den indonesiska militären - följde, ett okänt antal människor mördades, misshandlades och våldtogs, en mycket stor del av infrastrukturen förstördes och hundratusentals människor flydde och/eller fördrevs till västra Timor. Många har återvänt, men många finns kvar där som flyktingar.

En fredsframtvängande styrka under australisk ledning gick med indonesiskt medgivande in i Östtimor efter omröstningen. Indonesien upphävde Östtimors integration och FN upprättade United Nations Transitional Administration in East Timor, UNTAET, som övertog hela ansvaret för territoriets förvaltning och säkerhet. Efter val till en konstituerande församling i augusti 2001 upprättades en ministär med enbart östtimoresiska ministrar, under chefen för UNTAET. En ny konstitution antogs i mars 2002, presidentval genomfördes påföljande månad, och till sist blev Östtimor självständigt den 20 maj 2002.

Att etablera en självgående stat i Östtimor är en utomordentligt utmanande uppgift för östtimoreserna, det omfattande stödet från utlandet till trots. Den portugisiska kolonisationen, inbördeskriget, den indonesiska ockupationen och till sist katastrofen i september 1999 har berövat landet närmast all infrastruktur – fysisk, administrativ och politisk. De flesta arbeten som krävde högre eller specialiserad utbildning gjordes av invandrade indoneser som nu lämnat landet. Många av de få utbildade östtimoreserna finns idag i Indonesien, Australien, Portugal. De förväntade intäkterna från olja och gasfyndigheter i havet inger både hopp om ett framtida välstånd och farhågor om landets kapacitet att använda intäkterna för landets utveckling utan att drabbas av oljans potentiella korrupperande verkan, som t.ex. i Angola och Nigeria. Det finns många fällor en ny nation kan falla i, och risken för att utvecklingen efter självständigheten störs av interna politiska och ekonomiska problem är ofrånkomlig.

Det internationella samfundets ansträngningar har fått rikta in sig på återuppbyggnad och byggande av institutioner och kunskap. UNTAET har under sitt sista år före självständigheten i allt högre grad satsat på

”timorisering” av förvaltningen. Likafullt kommer ett omfattande internationellt stöd att behövas också efter självständigheten. Säkerhetsrådet uttryckte sig i oktober 2001 positivt till att upprätta en fortsättningsmission efter UNTAET, med såväl militär, polisiär som civil del, planerad för två år.

Asienstrategin: uppföljning och förslag

Sverige erkände aldrig den indonesiska ockupationen av Östtimor. Politiken som föreslogs i avsnittet om Indonesien i Asienstrategin, d.v.s. att stödja en fredlig lösning av Östtimorfrågan, och därefter bidra till utvecklingen i landet, genomfördes också. Under folkomröstningen 1999 bidrog Sverige t.ex. med valstöd och med civilpolisier.

Våra förbindelser med det östtimoresiska ledarskapet är goda. Den legendariske frihetsledaren Xanana Gusmão besökte Stockholm i mars 2000 och även som nyvald president i april 2002, biståndsministern besökte Östtimor och västra Timor i april 2000, utrikesminister José Ramos Horta besökte Sverige i mars 2002 och den parlamentariska utredningen om global utveckling (Globkom) besökte Östtimor i februari 2001. Riksdagens Talman, Birgitta Dahl, övervakade självständighetsceremonierna i Östtimor i maj 2002. Ambassaden i Jakarta har gjort täta kontaktbesök med såväl FN-administrationen, som timoresiska politiker, biståndsorgan och enskilda organisationer.

Sverige uppfattas i det östtimoresiska ledarskapet som en geografiskt avlägsen men nära vän. Besöken på politisk nivå i båda riktningar, ett engagemang i många politiska kretsar, liksom i självständighetsorganisationer, de nära och täta kontakterna med ambassaden i Jakarta, det svenska stödet för Östtimors sak i FN genom åren av indonesisk ockupation och de relationer som knutits med Östtimor genom och efter katastrofen skapar band mellan oss. Vid sidan av Australien och Portugal har Sverige, tillsammans med framför allt Norge, byggt upp en särställning i det framväxande landets internationella förbindelser. Det särskilda kontaktnät som nu finns med Östtimors kommande ledarskap utgör en central möjlighet att bygga på – men det har också skapat förväntningar på ett starkt svenskt engagemang.

Sedan 1999 har Sverige lämnat bidrag till Östtimor om drygt 130 miljoner kronor, främst genom FN-organ. Sverige bidrar också med civilpolisier och militärobservatörer. Svenska frivilligorganisationer har genom åren byggt upp ett betydande kontaktnät. Svensk personal har efter 1999 bidragit både till den internationella insatsen för landet och till en växande kunskapsbas om Östtimor i Sverige. Institutionen för

freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet driver med stöd från Sida - sedan före 1999 - ett uppskattat projekt till stöd för försoning i det timoresiska samhället.

Sverige eftersträvar att bidra till att Östtimor som en ny självständig medlem av världssamfundet får möjlighet att ta sin rättmätiga plats i detta, och utvecklas under fredliga och demokratiska former. Sverige kommer att fortsätta stödja Östtimors utveckling i en sådan riktning. Sida har fått i uppdrag att utforma en strategi för utvecklingssamarbetet med Östtimor, vilken kommer att utgöra grund för det svenska biståndet efter landets självständighet. Sverige kommer fortsätta att stödja FN:s och Världsbankens roll som samordnare av en internationell insats för att stödja det framväxande Östtimor. Politiskt skall Sverige bygga vidare på de nära relationerna, såväl bilateralt som i multilaterala fora, genom utväxling av besök och i en aktiv diplomatisk närvaro genom täta besök. Vi eftersträvar också bredare kontakter genom frivilligorganisationernas betydelsefulla verksamhet, direkt och genom multilaterala och internationella organisationer.

Bilaga 2 – Besöksutbytet på politisk nivå mellan Sverige och Asien (1999 - maj 2002)

Afghanistan

Inkommande: -

Utgående:

Biståndsminister Jan O. Karlsson, jan. 2002

Bangladesh

Inkommande: -

Utgående:

Biståndsminister Klingvall, maj 2000

Burma

Inkommande: -

Utgående: -

Filippinerna

Inkommande:

Jordreformminister Boy Morales, 1999

f. handelsminister Bautista (särskild emissarie), 2001

Miljöminister Alvarez, 2001

Utgående:

Statssekreterare Persson-Göransson, Socialdepartementet, mars 2002

Statssekreterare Gun-Britt Andersson, UD, maj 2002

Hongkong

Inkommande:

State secretary Gordon Siu, maj 2000

Utgående:

Miljöminister Kjell Larsson, 1999
Statssekreterare Sven-Eric Söder, Utrikesdepartementet, okt. 2001
Statssekreterare Birgitta Boström, Miljödepartementet, okt./nov. 2001

Indien*Inkommande:*

Secretary R.S. Kalha, (polchef), maj 1999
Socialminister Maneka Gandhi, okt. 2000
Kommunikationsminister Ram Vilas Paswan, nov. 2000
Utrikesminister Jaswant Singh, apr. 2001

Utgående:

Miljöminister Kjell Larsson, 2000
Statssekreterare Lars Danielsson, juli 2000

Indonesien*Inkommande:*

Hasballah M. Sa'ad, Minister för MR-frågor, 2000
Hasan Wirajuda, Director General Political Affairs, utrikesministeriet, 2001
Soesilo Bambang Yudhuyono, Minister för säkerhet oich politik, april 2002

Utgående:

Statssekreterare Mats Karlsson, 1999
Biståndsminister Maj-Inger Klingvall, 2000
Talman Birgitta Dahl, jan. 2002

Japan*Inkommande:*

Kejsaren Akihito och Kejsarinnan Michiko, maj 2000
Utrikesminister Yohei Kono, 2001
Justitieminister Mayumi Moriyama, sept. 2001

Utgående:

Talman Birgitta Dahl, okt. 1999
Utbildningsminister Tomas Östros, 1999
Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, mars 2000
Statssekreterare Lotta Fogde, Utrikesdepartementet, nov. 2000
Statssekreterare Sven-Eric Söder, Utrikesdepartementet, okt. 2000
H.M. Konungen (deltagande i Internationella Scoutförbundets årsmöte), 2001

H.M. Drottningen (deltagande i den andra världskongressen mot kommersiellt sexuellt utnyttjande av barn), 2001
Kronprinsessan Victoria, okt. 2001 (deltagande i Swedish Style)
Handelsminister Leif Pagrotsky, okt. 2001
Finansminister Bosse Ringholm, 2001
Miljöminister Kjell Larsson, 2001
Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén
Socialminister Ingela Thalén, 2001
Utbildningsminister Thomas Östros, mars 2002

Kambodja

Inkommande:

Vice premiärminister Sar Kheng 2001
Samordningsminister Sok An 2002

Utgående: -

Kina

Inkommande:

Utrikesminister Tang Jiaxuan, mars 1999
Arbetsmarknads- och socialförsäkringsminister Wang Dongjin, sept. 1999
Vice kommunikationsminister Zhang Chunxian, sept. 1999
Viceminister Long Yongtu, Ministeriet för handel och ekonomiskt samarbete med utlandet, okt. 1999
Vice inrikesminister Yang Yanyin, dec. 1999
Vice jordbruksminister Liu Chengguo, feb. 2000
Viceminister Lü Xinkui, Ministeriet för informationsnäringen, apr. 2000
Minister Xie Zhenhua, Statliga miljöskyddsförvaltningen, maj 2000
Mr Zhao Haiyu, Senior Supervisory Commissioner, viceministers ställning, Tillsynsministeriet, maj 2000
Mr Zeng Jianhui, ordförande i utrikesutskottet, Nationella folkkongressen och Mr Zheng Yi, vice dito, maj 2000
Minister Ding Guangen, medlem av Kinas kommunistpartis centralkommittés politbyrå och centralkommittékansli, juni 2000
Vice arbetsmarknads- och socialförsäkringsminister Lin Yongsan, juni 2000
Mr Li Changchun, generalsekreterare, Provinskommittén för Guangdong i Kinas kommunistparti, sept. 2000
Viceminister Zhao Binli, Statliga familjeplaneringskommissionen, sept. 2000
Vice justitieminister Ms Liu Yang, sept. 2000

Vice utrikesminister Mr Wang Guangya, dec. 2000
Minister Zeng Peiyan, ordförande i statliga plankommissionen för ekonomisk omvandling, mars 2001
Viceminister Sun Guangxiang, Ministeriet för handel och ekonomiskt samarbete med utlandet, apr. 2001
Biträdande utrikesminister Ma Canrong, maj 2001
Viceminister Li Jiange, Statsrådets kontor för ekonomisk systemomvandling, maj 2001
Professor Jiang Zehui, viceministers ställning, Statliga skogsvårdsförvaltningen, aug. 2001
Mr Nie Zhenbang, Vice ministers ställning, Statliga spannmålsförvaltningen, aug. 2001
Kommunikationsminister Huang Zhendong, sept. 2001
Vice arbetsmarknads- och socialförsäkringsminister Wang Jianlun, sept. 2001
Vice generaldirektör Mr Zhao Tiechui, viceministers ställning, Statliga arbetsskyddsförvaltningen, sept. 2001
Minister Shi Guangsheng, Ministeriet för handel och ekonomiskt samarbete med utlandet, feb. 2002

Utgående:

Miljöminister Kjell Larsson, sept. 1999
Statsrådet Mona Sahlin, Näringsdepartementet, okt. 1999
Handelsminister Leif Pagrotsky, okt. 1999
Kabinettssekreterare Jan Eliasson, mars 2000
Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, maj 2000
Utbildningsminister Thomas Östros, maj 2000
Utrikesminister Anna Lindh, maj 2001
Statssekreterare Sven-Eric Söder, Utrikesdepartementet, okt. 2001
Näringsminister Björn Rosengren, nov. 2001
Statssekreterare Mikael Sjöberg, Socialdepartementet, nov. 2001
Kabinettssekreterare Hans Dahlgren, jan. 2002

Laos

Inkommande:

Vice hälsominister Dr Davone Vongsak, juni 1999
Presidenten i högsta domstolen Mr Thongsy Inthaphonh, juni 2000
Vice minister vid premiärministerns kansli Mr Noulinh Sinbandith, juni 2001

Utgående:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, dec. 2000

Malaysia*Inkommande:*

Handelsminister Dato Seri Rafidah, mars 2002

Utgående:

Statssekreterare Yvonne Gustafsson, Försvarsdepartementet, April 2002

Mongoliet*Inkommande:*

Utrikesminister Mrs Nyamosor Tuya, feb. 2000

Utgående:

Statssekreterare Gun-Britt Andersson, Utrikesdepartementet, maj 2002

Nepal*Inkommande:*

Utrikesminister Chakra Prasad Bastola, 2000

*Utgående: -***Nordkorea***Inkommande:*

Utrikesminister Paek Nam Sun, sept. 2000
Vice utrikesminister Choi Su Hon, mars 2001
Handelsminister Ri Gwang Gun, mars 2002

Utgående:

Kabinettssekreterare Jan Eliasson, mars 2000
Kabinettssekreterare Hans Dahlgren, mars 2001
Statsminister Göran Persson, maj 2001

Pakistan*Inkommande:*

Additional Secretary Ali Sarwar Naqvi, (polchef) nov. 1999
Kabinettssekreterare Inam ul Haque, jan. 2001

*Utgående: -***Singapore***Inkommande:*

Utbildningsminister Teo Chee Hean, 1999
Biträdande IT- och kommunikationsminister Lim SWee Say, 1999

Biträdande premiärminister/Försvarsminister Tony Tan, okt 2000
Handelsminister George Yeo, juli 2001
Biträdande försvarsminister David Lim, 1999 och 2001

Utgående:

Statssekreterare Yvonne Gustafsson, 1999
Statssekreterare Lena Jönsson, 1999
Statssekreterare Lars Danielsson, 1999
Kabinettssekreterare Hans Dahlgren, jan. 2002
Statssekreterare Yvonne Gustafsson, april 2002
Riksdagens socialförsäkringsutskott, 1999
Riksdagens lagutskott, 2000
Riksdagens försvarsutskott, 2000
Riksdagens socialutskott, 2001

Sri Lanka

Inkommande:

Bitr. finansminister/justitieminister G.L. Pieris, apr. 1999
Industriminister C.V. Gooneratne, juni 1999
Handelsminister Kingsley T Wickramaratne, apr. 2000
Bitr. finansminister/minister för industriell utveckling G.L. Pieris, apr. 2001
Fiskeriminister Mahinda Rajapakse, apr. 2001

Utgående:

Statssekreterare Yvonne Gustafsson, 1999

Sydkorea

Inkommande:

Handelsmin Dr Han Duck-soo, okt. 1999
President Kim Dae Jung, 2000

Utgående:

Handelsminister Leif Pagrotsky, apr. 1999
Talman Birgitta Dahl, sept. 2000
Kabinettssekreterare Jan Eliasson, aug. 2000
Statsminister Göran Persson och utrikesminister Anna Lindh, okt. 2000
Kabinettssekreterare Hans Dahlgren, mars 2001
Statsminister Göran Persson, maj 2001

Taiwan (inofficiella besök)

Inkommande:

Ekonomiminister Wang Chih-kang, juli 1999

Kommunikationsminister Ms Yeh Chu-Lan, juni 2001

Utgående:

Statssekreterare Lars Rekke, Näringsdepartementet, juni 2000

Statssekreterare Gun Eriksson, Näringsdepartementet, mars 2002

Thailand

Inkommande:

Utrikesminister Surin Pitsuwan, feb. 1999

Utgående:

Statssekreterare Måns Lönnroth, Miljödepartementet, 1999

Handelsminister Leif Pagrotsky, feb. 2000

Utrikesminister Anna Lindh, juli 2000, aug. 2001

Statssekreterare Birgitta Boström, Miljödepartementet, 2001

Justitieminister Thomas Bodström, jan. 2002

Statssekreterare Gun Eriksson, Näringsdepartementet, mars 2002

Vietnam

Inkommande:

Generalsekreterare Le Kha Phieu, juli 1999

Premiärminister Phan van Khai, sept. 1999

Teleminister Mai Liem Truc, okt. 2001

Vice premiärminister Nguyen Manh Cam, nov. 2001

Utgående:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, jan. 1999

Statssekreterare Yvonne Gustavsson, dec. 1999

Kulturminister Marita Ulvskog, maj/juni 2000

Utrikesminister Anna Lindh, juli/aug. 2001

Handelsminister Leif Pagrotsky, sept. 2001

Östtimor

Inkommande:

Ordförande Konsultativa Rådet Xanana Gusmão, april 2000

Fernanda Borges, finansminister UNTAET/ETPA, dec. 2001

Finansminister Fernanda Borges, mars 2002

Utrikesminister José Ramos Horta, mars 2002

Tillträdande President Xanana Gusmão, april 2002

Utgående:

Statssekreterare Mats Karlsson, 1999

Biståndsminister Maj-Inger Klingvall, 2000

Talman Birgitta Dahl, maj 2002

Bilaga 3 – Makroekonomisk data

Land	BNI 2000 (miljarder USD)	BNI PPP 2000 (miljarder USD)	BNP tillväxt (procent) 1999/2000/2001			BNI per capita 2000 (USD)	BNI PPP per capita 2000 (USD)
Afghanistan	--	--	--	--	--	--	--
Bangladesh	48	209	4,9	5,9	5,2	370	1 590
Burma	--	--	10,9	13,6	--	--	--
Filippinerna	79	319	3,4	4,0	3,4	1 040	4 220
Hongkong	176	174	3,0	10,5	0,1	25 920	25 590
Indien	454	2 375	6,1	4,0	5,4	450	2 340
Indonesien	120	596	0,3	5,2	3,3	570	2 830
Japan	4 519	3 436	0,8	1,5	--	35 620	27 080
Kambodja	3	17	6,9	5,4	5,4	260	1 440
Kina	1 063	4 951	7,1	8,0	7,3	840	3 920
Korea, Nord	--	--	--	--	--	-	--
Korea, Syd	421	818	10,9	8,8	2,6	8 910	17 300
Laos	1,5	8	7,3	5,9	5,5	290	1 540
Malaysia	79	194	6,1	8,3	--	3 380	8 330
Mongoliet	1	4	3,2	1,1	1,1	390	1 760
Nepal	5,5	32	4,4	6,1	5,0	240	1 370
Pakistan	61	257	4,2	3,9	2,6	440	1 860
Singapore	99	100	5,9	9,9	-2,2	24 740	24 910
Sri Lanka	16	67	4,3	6,0	-1,3	850	3 460
Taiwan	247	--	5,4	5,9	-2,1	13 310	--
Thailand	122	384	4,2	4,4	1,5	2 000	6 320
Vietnam	30	157	4,8	6,1	5,8	390	2 000
Östtimor	0,26	--	-38	15	18	304	--

Land	Sparande som andel av BNP 2000 (procent)	Handels- balans 2000 (miljoner USD)	Kapital- flöden 2000 (miljoner USD)	Utestående skuld 2000 (miljoner USD)	Skuldtjänst- kvot 2000 (procent av export)
Afghanistan	--	--	--	--	--
Bangladesh	17,9	-2 641	1 207	15 609	9,1
Burma	13,0	-938	244	6 046	4,7
Filippinerna	16,5	6 918	2 401	50 063	13,6
Hongkong	32,3	-8 194	31 918	--	--
Indien	22,3	-17 882	9 928	100 367	12,8
Indonesien	25,7	25 040	-9 156	141 803	25,3
Japan	27,7	69 165	--	5 216 306	--
Kambodja	7,0	-263	398	2 357	2,0
Kina	38,7	34 474	60 525	149 800	7,4
Korea, Nord	--	--	--	--	--
Korea, Syd	32,5	16 872	9 361	134 417	10,9
Laos	--	-205	284	2 499	8,1
Malaysia	46,7	20 854	3 618	41 797	5,3
Mongoliet	--	-129	154	859	4,7
Nepal	14,7	-851	237	2 823	6,5
Pakistan	14,0	-1 412	526	32 091	26,8
Singapore	49,6	11 391	--	--	--
Sri Lanka	17,3	-1 798	530	9 065	9,6
Taiwan	25,8	14 017	--	--	--
Thailand	32,1	11 762	-525	79 675	16,3
Vietnam	27,0	500	1 790	12 787	7,5
Östtimor	4,6	-233	279	0	0

Källor:

World Development Indicators 2001, The World Bank
 Annual Report 2001, Asian Development Bank
 East Timor at a Glance 2001, World Bank

Bilaga 4 – Socioekonomisk data

Land	Befolkning (milj.)	Storlek (tusen km ²)	Beräknad livslängd	Läskunnig- het kvinnor /män (procent)	Andel av befolkning i fattigdom (procent <1 \$/dag)	Gini- koefficient ¹⁴	HDI ¹⁵ - ranking
Afghanistan	27	652	43	15/47	--	--	--
Bangladesh	130	144	61	43/59	29,1	0,33	132
Bhutan	0.7	46	--	28/56	--	--	130
Burma	46	677	56	78/89	--	--	118
Filippinerna	76	300	69	94/95	20,3	0,46	70
Hongkong	7	1	80	88/96	0	0,52	24
Indien	1 016	3 288	63	41/67	44,2	0,38	115
Indonesien	210	1 905	66	85/93	7,7	0,32	102
Japan	127	378	81	100	0	0,25	9
Kambodja	12	181	54	61/83	36,1	0,40	121
Kina	1 261	9 564	70	78/91	18,8	0,40	87
Korea, Nord	23	121	61	--	--	--	--
Korea, Syd	47	99	73	96/99	< 2	0,32	27
Laos	5	237	54	44/69	26,3	0,37	131
Malaysia	23	330	73	78/89	< 2	0,49	56
Mongoliet	2	1 567	67	98/98	13,9	0,34	116
Nepal	24	147	59	14/41	37,7	0,37	129
Pakistan	138	796	63	32/57	31,0	0,31	127
Singapore	4	1	78	89/97	0	--	26

¹⁴ Ett mått på inkomstfördelningens ojämnhhet. Det antar värdet 0 när inkomsterna är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhhet.

¹⁵ Human Development Index mäter ett lands utveckling i termer av förväntad livslängd, utbildning och inkomstnivå. Mest utvecklat i dessa termer rankas som nummer 1 (Norge) och minst utvecklat som nummer 162 (Sierra Leone)

Land	Befolkning (milj.)	Storlek (tusen km ²)	Beräknad livslängd	Läskunnig- het kvinnor /män (procent)	Andel av befolkning i fattigdom (procent <1 \$/dag)	Gini- koefficient	HDI- ranking
Sri Lanka	19	66	73	87/93	6,6	0,35	81
Taiwan	22	33	75	91/98	--	0,32	--
Thailand	61	513	69	91/96	< 2	0,41	66
Vietnam	79	332	69	91/97	12,6	0,36	101
Östtimor	0,75	24	60	40	21.0	0,37	--

Källor:

World Development Report 2001, The World Bank

World Development Indicators 2001, The World Bank

Annual Report 2001, Asian Development Bank

Human Development Report 2001, United Nations Development Programme

Bilaga 5 – Bistånd

Land	Totalt bistånd 1999 (miljoner USD)	Bistånd per capita 1999 (USD)	Bistånd som andel av BNI 1999 (procent)	Bistånd som andel av budget 1999 (procent)	Sveriges bistånd 2000 ('000 SEK)
Afghanistan	--	--	--	--	105 314
Bangladesh	1 203	9	2.5	--	291 729
Burma	73	2	--	--	4 710
Filippinerna	690	9	0.9	4.6	24 830
Indien	1 484	1	0.3	2.2	140 594
Indonesien	2 206	11	1.7	8.0	37 302
Kambodja	279	24	9.0	--	153 783
Kina	2 324	2	0.2	--	101 172
Korea, Nord	201	9	--	--	31 616
Laos	294	58	21.1	--	133 405
Malaysia	143	6	0.2	--	1 250
Mongoliet	219	92	25.4	99.0	16 568
Nepal	344	15	6.7	42.9	11 248
Pakistan	732	5	1.2	6.1	15 363
Sri Lanka	251	13	1.6	6.6	152 852
Thailand	1 003	17	0.8	3.3	36 603
Vietnam	1 421	18	5.0	26.9	341 873
Östtimor	--	--	--	--	30 473

Källor:

World Development Indicators 2001, Världsbanken,
Sveriges Internationella utvecklingssamarbete, UD, Årsbok 2001

Bilaga 6 – Handelsstatistik

Sveriges export till asiatiska länder (värde milj SEK)

	1999	2000	2001
Filippinerna	1 006,4	1 354,2	1 237,7
Indonesien	1 114,9	2 047,8	3 027,1
Malaysia	2 806,4	5 531,6	4 561,5
Singapore	3 919,9	4 822,1	4 947,9
Thailand	1 825,6	2 669,4	2 749,6
Vietnam	295,2	478,2	698,5
Sydostasien	10 968,3	16 903,2	17 222,3
Hongkong	4 296,3	5 988,6	4 111,1
Japan	16 797,6	22 304,8	23 031,2
Kina	12 906,7	17 229,5	16 194,7
Korea, rep	3 654,1	4 531,4	4 246,3
Taiwan	4 972,7	6 279,5	5 074,7
Nordostasien	42 627,3	56 333,8	52 658,1
Bangladesh	195,4	198,4	467,2
Indien	1 829,4	2 620,7	3 702,5
Pakistan	516,0	525,6	513,2
Sri Lanka	295,6	292,5	252,8
Sydasien	2 836,4	3 637,2	4 935,8

Sveriges import från asiatiska länder
(värde milj SEK)

	1999	2000	2001
Filippinerna	472,3	762,3	465,8
Indonesien	782,7	1 029,6	1 642,2
Malaysia	1 792,3	3 819,9	2 556,3
Singapore	767,6	972,0	863,9
Thailand	2 387,5	2 982,6	2 622,2
Vietnam	559,1	737,8	771,7
Sydostasien	6 761,3	10 304,2	8 922,1
Hongkong	2 438,0	2 732,6	2 319,5
Japan	18 909,1	23 101,5	17 690,0
Kina	12 098,5	15 717,3	16 701,6
Korea, rep	2 907,3	4 031,9	4 171,3
Taiwan	4 584,3	5 666,5	4 928,2
Nordostasien	40 937,2	51 249,8	45 810,6
Bangladesh	594,3	926,7	1 005,1
Indien	1 513,4	1 883,4	2 145,9
Pakistan	516,0	551,7	605,8
Sri Lanka	194,1	177,4	181,6
Sydasien	2 817,8	3 539,2	3 938,5

Källa: SCB

Bilaga 7 – FN:s konventioner

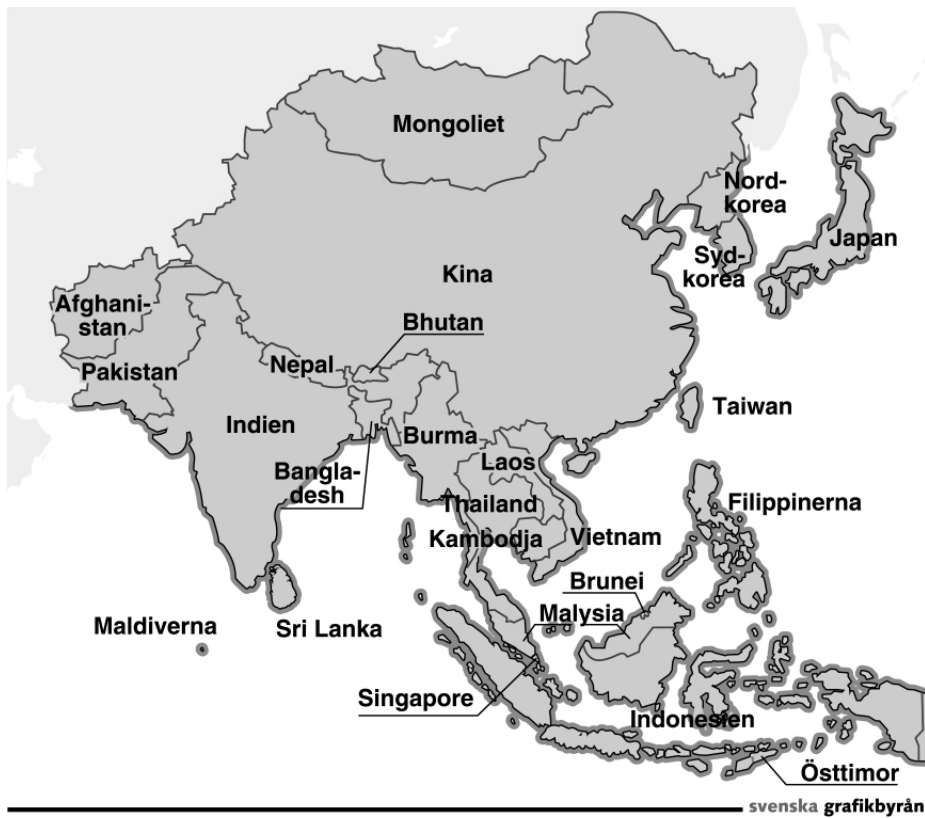
Ratifikationer FN:s centrala konventioner för de mänskliga rättigheterna

	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights	International Covenant on Civil and Political Rights	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	Convention on the Rights of the Child	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women	Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment	Convention relating to the Status of Refugees and Protocol
Stater							
Afghanistan	X	X	X	X	S	X	
Bangladesh	X	X	X	X	X	X	
Bhutan			S	X	X		
Filippinerna	X	X	X	X	X	X	X
Hongkong SAR	X	X	X	X	X	X	
Indien	X	X	X	X	X	S	
Indonesien			X	X	X	X	
Japan	X	X	X	X	X	X	X
Kambodja	X	X	X	X	X	X	X
Kina	X	S	X	X	X	X	X
Korea (Dem Folkrep)	X	X		X	X		
Korea, Rep (Sydkorea)	X	X	X	X	X	X	X
Laos	S	S	X	X	X		
Malaysia				X	X		
Mongoliet	X	X	X	X	X		
Myanmar (Burma)				X	X		
Nepal	X	X	X	X	X	X	
Pakistan			X	X	X		
Singapore				X	X		
Sri Lanka	X	X	X	X	X	X	
Thailand	X	X		X	X		
Vietnam	X	X	X	X	X		

X = ratifierat

S = undertecknat

Bilaga 8 - Karta

Bilaga 9 – Förkortningar

ABM	Anti-Ballistic Missile Treaty
ADB	Asian Development Bank (Asiatiska utvecklingsbanken)
AFTA	ASEAN Free Trade Area
AIT	Asian Institute of Technology in Bangkok
APEC	Asia-Pacific Economic Co-operation. Handelspolitiskt samarbetsorgan med f.n. 21 medlemmar, huvudsakligen i Stillahavsregionen, bl.a. ASEAN-länderna, Kina, Japan, Sydkorea, USA, Canada, Australien, Nya Zeeland och Ryssland
ARF	ASEAN Regional Forum. Säkerhetspolitiskt forum. Medlemmar: ASEAN länderna och tretton dialogpartners: EU, Japan, USA, Kina, Australien, Canada, Sydkorea, Nya Zeeland, Indien, Mongoliet, Nordkorea, Ryssland och Papua Nya Guinea
ASEAN	Association of South-East Asian Nations. Medlemmar: Brunei, Burma, Indonesien, Laos, Malaysia, Filippinerna, Singapore, Thailand och Vietnam
ASEF	Asia-Europe Foundation. Stiftelse för intellektuellt, kulturellt och mellanfolkligt samarbete för ASEM:s medlemsländer (se nedan)
ASEM	Asia-Europe Meeting. Forum för dialog och samarbete. Medlemmar: EU:s medlemsländer och Brunei, Filippinerna, Indonesien, Malaysia, Singapore, Thailand, Vietnam, Japan, Kina och Sydkorea

CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms Discrimination Against Women (Kvinnokonventionen)
CERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Rasdiskrimineringskonventionen)
CPAS	Center for Pacific Asia Studies (Centrum för stillahavs- asienstudier) vid Stockholms universitet
CRC	Convention on the Rights of the Child (Barnkonventionen)
CSD	Commission on Sustainable Development (FN:s kommission för hållbar utveckling)
CTBT	Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty. Fördraget om fullständigt förbud mot provsprängningar med kärnvapen
DAC	Development Assistance Committee, OECD:s biståndskommité
ESCAP	United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
ECPAT	End Child Prostitution, Pornography and Trafficking
EIJS	European Institute of Japanese Studies (Japaninstitutet) vid Handelshögskolan i Stockholm
GEF	Global Environmental Facility (Globala miljöfonden)
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights (Konventionen om medborgliga och politiska rättigheter)
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter)
IFI	International Financial Institution (Internationell finansiell institution)

ILO	International Labour Organization (Internationella arbets-organisationen)
IMF	International Monetary Fund (Internationella valuta-fonden)
IPEC	ILO:s barnarbetsprogram
ISA	Invest in Sweden Agency
ISAF	International Security Assistance Force in Afghanistan
KTS	Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete
MR	Mänskliga rättigheter
NAFTA	North American Free Trade Agreement. Handelsavtal mellan USA, Canada och Mexico
NIAS	Nordic Institute of Asian Studies i Köpenhamn
NMD	National Missile Defence
NPT	Non Proliferation Treaty. Ickespridningsfördraget
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSSE	Organisation for Security and Cooperation in Europe (Organisation för säkerhet och samarbete i Europa)
PRS	Poverty Reductions Strategies (Nationella fattigdomsstrategier)
SSAAPS	Swedish School of Advanced Asia Pacific Studies
STINT	Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning
UNAIDS	FN:s samlade program för hiv/aids-insatser
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development (FN:s konferens om miljö och utveckling)

UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (FN:s konferens om handel och utveckling)
UNDP	United Nations Development Programme (FN:s utvecklingsprogram)
UNEP	United Nations Environment Programme (FN:s miljöprogram)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (FN:s flyktingkommissariat)
UNICEF	United Nations Children's Fund. (FN:s barnfond)
UNMOGIP	United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (FN:s militära observatörsgrupp i Indien och Pakistan)
UNTAET	United Nations Transitional Administration in East Timor
WHO	World Health Organization (Världshälsoorganisationen)